SOME PAGES IN THE ORIGINAL CONTAIN FLAWS AND OTHER DEFECTS WHICH APPEAR ON THE FILM

Digitized in 2006
by
Thrinaina Informatics Ltd, Secunderabad, A.P., India.
(http://www.thrinaina.com)

From the original owned by
Sundarayya Vignana Kendram
and its partner Institutions

as part of the
British Library Endangered Archives Programme
supported by the
Lisbet Rausing Charitable Fund

Except for individual research purpose
any reproduction should be made with
written permission from the

Sundarayya Vignana Kendram,
1-8-1/B/25/A, Bagh Lingampally, Hyderabad - 500 044
Andhra Pradesh, India

COPYRIGHT STATEMENT

The copyright laws of the United States (Title 17, United States Code) and of India (Copyright Act of 1957) govern the making of photocopies or other reproductions of copyrighted material including foreign works under certain conditions. In addition, the United States extends protection to foreign works by means of various international conventions, bilateral agreements, and proclamations.

Under certain conditions specified in the laws, libraries and archives are authorized to furnish a photocopy or other reproduction. One of these specified conditions is that photocopy or reproduction is not to be used for any purpose other than private study, scholarship, or research. If a user makes a request for, or later uses, a photocopy or reproduction for purposes in excess of "fair use," that user may be liable for copyright infringement.

These institutions reserve the right to refuse to accept a copy order if, in their judgment, fulfillment of the order would involve violation of the copyright laws of the United States or India.

గోపాలాచార్యులు, ధర్మవరము

రాంకబీర్ నాటకము

అనంతపురము, 1926

Record no.291

Gōpālācāryulu, Dharmavaramu

Rāṅkabīr Nāṭakamu

Anantapuramu, 1926

Record no.291

SUNDARAYYA VIGNANA KENDRAM
1-8-1/B/25/A, Bagh Lingampalli
Hyderabad – 500 044, Andhra Pradesh, India

Bibliographic Record Target

గోపాలాచార్యులు, ధర్మవరము.

రాంకబీర్ నాటకము / గ్రంథకర్త ధర్మవరము గోపాలాచార్యులు.- 1. కూర్పు.- అనంతపురము : సాధన ముద్రాక్షరశాల, 1926.

2, 128, 14 p. :port. ;20 cm.

Record no. 291

Gōpālācāryulu, Dharmavaramu.

Rāṅkabīr Nāṭakamu / granthakarta Dharmavaramu Gōpālācāryulu.- 1. kūrpu.- Anantapuramu : Sādhana Mudrākṣaraśāla, 1926.

2, 128, 14 p. :port. ;20 cm.

Record no. 291

35 mm microfilm
Image placement: IA IIA IB IIB   Date filming began:

శ్రీకృష్ణదేవరాయాంధ్ర భాషానిలయము

నాటకము

సంఖ్య... ~~427~~ ...

శ్రీకృష్ణదేవరాయాంధ్ర భాషానిలయము
నాటకము
సంఖ్య 421 122 150

...BIR

(... acts)

BY

D. GOPALACHARLU

(Pleader, Bellary.)

FIRST EDITION

PRINTED BY

SRI 'SADHANA' PRINTING WORKS

ANANTAPUR.

1926.

603

All rights reserved] [Price Rs. 1—4—0

All Rights Reserved.

Copy Right by DHARMAVARAM GOPALACHARLU,
Bellary.

This RAM KABIR Drama is fully protected by an Indian and Foreign Copy Right. No one will be permitted to reproduce this drama, in whole or in part or to publish it, or to translate it into any other language, or to stage it, or to offer it for sale, without the written permission of the Author. A substantial copy of the words, phrases, or ideas contained herein, constitutes an infringement of the Copy Right; and notice is hereby given that legal proceedings will be instituted in evry case of infringement.

గ్రంథస్వామ్యము.

ఈ రాం కబీరు నాటక గ్రంథమునకు, బళ్ళారి కాపురస్థులగు ధర్మవరము గోపాలాచార్యులు, గవర్నమెంటువారివలన సర్వస్వాతంత్ర్యమును బొందియున్నారు. ఈ గ్రంథము ఇండియా కాపీరైటుచేతను అన్యదేశపు కాపీరైటుచేతను సంరక్షితమయియున్నది. ధర్మవరము గోపాలాచార్యులనుండి వ్రాతమూలకమయిన అనుజ్ఞను పుచ్చుకొనకనే, యీ నాటకమును సంపూర్ణముగనైనను ఇందున కొంత భాగమునైనను, పునరుత్పాదనము చేయుటకుగాని, ముద్రణ మొదలగు విధంబుల ప్రచురించుటకుగాని, నాటకరంగమున ఆడి ఆడించుటకుగాని, తర్జుమా చేయుటకుగాని, యీ గ్రంథమునైనను దీని కాపీలనైనను విక్రయించుటకుగాని, ఇతరులకెవ్వరికిని హక్కులేదు. మఱియు, యీ నాటకమునందలి వాక్యములుగాని, పదములుగాని, భావములుగాని కాపీచేయునట్టి వారు కాపీరైటును ఉల్లంఘించినవారై, యీ గ్రంథకర్త, యితనివారసులు అసైనీలు, తెచ్చునట్టి దావాలకు ఉత్తరవాదులగుదురని, ఇందువలన తెలుపడమయినది.

ధ. గోపాలాచార్యులు.

శ్రీ

"రాంకబీర్" నాటకము.

గ్రంథకర్త

ధర్మవరము గోపాలాచార్యులు

వకీలు, బళ్ళారి.

(రామదాసునాటక గ్రం[illegible])

వారి యనుజులగు కీర్తిశేషులైన దివా[illegible]

ధర్మవరము శేషాచార్యులకు

అంకితము.

మొదటి కూర్పు.

అనంతపురము

శ్రీ 'సాధన' ముద్రాక్షరశాలయందు ముద్రితమై

గ్రంథకర్తగారిచే ప్రకటింపబడినది.

1926

సర్వస్వామ్యసంకలితము]

[వెల 1—4—0

427

ఈ నాటకమునందు వచ్చు పాత్రములు

పురుషులు.

రాంకబీర్ (కథానాయకుఁడు)

తమాల్ ముకీం (కబీరుని తండ్రి)

రామానందులు (కబీరుని గురువు)

వింధ్యాచలం (మఠాధికారి)

విశ్వనాథం, వైతాళిక. } మఠము బ్రాహ్మణులు

బిష్వంబర్ దాస్, మనోహర్ లాల్, గోపీనాథ్, జ్వాలాప్రసాద్, దామోదర్ లాల్ } వర్తకులు.

నిత్యానంద్ బావా (వృద్ధబ్రాహ్మణరూపమున-శ్రీరాముఁడు)

ద్వారకదాస్ (గోరక్షణసభాధ్యక్షుఁడు)

నందదాస్ (గొల్లవాఁడు)

షేర్ ఖాఁ (కసాయి)

రాజభట

బాలుఁడు (శ్రీరాముఁడు)

ఇమాంసాహెబ్

సర్వార్ సాహెబ్

కమాల్ సాహెబ్

మౌల్వీ

భుజంగ్ జోగి (మచ్చనాలుక బైరాగి)

పతంగ్ (భుజంగ కుమారుఁడు)

విద్యాసాగర్ (కమాల్ నిజోపాధ్యాయుఁడు)

కమాల్ (కబీరుని కుమారుఁడు)

సత్యదేవ్, గోవింద్, జనార్దన్ } సాధువులు

విషయానందలాల్ (కుశలాసోదరుఁడు మోహినీ ప్రియుఁడు)

మాధవ (మోహినీసోదరుఁడు)

మోదీన (విషయానందుని బంటు)

శంభునాథం, పరశురాం } విటులు

రసూల్

దేవతాపురుషులు

గుదిశర్మ (మహమ్మదీయ వేషమున నున్న బ్రాహ్మణుఁడు)

స్త్రీలు.

కుశల [విషయానందుని సోదరి]

ఖుషాల్ బీ [కబీరుని భార్యయైన కుశల]

హాలీంబీ [కబీరుని తల్లి]

మోహినీ [వేశ్య విషయానందుని ప్రియురాలు]

ఆకాశవాణి.

S9U 608-R

పీఠిక.

శ్రీకృష్ణ భగవానుఁడు లోకహితార్థ మర్జునునకు బోధించిన గీతా వాక్యములు సంస్కృతంబునఁ బ్రచురితంబులై యుండుటచేతఁ ద్రిమతస్థులగు బ్రాహ్మణులు మూఁడు త్రోవలుగ నర్థములఁజేసి ప్రవర్తించినందునఁ గృష్ణ భగవానుఁ డుద్దేశించిన లోకసంగ్రహ కార్యములు నిరుద్ధము లాయెనేకాని ప్రబుద్ధములుగాక పోయెను. పదంపడి శ్రీ శుకుఁడు లోకహితార్థము, భూమిపైన నయోనిజావతారంబు నెత్తి యాదర్శ రీతిగాఁ దురుష్క జాతీయుండును, గంగాతీర జానకీ పురవాసియు నగు "తమాల్ ముకీం" యను సాలెవానికిఁ బాలన పుత్రుఁడై కబీరు నామంబును ధరించెను. కబీరుఁడు శైశవమునుండి రామ ధ్యానపరుఁడై రామానంద యోగికి శిష్యుఁడై యుత్తర హిందూస్థానంబునఁ బండితులకును బామరులకు నుపయోగమగు నట్లనేక గీతములనుఁ బాడుచు వీథుల యందుపదేశింపుచుఁ బెక్కులు లోకసంగ్రహకార్యము లొనరించెను. తురుష్కుఁడై, ప్రపంచ మాయాబద్ధుఁడై యజ్ఞానుఁడై, తనకుఁ దండ్రి యనిపించుకొనిన తమాలునకుఁ దొలుత శ్రీరామ దర్శనంబుఁ జేయించెను. దైవభక్తి యొక్క మహత్ఫలమునుఁ గడు నద్భుత విధంబులఁ బ్రకటించెను. గోవధ దైవనిషిద్ధ కార్యంబని యుద్బోధించెను. వేశ్యా స్త్రీలను, విటులను సన్మార్గ ప్రవర్తకులుగ నొనరించెను. కబీరునకుఁ దోడ్పడుటకు జన్మించియుండిన కుశలా దేవి శ్రీరామాజ్ఞచేతఁ గబీరునకు భార్యయై, దంపతు లిరువురును గృహస్థాశ్రమముయొక్క యుత్కృష్టమును విశదపఱచిరి. కబీరుఁడు దొంగతనమునుఁ బుత్రవధయునుఁ గావించినందునకుఁ గారణములను జ్ఞానులగు యోగుల మూలకముగఁ నే నెఱింగి యావిషయముల నగుపఱచి యున్నాఁడను. రామానంద, సత్యదేవ, కబీర రసూలు లొనరించిన యద్భుత చర్యలు దైవజ్ఞానులగు వారికి విపరీతములుఁగ దోఁపవని నా నమ్మకము.

కబీరుఁడు తన భార్యను వర్తకునకు సంభోగమున కప్పగించెనని కొందఱు వ్రాసిరి. కబీరుఁ డేమిచేసినది యతనికే తెలుసును కాని, యిట్లనే జరిగినదని చెప్పుట కెవ్వరికిని సాధ్యముకాదు. ఏదియెట్లుండినను, దైవ భక్తుఁడట్టి సత్కార్యమునకే కాని తన భార్యనుఁ దానే పరపురుష సంగమమునకుఁ బంపునది ముదిరిన వేదాంత ప్రసంగమై యద్వైత పరిపూర్ణ జ్ఞానులకు సమ్మతముగ నుండునేమొ కాని యిక్కాలంబున, దైవభక్తుఁ డట్టి కుంటెనకాఁడు కావచ్చునను ధర్మమునుఁ బామరుల యెదుట ప్రదర్శించునట్టి కృతి యవిచారంబగునని నా యభిప్రాయము. కుశలాదేవి (ఖుషాల్ బీ) పతివ్రతయు, దైవజ్ఞానియునై కావించిన లోక సంగ్రహ కార్యమునే, నే నగుపఱచుచు విషయానంద పాత్రపోషణ మొనర్చినాఁడను.

ప్రజలయందైకమత్యమును సంధింపఁజేసి, పరస్పరమతసహిష్ణుతను ప్రతిష్ఠించుటయే, కబీరునియొక్క నిర్ణీతకృత్యము (Mission) గ నుండుటచేత నీ నాటకంబున నాదియం దొక రంగమున గోసంరక్షణయుఁ, గడపటిరంగమున హిందూమహమ్మదీయుల సమ్మేళనమునుఁ బోషించియున్నాఁడను.

ముఖ్యముగ, కబీరు వేషధారియొక్క నోటినుండి హిందూస్తాని పాటలనుఁ బాడిననే పాత్రపోషణమగునని నా యభిప్రాయమగుట చేత హిందూస్తాని పాటలను వ్రాసినాఁడను.

ఈ నాటక విషయంబున నార్యు లెవరయినఁ బ్రీతితో నాకేమైన సూచన లొసఁగిరేని, యవి బహుజనాంగీకృతములయ్యెనేని, రెండవ కూర్పునందు సవరించెదను.

ఇందు ముద్రాప్రమాదము లుండిన సవరించి చదువుకొన ప్రార్థించెదను.

విబుధ విధేయుఁడు

ధర్మవరం గోపాలాచార్యుఁడు.

ధర్మవరం గోపాలాచార్యులు.

శ్రీరస్తు.

శ్రీ

"రాంకబీర్" నాటకము

—:)ప్రథమాంకము(:—

ప్రథమ రంగము—జానకీపురము వీధి.

ప్రవేశము—సూత్రధారుఁడు.

సూత్రధారుఁడు:—

శా. శ్రీరమ్యంబగు శాంతి ప్రీతిశుభముల్ జెన్నారి యేకాకృతిన్
జేరన్ సృష్టికిఁ గర్త భర్త హరుఁడై జీవాభిధానుండునై
సారానంద వికాస దాంతి కరుణా సత్త్వాసక్త భక్తాళికిన్
సారూప్యంబగు మోక్షమిచ్చు పరుఁడా సర్వాత్ము సేవించెదన్.

చం. విలసిత వాక్సతీకృపను వింతగనొంది జగంబు మెచ్చఁగాఁ
దెలుఁగున కంచితాయతియుఁ దేజముఁగూర్చి కవీంద్రకోటిలోఁ
దలకొని 'యాంధ్ర నాటక పితామహుఁడ' న్నయశంబువాసియై
చెలఁగిన రామకృష్ణకవి శేఖరు సారవిచారుఁ గొల్చెదన్.

ప్రవేశము నటుఁడు

నటుఁడు:—ఆర్యా! చాలింపుము! చాలింపుము!!

సూత్రి:—మిత్రమా! ఏమి చాలింపవలయును?

నటు:—నీ నాటక ఖేలనంబులను గొంతకాలము నిలుపుము.

సూత్రి:—ఏల నిలుప వలయును?

నటు:—హిందూ ముసల్మానులు, మతాభిమాన ద్వేషంబులను మీఁదుమిక్కిలి ప్రబలముఁజేసి, జగడములాడి మ్రిందుచు, దేశక్షేమమును నాశముచేయుచుండఁగాఁ బ్రజలకు నీ నాటకము లేమిసంతోష మియ్యఁగలవు?

సూత్రి:—మిత్రమా! ఇట్టి సంక్షోభ కాలమునందే, సందర్భమునకుఁ దగిననాటకమును మనము ప్రదర్శింప వలయును.

నటు:—అట్టి నాటకం బేది?

సూత్రి:—"రాం కబీర్" మహాత్ముని పావన చరిత్రము.

కం॥ పొందుగ రామకబీరుని
యందపు చరితము ప్రకటితమైనఁ ముదముఁ
గందురు సజ్జను లందఱు
హిందుముసల్మానులసఖ్య మెలయును భువిన్॥

నటు:—బాగు! బాగు! ఆర్యా! అదిగో! చూడుము. కబీరు మహాత్ముఁడు రామకీర్తనఁజేయుచు రామానందస్వాముల వారి మఠము వైపునఁబోవుచున్నాఁడు. బ్రాహ్మణులు కొందఱు కబీరునెడ ఈర్ష్య వహించి యతనిని భంగపఱుప సమకట్టి, యదేదారినిఁ బోవుచున్నారు. మనము పోవుదము రమ్ము.

సూత్ర:—ఆ బ్రాహ్మణు లీదారిగనే యరుదెంచు చున్నారు. నిలువుము.

ప్రవేశము-బ్రాహ్మణులు, భజనచేయుచు

(అనుబంధము 1.)

(పాటనిలచినతోడనే కబీరు లోపలినుండి పాడును)

(అనుబంధము 2.)

వింధ్యాచలం:—విశ్వనాథం! ఎవ్వఁడురా వాఁడు. కోఁతి కోఁతి భజనఁజేయుచున్నాఁడు?

విశ్వనాథం:—వింధ్యాచలం! కోఁతి భజననే రాముఁడు మెచ్చును గాని, ప్రీతిలేని మూతుల నుండి వెడలు బూతుస్తుతులు గలిగిన సంగీత కూఁతలను రాముఁడు మెచ్చునేమయ్యా?

కబీరు:—(లోపలినుండి మరలఁ బాడును)

వింధ్యా:—వైతాళికా! వాఁడెవ్వఁడో చూడుము. మనలను వెక్కిరించుచున్నాఁడు.

వైతాళి:—(ప్రక్కకుఁబోయి చూచి) అయ్యా! మనలను వెక్కిరించు వాఁ డెవ్వఁడును లేఁడు. ఆ కబీరు మహాత్ముఁడు రామకీర్తనఁ జేయుచు రామానంద స్వాములవారి మఠమువైపున నడచుచున్నాఁడు.

వింధ్యా:—వైతాళికా! ఆ తురకవాఁడు నీకు మహాత్ముఁడాయెనుగా? కానిమ్ము.

విశ్వ:—వింధ్యాచలం! బ్రాహ్మణులలోనేనా మహాత్ములుండు నది. ఇతర జాతులలో మహాత్ములు లేరా!

వింధ్యా:—విశ్వనాథం! నీవు చెడినదిచాలక గురుపుత్రుల నొక్కరొక్కరిగఁ నీ జాడకే యీడ్చుచున్నాఁడవు కదా?

విశ్వ:—వింధ్యాచలం! నీ జాడ భీరుపేడాలోనున్నది. నా జాడ

గురుదేవు నీడలోనున్నది. నీది నాకు వలదు — నాది నీకు వలదు.

(అని పోవుచుండును.)

వింధ్యా:—విశ్వనాథం! (అనిపిలుచును.)

విశ్వ:—(వెనుకకు మరలి) ఎందుకయ్యా విశ్వనాథం?

వింధ్యా:—నేను మఠమునకుఁ బోయెదను నీవురావా?

విశ్వ:—నీవు మఠమునకుఁ గాకున్న కమఠమునకుఁ బొమ్ము నేను నీ వెంటరాను.

[అని నిష్క్రమించును]

వింధ్యా:—(కోపమున బిఱబిఱఁ బోవును.)

ప్రవేశము—కబీరుపాడుచు.

కబీరు: (అనుబంధము 2)

ప్రవేశము—విశ్వనాథం-వైతాళికుఁడు.

విశ్వనాథం
వైతాళికుఁడు } (కబీరునకు నమస్కరింతురు.)

కబీరు: (పాడుచు పోవుచుండును.)

విశ్వనాథం
వైతాళికుఁడు } (కబీరువెంట నరుగుదురు.)

ప్రవేశము—వింధ్యాచలం.

వింధ్యాచలం: (కబీరుని పిలచి) కబీరా! నీవు మా గురుపుత్రుల నేల వెంటఁ బిలచుకొని పోయెదవు?

కబీరు:—అయ్యా! వీరిని బిలచుకొని పోవువాఁడను నేను కాను.

వింధ్యా:—నీవుకాకున్న మఱియెవ్వఁడు పిలుచుకొనిపోవుచున్నాఁడు.

కబీరు:—రాముఁడే వీరిని నడుపించుచున్నాఁడు.

వింధ్యా:—నీవేనా రాముఁడవు?

కబీరు:—నేను రాముని దాసుఁడను.

వింధ్యా:—నీరాముఁ డెవ్వఁడు?

కబీరు:—నీరాముఁడే నారాముఁడు.

వింధ్యా:—నీ జాతి యేది?

కబీరు:—నీ జాతియే నా జాతి.

వింధ్యా:—నాది యేజాతి యనుకొన్నాఁడవురా?

కబీరు:—మానవజాతి యనుకొన్నాఁడను భాయి.

వింధ్యా:—ఓరీ! నీకుఁ దెలియదా? నేను బ్రాహ్మణుఁడను గానా?

కబీరు:—కాఁగలవు.

వింధ్యా:—కాఁగలనా? ఎప్పుడు?

కబీరు:—బ్రహ్మముఁ దెలిసినప్పుడు.

వింధ్యా:—బ్రహ్మము? ఎట్లుండునురా బ్రహ్మము?

కబీరు:—తలఁచినట్లు - పిలచినట్లు—చూచినట్లు—కొలిచినట్లు నుండును.

వింధ్యా:— నీ "అట్లులు, కాలిమెట్లు," నట్లుండనిరా? కొలిచినట్లంటివే? నీ వేవిగ్రహములను బూజించెదవో చెప్పుము?

కబీరు:—అయ్యా! నేను మంగళ విగ్రహమగు పరమాత్ముని బూజించెదను.

వింధ్యా:—నీవు నమాజుఁ జేయవా?

కబీరు:—అయ్యా! నేనొనరించు పరమాత్ముని పూజ నమాజుగాక మరి యేమగునని భావించెదవు?

వింధ్యా:—ఇట్టి మొండి కూతలుకూసియే యందఱను జెఱపి దుష్టుఁడవై యున్నాఁడవు— నీ పొరుగున నేను నిలచితినేని నేనును చెడుదును.

కబీరు:—అయ్యా! నేను చెడియుండు నట్టి తెఱఁగు వినుము

ఉ. చందనసంగతిఁ దవిలి సారసుగంధము నొందు భ్రాంతముల్
అందవికల్పమై పరుస మంటిన గాంచనమౌను లోహముల్
నందకుమారు పాదముల నంటునఁ బాపులు గారెపావనుల్
సందియమేల నేఁ జెడితి సద్గురు నాశ్రయ మొంది సోదరా!

(అనుబంధము 3.)

అయ్యా సద్గురుని సాంగత్యంబున నేను చెడిన తీరున నీవును చెడెదవో యేమో దూరముండుము.

వింధ్యా:—తురుష్కా! నీకు సద్గురుఁడున్నాఁడా? ఎవ్వఁడురా వాఁడు?

కబీరు:—అయ్యా! నీకు నాకు జగత్తున కంతయు నానంద రాముఁడే సద్గురుఁడు.

వింధ్యా:—ఓరీ! నాగురునిసంగతి యటులుండనీ. నీవు మా మఠము వాకిలి దగ్గఱకు రమ్ము. నీ గురువు నేనేయని నీవెఱుఁగఁ గలవు.

(అని వెడలిపోవును.)

కబీరు:—(విశ్వనాథం వైతాళికులతో) సోదరులారా! మీ రెచ్చటికిఁ బోవుచున్నారు?

విశ్వ:—యోగీంద్రా! మాగురువులవారి దర్శనమునకుఁ బోయెదము.

కబీరు:—మీకు శుభమగును. (అనిపాడును.)

(అనుబంధము 4)

(అందఱు నిష్క్రమింతురు.)

ప్రథమాంకము - ద్వితీయరంగము.

గురుమఠము.

[రామానందస్వామి పీఠముపైన కూర్చొని యుండును.]

(బ్రాహ్మణులు ఒకరొకరుగ గురునకునమస్కరించి కూర్చుందురు.)

రామానంద:—(సీతారాం - సీతారాం - అనుచుండును.)

వైతాళిక.—శ్రీమత్పరమేశ్వర కృపాజలపరిపూరిత విజ్ఞాన పారావార సంభూత కరుణా తరంగులును వేదాంత సిద్ధాంత శుద్ధాంతరంగులును దుష్టమత నిక్షేప ప్రతిపక్షశిక్షాదక్షులును అస్తోక శిష్యస్తోమ రక్షణదక్షులునగు శ్రీరామానందస్వాములవారికిఁ జయమగుఁగాక. భక్తశేఖరులారా! గురుదేవభజన యొనర్పుఁడు.

బ్రాహ్మణులు.— (అనుబంధము 5.)

వింధ్యాచలం:—(కేలుమోడ్చి) మహాస్వామీ! ఈ యూరియందు మాకు గౌరవ హానియు బ్రాహ్మణ్యమునకే యపాయము సంభవించియున్నది. ఉన్న యుదంతమును దేవరవారు చిత్తగించి మామర్యాదను రక్షింపవలయునని బ్రాహ్మణ సభవారు ప్రార్థించెదరు.

రామానంద.—ఏరీతిగ మీకు గౌరవహాని కలిగినది? అందునకుఁ గారణమేమి?

వింధ్యా:—స్వామీ! ఒక విన్నపము. తురుష్కుఁడెవ్వఁడైనఁ దమకు శిష్యుఁడైయున్నవాఁడా? వానికిఁ దారక మంత్రోపదేశము తా మొనర్చియున్నవారా? అనుగ్రహించి యానతీయ వలయును.

రామానంద.—నేనెవ్వరిని శిష్యుఁడని యంగీకరింపను లేదు. రామ మంత్రోపదేశముఁ జేయను లేదు.

వింధ్యా:—స్వామీ! ఈ యూరియందు "తమాల్ ముకీం" అను తురుష్కుఁడు సాలెవాఁడున్నాఁడు. వానికిఁ గబీరుఁడను పుత్రుఁడు కలఁడు. ఆ కబీరుఁ డంగడివీధులలోఁ దనకు శ్రీరామానందుల వారు గురువనియుఁ దారకనామము నుపదేశించి యున్నారనియు నెగురులాడుచు, రామ భజనఁజేయుచుఁ గర్వించి బ్రాహ్మణులకుఁ దలవంపులు చేయుచున్నాఁడు.

రామా:—అట్లనా? తురుష్కుఁడని మీరు పిలచువాఁడు రామభజనఁజేసి మీ కవమానముఁ జేయుచున్నాఁడుగా? వానిని పిలుపించి విచారించి మీ విచారమును దీర్చెదను. (వైతాళికుని జూచి) వైతాళికా! నీవు శీఘ్రముగఁబోయి బైటనుండు కబీరు నిచ్చటికిఁ దోడ్కొని రమ్ము.

వైతాళిక:—భాగ్యము (అనిపోయి కబీరునిఁదోడి తెచ్చును)

ప్రవేశము-కబీరుఁడు

కబీరు:— (అనుబంధము 6.)

(రామానందునకు నమస్కరించి, బ్రాహ్మణులనుజూచి) భ్రాతలారా మీకు వందన మాచరించెదను.

వింధ్యా:—ఎవ్వరురా నీ భ్రాతలు?

కబీరు:—అయ్యా! శ్రీరామానంద గురుపుత్రులమైయుండుట మన మందఱమును భ్రాతలమేకదా?

వింధ్యా:—(రామానందునితో) మహాస్వామీ! చూచితిరి కదా యీతురుష్కుని పొగరు? బ్రాహ్మణులకుఁ దురకవాఁడు

భ్రాత యఁట! మీ యెదుటనే యిట్టి కూతలు కూయువాఁడు మఱుఁగున నేమి చేసియుండఁడు?

రామానంద.—కబీరా! నీకు నే నెట్లు గురువైతినో చెప్పుము.

కబీరు:—యోగిచంద్రమా! మీ పాదసేవఁ జేయ నిశ్చయించి యీ మఠమున కెన్నిమాఱులో వచ్చితిని. ఈ బ్రాహ్మణ భ్రాతలు నన్ను మీ సమక్షమునకు రానియ్యక దవ్వునుండియే తఱిమిరి. పదంపడి, మీ రొకనాఁడు గంగాస్నాన మాచరించి చనుదెంచుచుంటిరి. దారియందు వేచి యుండిన నాయొక్క శిరము మీ చరణంబుల సేవ యొనర్చెను. మీరు "రామ రామ" యని పలికితిరి. దానినే తారక మంత్రంబుగ నేను గ్రహించి ధన్యుఁడనై యున్నాఁడను.

రామానంద:—కబీరా! ఇందునకు సాక్షి యెవరు?

కబీరు.—దేవా! సర్వసాక్షియే యిందునకు సాక్షి.

వింధ్యా:—మహాస్వామీ! ఈ యబద్ధికునితో సంభాషణ చేయుటయే యసంగతమగును. వీఁడు బ్రాహ్మణ్యమునే చెఱుపనున్నాఁడు. మీరు వీని పొగరునకుఁ దగిన శిక్ష నియ్యనే వలయును.

రామానంద:—(కబీరునిజూచి) కబీరా! నిన్ను నేను శిక్షింపనే వలయును. లేకున్న నీ బ్రాహ్మణులు చెడిపోవుదురు. సాక్షి లేక నన్ను నీ గురువని పలికితివి. కావున నీవు శిక్షార్హుఁడవు.

కబీరు:—మహా ప్రసాదము.

రామానంద:—(కబీరుని దలపైనఁ బాదుక వేయును.

కబీరు:—(పాదుకకు మ్రొక్కి తలయం దిడుకొని) గురు పుంగవా ఇప్పుడు నేను పుణ్యుఁడ నైతిని.

మ. పరమాత్ముండొకఁడుండె సాక్షిగను నా ♦ వాక్యంబుఁ బాలింపఁగా
బరు లెవ్వారును లేరటంచు మదిలో ♦ భావించి నే నుండఁగా
గురురాజా! నినుఁ గొల్చువారికి వడిన్ ♦ గ్రోధంబు శాంతింపఁగా
సరగన్ నా శిరమందు నీ పద మిడన్ ♦ సాక్ష్యంబు చేకూడెఁగా.

(బ్రాహ్మణులతో) విప్ర పుంగవులారా! ఆనాఁడు శ్రీ రామానందుల వారి పాద సేవను నాశిరస్సు చేసినందునకు శ్రీ రాముఁడే సాక్షిగ నుండెను. నేఁ డిదిగో చూడుఁడు. గురువులవారి పాదము నాశిరముపైన నున్నందునకు మీరే ప్రత్యక్ష సాక్షులైతిరి.

వింధ్యా:--ఓరీ! మ్లేచ్ఛా! మేము దేనికి సాక్షులము? నీవు పాదరక్ష దెబ్బ తినినందునకుఁ గదా సాక్షులము? ఆ నాఁటిమాట నిజమని చెప్ప సాక్షులు లేరు కదా?

ఆకాశవాణి:--ఉన్నారు. నేను సాక్షి.

వింధ్యా:--(వెఱఁగొంది యాకసమును జూచును)

రామానంద:— ఓ యశరీరవాణీ! ఏ మాటకు నీవు సాక్షివో చెప్పుము?

ఆకాశవాణి:—శ్రీశుకాంశుండగు నీ కబీరునకు రామానందుఁడు గురు వగునది సత్యము.

రామానంద:—వింధ్యాచలం! వింటివి కదా రామ వాక్యము. ఇప్పుడు నీకేమిశిక్ష నియ్యవలయునో నీవే చెప్పుము.

వింధ్యా:—(చేతులు జోడించి) మహాస్వామీ! వలసిన శిక్ష నొసంగుఁడు.

రామా:—వింధ్యాచలం! నీవు కబీరునకు మ్రొక్కి నీయపరాధమును క్షమింపుమని వేఁడుము.

వింధ్యా:—అయ్యో! అయ్యో! మహాస్వామీ! నేను బ్రాహ్మణుఁడనే? ఇతనికి నే నెట్లు మ్రొక్కుదును?

రామా:—నీవా బ్రాహ్మణుఁడవు? రాత్రియుఁబగలు నుదర విచారముఁ జేయుచుఁ జండాలు సంతతి వానికైనను చేతులెత్తుచు నించుకైన నాత్మవిచారము లేక దయాధర్మంబులు శూన్యమై దైవమునే ధిక్కరించుచు బ్రాహ్మణ నామమునకే యవమానముఁ గలిగించు నట్టి వాఁడా బ్రాహ్మణుఁడు? నీవు తురుష్కుఁడని తుచ్ఛీకరించినను రామ నామకీర్తనాపరుఁడగు కబీరుఁడా, లేక బ్రాహ్మణనామమును ధరించి కామనామ కీర్తనాపరుఁడగు నీవా బ్రాహ్మణ్యమును చెఱచునది? బ్రాహ్మణుఁ డెట్టివాఁ డగునది నీవు చూడకున్నను నీవు చదివిన పురాణముల వల్లనైన నెఱుఁగఁ జాలకున్నాఁడవే.

సీ. పుడమి ఱేఁడుల నెల్ల పడఁకించి యడరిన
పరశురాముఁడె శ్రేష్ఠ బ్రాహ్మణుండు,
పరమేష్ఠి నెదిరించి ప్రతి సృష్టిఁ జేసిన
వర గాధిసూనుఁడే బ్రాహ్మణుండు,
వసుధపై నృపులకే బాణవిద్యల నేర్పి
పరఁగిన ద్రోణుఁడే బ్రాహ్మణుండు,
దండు గుండ్లును లేక దర్భచే శత్రులఁ
బఱచు వశిష్టుఁడే బ్రాహ్మణుండు,
గీ. ఏ గుణంబు మీకుఁ గలదో ♦ యెఱుఁగఁ జాల
నిజబలంబుచే ధర్మంబు ♦ నిలిపినట్టి
విప్రకులజులై మీ రిందు ♦ విశ్వమునకుఁ
జేటుఁ గలుగించు చున్నారె ♦ సిగ్గు లేదె॥

వింధ్యాచలం! దురభిమాన దురహంకారములను నీవు వదలు వఱకు నీకు భరణము కాఁ జాలదు—నీ యిష్టము.

(అని నిష్క్రమించును.)

బ్రాహ్మణులు:—(కబీరునకు నమస్కరింతురు)

వింధ్యా:—(వెడలి పోవును)

వైతాళిక:—కబీరుమహాత్మా! మేము బ్రాహ్మణుల మను దురభిమానమును త్యజించి నిన్ను సేవించువారము. మమ్ములను నీవు రక్షింపవలయును.

కబీరు:—సోదరులారా! రాముఁడు మిమ్ములను మీ సోదరుఁ డగు వింధ్యాచలమును సహితము రక్షింపనున్నాఁడు. భగవంతుఁడు తనను నమ్మి భజించువారిని శీఘ్రముగ రక్షించును. మూర్ఖులగు వారిని నిదానముగ శిక్షించి రక్షించును.

సీ. వినుఁడు భూసురులార! మనుజులయెడ మీరు
మిత్రభావంబుతో మెలఁగ, వలయు
సమరస మెలయించి, శాంతి ప్రీతులఁ బెంచి
కలహకాంక్షలు మీరు తొలఁగవలయు,
మతభేదములఁ ద్రోసి, వెతవాదములఁ బాసి
విహితమార్గములందు, వెలయ వలయు,
మమకారములు మాని, మనసార దయఁ బూని
చెడుగుచేతల చిత్త ముడుగవలయు॥

గీ. వేదవిదులైన పూజ్యులు ♦ విప్రులగుటఁ
బరుల చరితంబులను జక్క ♦ వఱపవలయు
సహనమును నేర్పు కృతులను ♦ సలుప వలయు,
దేశరక్షణ విధులను ♦ దెలుపవలయు॥

వృత్తగీతము:—

1. రామనామ పారాయణపరులై ప్రేమము మైకొని మనుఁ డింక
రామానందుని కూర్మిపుత్రులై రమ్యవిచారముఁ గనుఁ డింక॥
2. మతభేదంబులు మమకారంబులు మానుఁడు మీరిఁక మదిలోన
హితమారుచు సుస్థితి చేకూరెడు కృతుల నొనర్పుఁడు క్షితిపైన॥

(పునః ప్రవేశము రామానందుఁడు)

రామా.—కబీరా! నీవు లోక సంగ్రహ కార్యములు పెక్కు లొనర్చి కృతార్థుఁడ వయ్యెదవు. దేశ క్షేమంబునకై నీ వొనరించు ప్రయత్నము లిప్పుడు గాకున్న భవిష్యత్తున నిక్కముగా ఫలింపఁ గలవు. ఈ కాలంబున మానవులయందు మూర్ఖులే మెండుగ నున్నవారు. వారియెదుటఁ బండితుల ప్రసంగ ప్రయాసలు పనికిరావు. తాలిమిచేతనే దేశ కుశలము సంధిల్లును. నీ వవశ్యము మార్గదర్శి వయ్యెదవు. నీకు శుభంబగుఁ గాత.

కబీరు:— (అనుబంధము 7)

(నిష్క్రమింతురు.)

ప్రథమాంకము - తృతీయరంగము.

తమాల్ మకీం యిల్లు.

కబీరు:—(రాట్నము వడుకుచు పాడుచునుండును.)

(అనుబంధము 8.)

(పాటపాడుచు దేహపరవశత్వంబున వడుకునది నిలిపి యుండును.)

(ప్రవేశము తమాల్.)

తమాల్:—కబీరా! (అని తిన్నఁగఁ బిలచును)

కబీరు:— (పలుకఁడు)

తమాల్:—కబీరా! (బిగ్గరఁ బిలచును)

కబీరు:— (తటాలున హెచ్చరిల్లి రాట్నము వడుక నారంభించును)

తమాల్:—కబీరా! నూలు వడుకమనిన నిద్రఁ బోవుచున్న వాఁడవే. ఇంత పెద్దవాఁడ వైతివి. నీ కింకను సంసారముమీఁది చింతయే లేదు కదరా? నే నెంతని సై రింతును? నే నొక్కఁడనే యెంత పనియని చేతును? వడికి వడికి నేసి నేసి యంగ డంగడి తిరిగి తిరిగి చావను సిద్ధుఁడనె యున్నాఁడ నే? నీకు నాపైనఁ గనికరము లేదు. నీ కెన్నాళ్ళకును బుద్ధిరాదు. నా గతి యేమి చేయవలయు నని యున్నాఁడవో చెప్పరా?

కబీరు:—నాయనా! నేను నీమాట జవదాఁటక నీవు చెప్పిన పనిఁ జేయుచున్నాను. నీవు జేనెడు కడుపునకై ప్రయాస పడుచు చింత యేలఁ జేసెదవు.

తమాల్:—కుమారా! చింతఁ జేయక నీ వలె నిద్రచేసినట్లయిన మనలను బోషించు వాఁ డెవఁడురా?

కబీరు:—జనకా! నిన్ను నన్ను జగత్తు నంతయు పోషింపను విశ్వంభరుఁడు రామచంద్రుఁ డుండ లేదా?

(అనుబంధము 9.)

నాయనా? మన యుదరముల కన్న మెందున్నదో యని వెదక వలయునా?

వృత్తగీతము

1. దానె దానెపె లిఖాజి బాబా ఖానేవాలానాం।
దేనేవాలా ఖానేవాలా దేఖ్నేవాలా రాజారాం॥

2. కాహెకుఫికరతు కర్తారె బాబా సాహేబవర్ వరసోహీరాం।
దేహదు ఖాతా దేహసు ఖాతా దిల్ కులగాతా రాజారాం॥

తమాల్:—కబీరా! అన్నమునకుఁ బట్టకు మాత్రమేనా నాకు విచార ముండునది? నీకుఁ బెండ్లిఁ జేయవలయును. కుటుంబము వృద్ధిఁ బొందవలయును. ఇవన్నియు నెట్లుకావలయునురా?

కబీరు:—జనకా! నాకుఁ బెండ్లి యెందుకు?

తమాల్:—కబీరా? నే నెందుకు బెండ్లిఁ జేసుకొంటినో నీవు నందునకే చేసుకొనవలయును. నీకు వివాహమాడు కోరిక లేదాయేమి?

కబీరు:—తండ్రీ! ఆ రాముఁ డియ్యనిదాని నొక్కటిని నేను కోరువాఁడను కాను.

(అనుబంధము 10)

తమాల్:—కబీరా! రాముఁ డిచ్చునది పుచ్చుకొందు ననెదవు. అంతయు రాముఁడే యనెదవు. నేనును రాముఁడనే కదా!

కబీరు:—జనకా! నేను అనుమాటను మఱచితినేని నీవు రాముఁడ వే-

తమాల్:—కుమారా! ఇట్టి వెఱ్ఱి మాటలను నీవు మొదట మఱచి పొమ్ము.

కబీరు:—జనకా! నేను వెఱ్ఱి పలుకుల నాడు వాఁడనా?

"బందా ఖుదా హోనా తానహీ-ఖుద్ హైఖుదా - బందానహీ।
మై మైక హ్తోసోతూ తూనహీ-తేరేకుతూ సంర్ఘూనహీ।
తుంతుంక హ్తోసోమై మైనహీ-మెతూనహీతూ మైనహీ।
గుల్ గుల్ నహీ బోబోనహీ బోగుల్ నహీ గుల్ బోనహీ॥

తమాల్:—కబీరా! నీవిట్టి వెఱ్ఱికూతలఁ గూయుచు వీథులలో తిరిగితివేని నీవు పిచ్చివాఁడవని ఊరెల్ల నవ్వెదరు. నీ గాయముల మాన్పను వైద్యునకు నే నెక్కడనుండి ద్రవ్యము తేవలయును? నీ విట్లు రామరామ యనుచు నెగురులాడుచుండిన కడుపులు నిండవు. నీవు ప్రాలుమాలి నూలు వడుకకున్న నేను నేయుచుండు చీరకు నూలు చాలదు. చీర సిద్ధముకాక పోయినట్లయిన నందఱి కడుపులు కాలును. నీ మనసు.

(అని బిరబిరఁబోవును)

కబీరు:—(పాడును) రామధ్యానము—మాండ్

(మొరె) రామచందర ప్రేమబంధుర శ్యామసుందరరాం।
రాజకువరరాం—కరి—రాజవరదరాం—రావణా సుర
సంహారరాం —రామా— శుభనామా—రిపుభీమా—
సుధామా!॥

(పాడుచు వడుకుచు మఱల చాలించి ధ్యానపరవశుఁడై కూర్చునును)

(ప్రవేశము రాముఁడు బాలకుఁడై)

రాముఁడు — (అనుబంధము 11)

(రాట్నము వడికి నూలు రాశిగవేసి నిష్క్రమించును)

ప్రవేశము తమాల్—హాలీంబీతో వాదించుచు (చేత వస్త్రము నిడుకొని)

తమాల్ }
హాలీంబీ } (అనుబంధము 12)

హాలీం:—నాథా! ఈ వస్త్రమును మనమొక గడియ యింటియందుంచు కొంటిమేని ప్రమాదమగును.

తమాల్:—మన మేమిచౌర్యముఁ జేసితిమని నీ కింత భయము కలిగినది?

హాలీం:—నాథా! చౌర్యమొనరించిన వారికేమియు భయముండదు. మనబోటివారికే యంతయు భయమైయుండును.

తమాల్:—హాలీం! ఇది యేటి పిచ్చితనము? పట్టపగలు మన యింటి యందె, మనమగ్గమునందె యిట్టి యమూల్య వస్త్రము చిక్కియుండగ, భయమెందుకు?

హాలీం:—నాథా! మనకుమారుని చర్యలవలన నీ యూరి వారలు కొందఱు కంటు వహించి కబీరునకు హాని గలిగింపను యుక్తులను బన్నుచున్నారు. కబీరునిఁ గాంచిన మహమ్మదీయులు ద్వేషించెదరు. హిందువులు విద్వేషించెదరు. కావున, పగవాఁడెవ్వఁడో రాజగృహమునుండి యీవస్త్రమును దొంగలించి తెచ్చి పగలే మనయింటవైచి కబీరుఁడు చోరుఁడని రాజభటులకు వానినిబట్టి యియ్యనున్నాఁడు. నీ వీ వస్త్రము నిప్పుడు తీసుకొనిపోయి తానాయం దప్పగింపుము. పొమ్ము. తడయకుము.

తమాల్:—కాంతా! ఆతురమెందుకు? కబీరునే యడుగుదము. వాఁ డేమనునో చూతము.

హాలీం:—అడుగుము పొమ్ము.

తమాల్:—(కబీరుని సమీపించి, రాట్నము ప్రక్కన రాశిగఁ బడి యున్న నూలు చూచి, త్వరగతితో హాలీంను పిలచును) హాలీం! హాలీం!! ఇటురమ్ము! రమ్ము!! (అని వేగిరపాటునఁ బిలచును.)

హాలీం:—(పరువిడి భయమున) నాథా! కుమారున కేమనది?

తమాల్:—కుమారున కేమియు కాలేదు. నీ తిక్కయంతయు దీఱ నున్నది. వచ్చిచూడుము.

హాలీం:—(సమీపించును)

తమాల్:—(ఆనందమున) హాలీం! నీ కన్నులను జక్కఁగ నులుము కొనుము.

హాలీం.—అది. యేమి చెప్పరాదా?

తమాల్:—చెప్పున దేమున్నది? నూలకుప్ప చూడుము.

త్వరితగతి వృత్తగీత- రాగము- యదుకుల కాంభోది

1. చూడవే కాంతా యీ - చోట నూలరాశిని
వేడుకార నెగరవే - వేగఁ జూచి దీనిని
రావేకాంతా - వేవే చెంత
రావేభ్రాంతా - పోయెఁ చింత॥
2. ఇంతి వస్త్రచరితకే—యెంత భీతిఁ గాంచితె
ఇంత గొప్ప నూలకుప్ప—కేమి భ్రాంతి నెంచెదో?:

హాలీం;—(చూచి విస్మయ సంతోషములతో) నాథా! పోయెను భీతి; కలిగెనుప్రీతి. ఇదియే దైవభక్తి స్థితి.

తమాల్:—హాలీం! నీ భీతి- నాప్రీతి-నీ భక్తి-నాస్థితి- యేమియుఁ జూడక మీ కబీరుఁ డింకను నిద్రించుచున్నాఁడే? వీని సంగతి యేమి?

హాలీం·—నాథా! మనకుఁ బ్రశాంతిఁ గలిగించిన కబీరుని దాంతి యిది.

తమాల్:—కబీరునిది. దాంతియైన నింకమీఁద మనరాట్నములకు మగ్గములకు "ఓంశాంతిశ్శాంతి" (అని కబీరుని హెచ్చరింప) ఓరీ! కబీరా! నీ నిద్ర చాలు నింక లేవుము·

కబీరు:—(హెచ్చరిల్లి) జనకా! కోపగింపకుము. ఈ మైమఱపు నన్ను మీఱి వచ్చుచున్నది.

తమాల్:—కబీరా! నే నింకఁ గనలను. ఏమియు ననను. రాట్నములను మగ్గములను దానమ్ము చేసెదను.

కబీరు:—నాయనా! నా పైన నింతేల కోపము? దానము జేయువాఁడు సంతాప పడకుండ సంతోషముగఁ జేయుము. నేను సమ్మతించెదను.

తమాల్:—కుమారా! నేను సంతాప పడెదనో సంతోష పడెదనో యీ వస్త్రమును, నా నూలరాశినిఁ దిలకించి నీవే చెప్పుము. (అని వస్త్రమును నూలకుప్పను చూపును)

కబీరు:— (వాటినిఁ జూచి రామస్మరణ చిత్తుఁడై) జనకా! ఈఁ వస్త్రము లెవరు నేసిరి? ఈ నూలు నెవరు వడికిరి?

హాలీం:—కుమారా! మేము నేయలేదు. వడుక లేదు. నీకే తెలుసును.

కబీరు:—(పాదును వెనుకటి మాండు ననుసరించి)

బాబా! తుమారె కారణ-రామ జికితన-రహాను, కీ అపనా।
రహామకీ అపన-తేరా రక్షకభీ బనా॥
ధ్యానో-దానవ భంజన తాపసరంజన-ధర్మ నిరంజనతు।
ధర్మనిరంజనతు- తేరా-కర్మ విదారనతు॥

రామా! భక్త పాలన నేమా! ఇంతటికార్యము నీ వొనర్ప వలయునని నేను సంకల్పింప లేదే? నీ వస్త్రము తోడను నీ నూలు తోడను మాకుక్షులను భరింప నెంచితివా? నీ భజన మా కడుపులు నిండవా? (నూల నెత్తిచూపి) ఈ నూలు మాకు వలదు. (అని వస్త్రము నంటబోవంగ)

తమాల్:—హా! కబీరా! నూలు తోడనే చాలింపుము నీ వైరాగ్యము. ఈ వస్త్రము వఱకు సాగింపకుము. ఇది నా వస్త్రము. నేను నీకుఁ జేయునది జనకాజ్ఞ—

కబీర:—జనకా! నీ యాజ్ఞయేది?

తమాల్.—కబీరా! ఈ వస్త్రము నంగడి వీధికిఁ గొని పోయి విక్రయించి, వచ్చిన ద్రవ్యమును నాకుఁ దెచ్చి యియ్య వలయును.

కబీరు:—తండ్రీ! ఈ కార్యము నీ వేల యొనర్పరాదు?

తమాల్:—ఇప్పుడు నాకుఁ గలిగిన సంతోషమునకు వస్త్ర మేదియునా చేతఁ గాని యొంటి మీఁదఁ గాని నిలువదు- నీ వే దీనిని విక్రయింప వలయును.

కబీరు:—నాయనా! ఇది నీది కాదే?

తమాల్:—నా మగ్గమున నుండి నా చేతికి వచ్చినది నాదే యగును. కబీరా! నాతో నీవు వేదాంత సంవాదమ్ము

జేయకుము. జనకాజ్ఞను బాలించిన రామునకు నీవు నిజమగు భక్తుఁడవై యుండిన నీ జనకాజ్ఞను నీవు పాలింపుము.

కబీరు:—నే నేమొ యంగడి వీధికి నేగెదను. ఈ వస్త్రము నెవ్వరును గొనక పోయిన నెట్లు?

తమాల్:—ఎట్లూ? దీనిని నీవు వెనుకకుఁ దెచ్చితివేని నీ తల్లిని వెంటఁ గట్టుకొని పాడుబావిలో దుమికి మే మిద్దఱముఁ జచ్చెదము. చెప్పవలసినది చెప్పితిని. ఏమైనను చేయుము. (హాలీమును చూచి) హాలీం! కొడుకని వీనితో నీ వింక వేఱుమాటాడక నోరు మూసుకొని యూరక రమ్ము.

(అని హాలీం చెయ్యి పట్టియీడ్చును. ఇద్దఱు నిష్క్రమింతురు.)

కబీరు.—దశరథరాజాజ్ఞను పరిపాలించిన దాశరథీ! నా పితరుని యాజ్ఞచే నిన్ను నీకు విక్రయించుటకై వెడలుచున్నాఁడను. నా జనకుఁడు సంపద నాశించి యజ్ఞానుఁడై యున్నాఁడు. వాని నెట్లు శిక్షించి రక్షించెదవో నీకే తెలుసును. ఈ నూలును నా పొరుగున నుండు బీద సోదరున కిచ్చెదను. తండ్రీ! నీవు సంపద నాశింపుచు నెంత వెఱ్ఱివై యున్నాఁడవు?

బైత్॥ సంపత్ కామస్త్ చఢే భూత్తే హై దైవ్ స్మరణ
ఆపత్ మస్తక్ చఢే పాతేహాయి దుర్ మరణ॥

పాట (అనుబంధము. 13)

(వస్త్రము చేకొని పాడుచు నిష్క్రమించును.)

శ్రీ

"రాంకబీర్" నాటకము

ద్వితీయాంకము; ప్రథమరంగము.

(వీధిలో గోరక్షణ సభ వార్షికోత్సవము.)

[గోరక్షణ సభ్యులు ఒక గోవు నలంకరించి యుత్సవము నొనర్చుచు ప్రవేశింతురు. మేళ తాళములు భజన పోవుచుండగ ప్రవేశము షేర్ ఖాన్ రాజభటుఁడు]

రాజభటుఁడు:—అయ్యలారా! నిలువుఁడు (అని యుత్సవము నిలిపి) మీరెచ్చటికిఁ బోవుచున్నారు?

ద్వారకదాసు:—అయ్యా! నేఁడు మా గోరక్షణ సభ యొక్క వర్షవర్ధంతి. మా గోవు నలంకరించి యుత్సవముఁ జేయుచున్నాము.

రాజభటుఁడు:—ఈ యా వెవ్వరిది?

నందదాసు:— (ముందుకువచ్చి) అయ్యా! ఈ గోవు నాది.

రాజభటుఁడు:—నీ పేరు నందదాసా?

నందదాసు:—అవును.

రాజభటుఁడు:—అయ్యా! ఈ యావును నీవే షేర్ ఖాన్ సాహేబున కమ్మినావు కదా?

నందదాసు:—అమ్మితిని. కాని పైకము నితఁ డియ్యలేదు. దీనిని గోరక్షణ సభవారి కిచ్చితిని.

రాజభటుఁడు:—ఇదిగో! నీ పైకముఁ గొనుము. (అని పైకమియ్యఁ బోవును)

నందదాసు:—నాకీ పైకము వలదు. నాయావును నే నియ్యను.

రాజభటుఁడు:—(షేర్ ఖానుతో) షేర్ ఖాన్! నీ వేమందువు?

షేర్ ఖాన్:— నే నీ యావును వదలను. కొత్వాలుగారి యుత్తరువు ప్రకారము నాయావును నాకుఁ బట్టి యిమ్ము. లేక కొత్వాలు దగ్గఱకుఁ బట్టుకొని పొమ్ము.

నందదాసు:—సాహేబ్! ఇది నీ యావా? ఇట్లనే డబ్బు నియ్యక వట్టిమాటలతోనే యెందఱి కొంపలు కాల్చినాఁడవయ్యా?

రాజభటుఁడు:—నందదాసు! ఆవు నమ్మితినని యొప్పుకొంటివి. కావున నీ యావును మాకు నప్పగింపకున్న విధిలేదు.

ద్వారకదాసు:—అయ్యా? నీ రాజచట్టము నీ న్యాయశాస్త్ర వాదమున కిది తఱికాదు. మా యుత్సవము ముగియ నిమ్ము. పిదప మాట్లాడుదము. ఎవ్వరి యావు వారిదే యగును.

షేర్ ఖాన్:—ఇప్పుడే నాయావును నేను తోలుకొని పోయెదను. విడువను. (అని యావును పట్టఁ బోవును)

ద్వారకదాసు:—సాహెబ్! భద్రము. ఈ గోవును తాకితివేనిఁ నీ చేయి నీ కుండదు.

షేర్ ఖాన్.—అట్లనా! (అని మదమున తగవునకు సిద్ధపడును.)

(పెనఁగు లాట జరుగును.)

ప్రవేశము కబీరు

కబీరు:— (అనుబంధము. 14)

అందఱు:—(కబీరునకు నమస్కరింతురు.)

కబీరు:—(షేర్ ఖానుతో) భాయి! ఆవునుపట్టి వీరి యుత్సవము నేల భంగపఱచెదవు?

షేర్ ఖాన్.—పీర్ సాహేబ్! ఈ యావునాది. ఈ యుత్సవమునకు దీని నేనియ్యను. వీరు వ్యర్థముగ నాతో కలహముఁ జేయుచున్నారు.

నందదాసు:—యోగీంద్రా! ఈ యావు నాది.

ద్వారకదాసు:—యోగీంద్రా! ఆవుయొక్క యజమానుఁ డెవఁ డైనఁ గానిండు. ఈ గోవును దైవమని పూజించి మేము కావించెడి యుత్సవము నిటఁ డడ్డగించునది పాడి యగునా?

కబీరు:—(షేర్ ఖానుతో) భాయి! గోవుయొక్క పూజను దైవ పూజగాఁ జేయు వారి యానందము నేలఁ బోఁ గొట్టెదవు?

షేర్ ఖాన్:—పీర్ సాహెబ్! వీరియానంద మునకై నామోక్ష సౌఖ్యము నెట్లుపోఁగొట్టుకొన వలయును?

కబీరు:—భాయి! నీ కెట్లు మోక్షము కలుగ నున్నది?

షేర్ ఖాన్:—పీర్సాహెబ్! రేపు మన పండుగ "బక్రీద్" కదా?

కబీరు:—పండుగయైన నావుతో నేమి యక్కఱ?

షేర్ ఖాన్:—ఆవును అల్లాకు కుర్బానీచేసి కోసి దాని మాంసమును బీదలకుఁ బంచి పెట్టెదను.

కబీరు:—దీని వలన నేమి ప్రయోజనము?

షేర్ ఖాన్:—మీకుఁ దెలియదా?

కబీరు:—భాయి! తెలియకనే యడిగెదను.

షేర్ ఖాన్.—మోక్ష సౌఖ్యంబగు జన్నత్ నకు నేను పోయెదను.

కబీరు:—భాయి! జన్నత్ అనిన నేదియో యది యెట్లుండునో యా విచార మట్లుండనిమ్ము. జన్నత్ యున్నది యనుకొందము. మానవుఁడు జన్నత్ కు పోవుటకు గోవులను జంపు కార్యముతప్ప మఱేమియు మంచి కార్యము లేదా?

షేర్:—పీర్ సాహెబ్! జన్నత్ కుఁ బోవుట కీలాటి సత్కార్యము లెన్నియో కలవు.

కబీరు:—భాయి! సత్కార్యమనఁగా నెట్టి కార్యమో నీవు చెప్పుము.

షేర్:—పీర్ సాహెబ్! దేవునికి సమ్మతమ్మున్ను, దేశమునకు క్షేమమును కలిగించునట్టి కార్యము లన్నియు సత్కార్యములగును.

కబీరు—భాయి! దైవ సమ్మతముఁ దెలిసికొనుటకు దేవునితో మనము మాట్లాడ లేముకదా? అది యుండనిమ్ము. గోవులఁ జంపునట్టి కార్యము దేశక్షేమ కార్యమగునా?

షేర్.— ఎందుకు కాదు?

కబీరు—ఇట్లనుగుము. చెప్పెదను వినుము. మన కన్నుల కగోచరుండై బ్రహ్మాండమునకు నాయకుండగు భగవంతుఁడు తానుసృష్టించిన మనుష్యులను పోషించుటకుగాను ప్రత్యక్షమైనతల్లుల నిద్దఱిని నిర్ణయించి యున్నాఁడు. మొదటిది కన్నతల్లి. రెండవది గోమాత. కన్న తల్లికి సహితము గోమాత పోషకురా లగును. వెయ్యేల? మానవకోటి కంతయు గోమాతయే పోషకు రాలగును. ఏలనన్న మానవుల జీవనంబున కాహారమును, ఆహారమునకు భూమిపంటలును, భూమిపంటలకు సేద్యంబును, సేద్యంబున కెద్లును, ఎద్లకు గోవులు నవశ్యకములగును. అందుచేత హిందువులని కాదు, మహమ్మదీయులని కాదు, మానవులందఱును గోవులను సంరక్షణచేయునది వారికిఁ దప్పని ధర్మంబగును. మనము గోవులను క్షయింపఁ జేసితిమేని, ప్రజా సౌఖ్య సామర్థ్యంబులు క్షయించి, దేశమే నాశనమైపోవును. కావున గోవును జంపునట్టి కార్యము కన్నతల్లిని జంపునట్టి ఘాతుక కృత్యంబగును.

గో, యను నామము మన భూమాతకుఁ గలిగి యుండునది. హిందువుల యొక్కయు మహమ్మదీయుల యొ

క్కయు పూర్వీకులకుఁ దెలిసియుండిన కారణంబున, మహమ్మదీయ మౌల్వీలును, హిందూ పండితులును గా యను పేరు మిక్కిలి పవిత్రమైన తల్లి పేరని భావించి, యావున కాపేరునే పెట్టి యాపుణ్య పురుషులు గోశ్ద్దమునే చంప కుండఁ గాపాడి యుండఁగా, వారి యొక్క సంతతి వారగు మనము గోవును జంపునట్టి కృత్యము మాతృహత్య యగునని వచించుట కిసుమంతైన సందేహము కలదా? లేదు. లేదు. ఈ కార్యము దైవ నిషిద్ధమై కల్మష బద్ధమై ధర్మ విరుద్ధమై, యధర్మ ప్రబుద్ధమై వర్ధిల్లి, మనదౌర్బల్యము ప్రసిద్ధమై, యైకమత్యము విదగ్ధమై, ప్రజాసౌఖ్యము నిరుద్ధమై, స్వాతంత్ర్యము విచ్ఛేదమై, తుదకు మనకు నాజన్మ పరసేవాదుగ్ధమే సిద్ధించును.

సీ॥ పావనంబగు గోవు ప్రత్యక్ష భూదేవి
        మానవకోటికి మాతృసమము
పాపలఁ బెద్దలఁ బాపులఁ బుణ్యులఁ
        బ్రేమించి పాలిచ్చి పెంచు జనని
ఎడ్లను జెయ్యాల నేపు నొందఁగఁ జేసి
        భూమి పంటల నెంతో పొదలఁ జూపి
దుర్భిక్ష పీడలఁ దూరంబు గావించి
        క్షితి పైనఁ బ్రజలకు క్షేమ మొసఁగు॥
గీ॥ ఇట్టి ప్రాణిపై గనికరం బింత లేక
కలుష కార్య మొనరింపఁ దలఁకు లేక
తల్లిఁ బోలునే యిదియంచుఁ దలఁపు లేక।
గొంతు బిగబట్టి కోతురే గోవు నకట!!

మూర్ఖతనంబున దేవునికి గోవును బలి యిచ్చునది, కన్న

తండ్రికిఁ గన్న తల్లిని బలియిచ్చు ఘోరకృత్యము కాదా? భాయి! నీకుఁ బ్రత్యక్షంబగు క్షేమము లేక, నీ సోదరునకు నొప్పియు దేశమునకు హానియుఁ గలిగించునట్టి పనిని చేసి యే తీఱవలయునను నంతటి చలము నీ కెందుకు? వీరి యుత్సవమున కభ్యంతర మొనర్పక దైనమునకుఁ బ్రీతియు, నీ భ్రాతలకు సంతోషమునుఁ గలిగింప రాదా?

షేర్.—పీర్ సాహేబ్! మీ వాక్యములను నేను వినునప్పుడు గోవులను జంపు కార్యము హరాం పనియని నామనస్సున కేమొ తోచెను. మీరు మాటలు నిలిపితిరి. నాకుఁ బుట్టిన బుద్ధి కూడ నిలిచిపోయెను. మాయొక్క రివాజ్, మా దీన్, మా ఖురాన్, నాకుజ్ఞాపకమునకు వచ్చి యీ యావును విడువ వద్దు పట్టుకొని పొమ్మని గట్టిగఁ జెప్పుచున్నవి. నే నేమి చేతును. మీరు వృథా యాసముఁ జెందితిరి. నే నీయావును విడువను. (అని పట్టఁ బోవును)

ద్వారకదాసు —సాహెబ్, ఖబర్దార్. మా తల్లిని రక్షించి నట్టి యీ యావును నీ చేతులఁ బడనియ్యకఁ గాపాడెదను. నా ప్రాణముల నైన నిచ్చెదను కాని యీ గోవు నియ్యను.

షేక్గార్.—పోవయ్యా! కాఫిర్! మహమ్మదీయుఁడు నీకు భయ మొందునా? (రాజభటునితో) అయ్యా! రాజభటా! ఈలను వాయింపుము. నీకు సహాయముగ భటులు రానిమ్ము; ఆవును నేను పట్టెదను (అని సిద్ధపడును).

కబీరు:—భాయి! ఏలాటి కలహము లేకుండ వీరికిఁ జెప్పి యీ యావును నీకు నిప్పించెదను. దీనినిఁ బట్టుకొని పోవుటకు నీ చేత నగునా?

షేర్‌ఖా:—పీర్‌సాహెబ్! నాపేరే "షేర్" షేర్ అనఁగా పెద్ద పులి. ఎట్టి దుష్టమగు గోవు నైనను చెవులు పట్టి యీడ్చు కొని పోయెదను. ఇది యెంతటి పని?

కబీరు—భాయి! నీవు దీనినిఁ బట్టుకొని పోవక విడిచి పోయితి వేని నిన్నేమి చేయవలయును?

షేర్‌ఖా:—పీర్ సాహెబ్ ఈ యావును నేను పట్టఁజాలక విడిచి పోతి నేని, యీ నాఁటినుండి బక్రీదులోఁ గోవులనుఁ జంపు చర్యలను నేను మానుదును. అదియును గాక నా మహ మ్మదీయ సోదరులకు నావలెనే కావించున ట్లుపదేశించెదను.

కబీరు—మంచిది (గోసభ వారితో) సోదరులారా! ఇతఁడు గో వునుఁ బట్టుకొని పోనిండు.

పాట (అనుబంధము 15)

మీ రేలాటి యభ్యంతరమును జేయక గోవును వదలి దూ రముగ నిలువుఁడు.

ద్వారక:—యోగీంద్రా! మీ యానతికి మేము మారాడము. (అని యందఱు గోవును విడిచి దూర మగుదురు.)

కబీరు:—భాయి! ఇఁక నీ యావునుఁ బట్టుకొని పొమ్ము.

షేక్‌ఖా—బహుత్ అచ్ఛా! బిస్మిల్లా! మహమ్మద్ రసూల ల్లా! (అని పగ్గము సవరించుకొని యావు దగ్గఱకుఁ బోయి భయపడి యఱచి) అరే అల్లా! పెద్దపులి. (అని గడగడ వణఁకి కబీరునుజూచి) పీర్‌సాహెబ్! ఏ బందాకు బచావ్ (అని కబీరు పాదములకు మ్రొక్కెను.)

రాజభటు—(పరుగెత్తి పోవును)

ద్వారక—షేక్‌సాబు. ఆవును నేనుపట్టి నీకి చ్చెదను రమ్ము. (అని పిలచును.)

షేర్‌ఖా:—(అవు వైపు చూచి బెదరిపడి) నకోరే జాబా (కబీరుతో) పీర్‌సాహెబ్! మేరాశిర్ పర్ హాత్ ధరో– మేరే కు యిస్ జాయ్‌సే హామారా ఘుర్ కు రవానా కర్కే ముఝ్‌కు పర్ వరిష్ కరో.

(పులి యఱచిన ధ్వని వినవచ్చును)

షేక్‌ఖా:—పీర్‌సాహెబ్! మైఁ ముజ్రా తాహుం, ఆప్‌కా కసం హై, మైనేయిక్‌బాద్ హార్ గిజ్ షేర్ కానాం నహిఁ లేవుంగా. గోకా ఛావ్ మే నహిఁ జావుంగా. మాఫ్ కరో—, మాఫ్‌కరో.

ద్వారక:—షేక్‌సాహెబ్!

షేర్‌ఖా:—అరే బావ! మై షేర్ నహిఁ గౌనహిఁ బైల్ నహిఁ, బకర్నహిఁ కంబఖ్త్ "ఉల్లూకాపట్టా" హుం. రే బాబా మేరా అమ్మా యాద్ ఆరహీ. మర్నేకా పేష్తర్ మాతా కు దేఖ్ తాహుం రే బాబా. మేరేకు ఘర్ పహుఁచావ్. (అని యేడ్చుతో) పీర్‌సాహెబ్! రహం కరో.

కబీరు:—(గోరక్షకునితో) సోదరా! ఇతఁడు మిగుల భీతిఁ జెంది యున్నాఁడు. వీనిని యిల్లుఁ జేర్పుము.

ద్వారక:—చిత్తము. (అని షేక్‌ఖానునిఁ గొనిపోవును.)

కబీరు—సోదరులారా! మీ గోమాత యొక్క యుత్సవమును జరుపుఁడు.

ద్వారక:—స్వామీ! తాము దయచేయ వేఁడెదము.

కబీరు:—రాముని చిత్తము.

ద్వారక:—సోదరులారా:—మంగళ వాద్యములఁ బాడింపుచుఁ, బయనముఁ గదుఁడు.

అందఱు.— ఉత్సవమును నడుపుమనుచు బోవుదురు. (తెర) —

(అనుబంధము 16)

(పాడుచూ నిష్క్రమింతురు)

ద్వితీయాంకము — ద్వితీయ రంగము

అంగడి వీథి

ప్రవేశము — కబీరు — వస్త్రముతో

(అనుబంధము 17)

కబీరు:—(పాడుచు నొక దుకాణము నొద్ద) సోదరులారా! వణిజులారా! ఈ వస్త్రమును నేను విక్రయించెదను. మనసు గలవారు దీనినిం గొనవచ్చును.

(ప్రవేశము — గోపీనాథ్ — మొదలగు వర్తకులు)

గోపీనాథ్:—(వస్త్రమును జూచి) స్వామీ! ఈ వస్త్రమును తండ్రిగారు నేసిరా? లేక మీరే నేసితిరా? ఇది మీ యింటిదేనా?

కబీరు:—సోదరా! నా యిల్లేది? నీ యిల్లేది? వస్త్రమును నేయువాఁ డెవ్వఁడు. యజమానుఁ డెవ్వఁడు?

(అనుబంధము 18)

మనోహరలాల్:—(గోపీనాథ్‌తో) అన్నా! ఈ వస్త్రము మకబీరుగా రమ్మెదరా? దీనిని జేతికిఁ దీసికొని చూడవచ్చునా?

జ్వాలాప్రసాద్:—మనోహరా? ఆ వస్త్రమును గంటఁ జూచినఁ జాలదా? చేతి కేల నందుకొన వలయును?

మనో:—ప్రసాద్! తాకిన నేమగును? బాగుగ పరీక్షించెదను.

బిష్వంబర్:—మనోహరా! నీ యిల్లు, వాకిలి, సర్వస్వముఁ బోఁగొట్టుకొనునట్టి యభిలాష నీ కుండెనేని, యీ వస్త్రమును

దాఁచుము. నేను మాత్రము దాని నంటను. ఇట్లనే కన్నులు మూసుకొని నేను చేయవలసిన సవాలును జేసెదను.

మనో:—బిష్వంబరా! నీవు మా కన్నులను మూసి యీ వస్త్రమును దక్కించుకొన వలయునని యున్నాఁడవని నాకుఁ దెలుసును. ఇదిగో నా సవాలును బ్రారంభించెదను (అని కబీరుతో) స్వామీ! ఈ వస్త్రమునకు నేను వెయ్యి రూప్యముల నిచ్చెదను.

గోపీ:—స్వామీ! నా సవాలు పదివేలు.

మనో:—నా సవాలు ఒక లక్ష.

దామో:—నా సవాలు పది లక్షలు.

జ్వాలా:—నా సవాలు ఒక కోటి.

మనో.—అయిదు కోట్లు.

బిష్వం:—మనోహరా! నీ సవాలు తీఱెనా? లేక్క యింక నేమైనఁ బలుకఁ గలవా?

మనో.—ఆరు కోట్లు.

బిష్వం—ఇంక.

మనో—ఏఁడు.

బిష్వం:—నీవే యేమ్మువు. నే నేడ్చువాఁడను గాను

మనో:—అట్లనా? పది కోట్లు.

బిష్వం:—ఇంక

జ్వాలా:—ఇంకేమున్న దయ్యా, బంక; ఏడ్చువాఁ డేడ్చినాఁడు. నవ్వు వాఁడవు నీ వెంత నవ్వెదవో నవ్వుము. చూచెదము.

బిష్వం:—(కబీరునకు నమస్కరించి) స్వామీ! ఇది దేవలోకపు వస్త్ర మగునే కాని, భూలోకంబున మానవులు చేతితో

నేసిన వస్త్రము కాదు. మావారు తెలివిలేక దీనికి వెలను గట్టి నెంచి బేరమాడిరి. ఈ వారణాసి రాజ్యమంతయు నొసంగినను నీ వస్త్రము లభించునది కాదు. దీనినిఁ దీసికొనిం దశిక్కించుకొను వారు మీ బోంటి మహాత్ములగుదురే కాని సామాన్యులు దీనిని చేతనంటఁ జాలరు. యోగీంద్రా! నన్ను బీస్కరోడ్ బిష్వంబర్ దాసని పిలతురు. ఈ వస్త్రముతోడ మీరును మీ కుటుంబము వారును నాయింటికి విచ్చేసి నా సర్వస్వమునుఁ గైకొనుఁడు. నేనును నావారును మీకు దాసులమై మీరిచ్చిన ప్రసాదమును భుజించి పడి యుండెదము.

ప్రవేశము—నిత్యానందబావా

(రాముఁడు వృద్ధ బ్రాహ్మణ వేషంబున)

నిత్యానంద:—అయ్యలారా! ఈ ముసలివాఁడు కూఁడు లేక బట్ట లేక సంకట పడుచుండి, మీ లక్షలు కోట్లు విని గడగడ వడఁకు పుట్టి యీ వస్త్రము మీఁదఁ గన్ను వేసి యున్నాఁడు (కబీరుతో) అయ్యా! యోగీశ్వరా! ఈ ముసలి జోగికి నీ వస్త్రము నిచ్చి నీ యింటికిఁ బిలుచుకొని పోయి, పిడికెడన్నముఁ బెట్టి కాపాడెదవా?

కబీరు:—(ఆనందముగ) స్వామీ! ఇది నా వస్త్రము కాదు. మీయది. నా రామునిది. నా రాముఁడే యిది. (అని వృద్ధుని పైనఁ గప్పి స్తుతించును)

(అనుబంధము 19)

స్వామీ! ఈ దీనుని గుడిసెకు దయచేయుఁడు. మీ యన్నము సిద్ధముగ నున్నది.

(అని పిలుచుక పోవుచుండ)

బిష్వంబర్:—(వృద్ధునితో) స్వామీ! మీరు వృద్ధులు. బడలి యున్నారు. కబీరు గారి యిల్లు దూరముగ నున్నది. రాత్రియైనది. మీ యాహారము కొఱకు, దవ్వుగఁ బోవు ప్రయాస మెందుకు? ఎదుటి గృహంబున నా గురువులు రామదీక్షితు లున్నారు. దయచేయుఁడు పోవుదము. ఇచ్చట నొక్కరికాహార మిడలేనివా రున్నారనియా తాము శ్రమపడ వలయును?

నిత్యానంద:—అయ్యా! నే నొక్కఁడనై యున్నను, నాది దండి కుటుంబ మయ్యా—ఈ ముదుసలికిఁ జీమల బారులఁ బోలె పిల్ల లున్నారు. వారు గడుపుల నిండుగ నాహారము లేక యంగలార్చు చున్నారు. మీకు నంతటి ధర్మబుద్ధి యుండునట్లుగున, వారికి నాహారము నొసంగుఁడు. నేను మాత్ర మీ యోగీశ్వరుని వెంట నితని యింటికే పోయెదను.

(అని కబీరునిఁ దోడ్కొని పయన మగును)

కబీరు
నిత్యానంద } ఇద్దఱు నడచుచుండ

కుశల:—(లోపలినుండి—యార్తయై "రామా" యనును.)

నిత్యానంద:—(వినినట్లభినయించి) కబీరా? వింటివా? ఎవ్వరో "రామా" యని దీనారావ మొనరించు చున్నారు. ఈ ముసలి వాని చెవుల "రామ" యను శబ్దము పడెనేని, యాకలి యాయాసము శమించును. వారెవ్వరో యా వైపునకుఁ బోయి చూతము రమ్ము.

(అని యిద్దఱు నిష్క్రమింతురు)

ద్వితీయాంకము—తృతీయ రంగము.

కుశల:—(ఒక బావియొద్ద నిలుచుండి)

సీ॥ శ్రీరామ నినునమ్మి గారాము నను గొల్చి
పోరాము గను నన్నుఁ బ్రోవ రార॥
రారాజ వరతేజ రారాపు నే గంటి
కారుణ్య మొప్పారఁ గావరార॥
అరవింద లోచనా! అపనిందఁ గని కుంది
యెదఁ జెంది వగచు నన్నేల రార॥
వైదేహి రమణ నీ పాదంబె శరణంబు
వేదన నెడబాపి వెనుప రార॥

గీ॥ బాలఁ బాలింప సురలోక-పాల రార।
దీనఁ బోషింప మునిజనా-ధీన రార।
ఆర్త భరియింప నానంద-మూర్తి రార।
పతితఁ గాపాడఁ బురుహూత-ప్రణుత రార॥

పాట. (అనుబంధము 20)

రామచంద్రా! నిన్ను శరణుఁ జెంది నాదేహమును నీచరణములకు నర్పించు దానను: రామా! రక్షింపుము. (అని బావిలోనికిఁ దుముకుటకు సిద్ధమగును)

(ప్రవేశము—నిత్యానంద—కబీరు)

నిత్యానంద:—కుమారీ! తాళుము. తాళుము. నిన్ను రక్షించువాఁడా బావిలో లేఁడు. ఇక్కడ నున్నాఁడు రమ్ము.

కుశల:—(వెనుకకుఁ దిరిగి చూచి) నన్ను వారించి పిలుచువా రెవ్వరు?

కబీరు:—అమ్మా! నీ భర్త.

కుశల:—అయ్యా! నేను గన్యనే? నాకు భర్త యెవ్వఁడు?

కబీరు:—అమ్మా! జగద్భర్త.

కుశల:—(వినయంబున నరుదెంచి, వృద్ధునకు నమస్కరించును)

నిత్యానంద:—కుమారీ! నీ దృఢంబగు ధ్యానమునుండి నిన్ను మేల్కొలిపి రమ్మని పిలచి నీకు శ్రమ యిచ్చినందున కేమి కోరెదవో కోరుము.

కుశల:—స్వామీ! మీ యాశీర్వాదమే నాకుఁ జాలును.

నిత్యా:—దానినే యిచ్చెదను కొనుము. "శీఘ్రమేవ వివాహ ప్రాప్తిరస్తు" (అని దీవించును)

కుశల:—స్వామీ! మీ యాశీర్వాదము వ్యర్థము గాదా?

నిత్యా:—ఎందుకు వ్యర్థ మగును?

కుశల:—నాకు వివాహము కాదు.

నిత్యా:—ఎందుకు కాదు?

కుశల:—దేవా? నా కథ వినుఁడు, ఈ పురమున మిగుల ధనవంతుఁడై యుండిన సత్యానంద లాలు జౌహారికి, విషయానందుఁడను పుత్రుఁడును, నేనును జనించితిమి. తల్లి యాజ్ఞచే విద్య నభ్యసించుచున్న నా చిన్న తనంబుననే నా పితరులు గతించిరి. నా సోదరుని చెడు జాడనుఁ బరికించి నా తండ్రి తన సర్వస్వము నాకుఁ జెందు నేర్పాటు గావించి యుండెను. విద్య నభ్యసించు చుండిన నేను వివాహము కాక మునుపే రజస్వల నైతిని. నా యన్న విషయానందుఁడు నన్నుఁ

గులభ్రష్టగా నిర్ధరించి గృహ భ్రష్టను జేసి యున్నాఁడు. నే నేకాంగినై బ్రహ్మచారిణిగఁ జరించుటకుఁ గాపురుషుల వంచనా దౌర్జన్యంబులకు భీతిల్లెదను. వివాహమునకు నాకు సమ్మతమగు నాథుఁడు లభించుట యరిది యగుటచేత నాత్మగౌరవము లేని బ్రతుకునకన్న నాత్మహత్యయే యుక్తమని రామచంద్రుని నమ్మి ప్రాణత్యాగ మొనరింప సిద్ధనై యున్నదానను. దేవా! ఇట్టి నాకు వివాహ మెట్లగును.

నిత్యా:—ఎట్లగునా? కుమారీ! నీదీక్ష యున్నట్లే యగును. ఊరడిల్లుము. (కబీరునితో) కబీరా! నేను తెలిసియో తెలియకనో యీ కన్యామణికిఁ గల్యాణ మగునట్లు దీవించితిని, నాదీవన ఫలం బగునట్టి ప్రేమము నీ వీ కన్యయెడఁ బ్రసరింపుము.

కబీరు:—రాముని చిత్తము— (కుశలతో) కాంతామణీ! నీ వెట్టి పురుషుని వరింప నెంచితివో చెప్పుము.

కుశల:—ఆర్యా! రామభక్తి కలిగి, భూతదయా సమరస భావంబులు సమకూడిన ధర్మాత్ముని నేను పరిణయింప నిర్ణయించి యున్నదానను.

కబీర:—మానినీ మణీ! నీవు బేహారికులపు కన్యకవు. నీవు నిర్ణయించిన గుణములుఁ గల పురుషుని యొక్క కులమును నీవు పరికించెదవా లేదా?

కుశల:—పురుష పుంగవా! దేహాభిమానము లేని నాకుఁ గులమే లేదు. గుణము లేని కుల మెందుకు?

నిత్యా:—పుత్రీ! నిక్క మాడితివి. (కబీరునిఁజూపి) ఇతఁడు రామభక్తుఁడు. నీవు నుడివిన గుణములు గల కబీరుఁ డితఁడు— ఇతనిని నీవు పెండ్లియాడ నొడంబడెదవా?

— :—(హాలీంకు మ్రొక్కును)

నిత్యా:—అమ్మా? నా కన్నముఁ బెట్టుము.

హాలీం:—(కబీరునితో) కబీరా! కాయఁ గూరనుఁ దినుపించుటకు కామధేనువును దెచ్చితి వేమిరా? (నిత్యానందులతో) స్వామీ! మీ రిచ్చిన యన్నమును మీరే భుజింపఁ గోరితిరా? మా పుణ్యము (ఖుషాలుతో) కోడలా! నీ మామకు నమస్కరించి వచ్చి లోన గదియం దుండు ఫలముల నీ పుణ్య పురుషుల కిచ్చి సత్కరింపుము.

ఖుషాల్:—(తమాల్ కు మ్రొక్కును)

తమాల్:—(నెత్తి నెత్తి కొట్టుకొనుచు, గోణగును)

ఖుషాల్:—(నిత్యానందునితో) స్వామీ! ఈ పీఠమునఁ గూర్చుండుఁడు. నేను బావికిఁ బోయి పరిశుద్ధ జలమును దెచ్చెదను.

నిత్యా:—కుమారీ! ఆ బావి తప్పి వచ్చితివి. ఈ బావిలోఁ బడకుము. భద్రము.

ఖుషాల్:—స్వామీ! సంసార సముద్రములోనే మీరు నన్నుఁ బడఁ ద్రోసి యుండగా బావికి నేను భయఁ పడుదునా? బావి నీళ్ళు నన్ను ముంచఁ గలవా?

నిత్యా:—కుమారీ! నీ మామ యొక్క క్రోధ సముద్రములో మన విద్దఱును మునుఁగు నట్లున్నది. నాకు నాఁకలి మిక్కుటమైనది. యాహార మిడుదువు రమ్ము పోవుదము.

(నిత్యానంద — ఖుషాలులు — లోనికిఁ బోయెదరు)

తమాల్:—(భార్యతో) హాలీం! ఇటురమ్ము (అని హాలీంను వేరుగా ముందునకుఁ దెచ్చి) హాలీం! చూచితివా! ఆ ముసలివాఁడు నా వస్త్రమును గప్పుకొని యుండునది? ...ల నీ

ముసలి జోగి తెచ్చి దానితోఁ గోడంత్రకముఁ జేయుంట. కూటికే యేడ్చు నాకుఁ గోడలొక్కటే తక్కువైయుండెను. ఆ ముదుకఁడు నా ముదితయుఁ గదిలోనికిఁ దిండికిఁ బోయిరి. నీవు పోయి వెలుపల నుండి గదికిఁ దాళము వేయుము. తర్వాత చేయవలసిన పని నేను జెప్పెదను. పొమ్ము—. హెచ్చరికె— నా వస్త్రము భద్రము. తెలిసెనా?

హాలీం:—(నవ్వుకొనుచుఁ బోవును).

తమాల్:—(కబీరుని జెయ్యి పట్టి కోపముతోఁ బండ్లు కొఱుకుచు) కబీరా! ప్రొద్దునఁ బోయిన వాఁడవు సరి పొద్దుకు వచ్చినాఁడవు. అమ్మ మని యిచ్చిన నా వస్త్రము నా ముసలివాఁడు కప్పుకొని యున్నాఁడు. వెంట నొక పిల్లను దెచ్చి యున్నాఁడు. నీ చేతు లుత్తవిగ నున్నవి. ఏమిరా, యీ కథ యంతా?

కబీరు:—జనకా! నీ విచ్చిన వస్త్రము సంగడి వీధి యందు విక్రయింపఁ జూపుచుంటిని. ఈ పుణ్య పురుషుఁడు వస్త్రము నిమ్మని యడిగెను. ఇచ్చితిని. ఆహారము నడిగెను. ఇంటికి రమ్మని తోడితెచ్చుచుంటిని. దారియందు రాముఁడా వనితకును నాకునుఁ బెండ్లిఁ జేసెను. మువ్వురము గలిసి యింటికి వచ్చితిమి. ఇదియే కథ.

తమాల్:—నీ తలకాయ కథ. కూటికి లేక చచ్చి కాటికి సిద్ధమై యుండగాఁ దానకర్ణుఁడ వనుకొని కొంపంతయుఁ దానముఁ జేసి ముగ్గురిని నలుగురుగ నొనర్చి, యింటి నిండుగఁ బిల్లలను జేసి, నా ప్రాణములఁ దీయ నలెనని యీ పిల్లను దెచ్చితివా? మొట్ట మొదట ఆ ముసలివాఁడు కప్పుకొని యుండు నా వస్త్రమును వెనుక కిప్పింపుము.

కబీరు:—తండ్రీ! నేను దత్తాప హారణముఁ జేయను.

తమాల్:—ఓరీ! నా విత్తమును దత్తము చేయుటకు నీ వెవ్వఁడవురా?

కబీరు—జనకా! అది నీది కాదు నాది కాదు. ఆ రామునిది.

తమాల్:—కబీరా! కడుపులు కాలు నప్పుడు నీ వేదాంతము నాకుఁ జెప్పకుము. ఇది నా యిల్లు; అది నా వస్త్రము నీవు మూఢుల యెదుట పాడు సిచ్చి పాట లున్నవే. "ఘర్ నహీ తేరా" "ఘర్ నహీ మేరా" "కౌఁణ భేటా" "కౌఁణ బాప్" యివన్నియు వీధులకే చెల్లును కాని నా ముందర పనికిరావు. నీ రాముఁడె కాదు. ఆ కాల రుద్రుఁడడ్డ పడినను నా వస్త్రమును నేను విడువను.

(అని భార్యను బిలచును) హాలీం! ఇటురమ్ము.

ప్రవేశము హాలీం.

తమాల్:—హాలీం! గది తాళముఁ దీసి, యా ముదుకని, వస్త్రమును- పిల్లను పట్టుకొని రమ్ము

హాలీం:—(నవ్వుచుఁ బోవును)

కబీరు:—నాయనా!

తమాల్:—నీవు నోరు తెరచితి వేని, నేను గొంతు పిసుకుకొని ప్రాణము విడిచెదను. నీ వూర కుండుము.

పునః ప్రవేశము హాలీం.

హాలీం:—నాథా! గదిలో బ్రాహ్మణుఁడు లేడు.

తమాల్:—వస్త్రము?

హాలీం:—అదియును లేదు.

తమాల్:—పిల్ల?

హాలీం:—ఉన్నది. ఇదిగో (అని ఖుషాలును జూపును)

తమాల్:—(ఎద యెద మోదుకొని) కబీరా! నా కొంపఁ గాల్చితివి కదరా! ఓ పిల్లా! నీ పెండ్లి రాముఁడు చేసెనని యీ హరాముఁడు కూసెను. వీని పెండ్లిని నేను చేసెదను చూడుము (అని కత్తితోఁ గొట్టఁ బోవును)

ఖుషాల్:—(అడ్డగించి) తండ్రీ! ఈ యూరు నందంతట యోగి యనిపించుకొనిన మహాత్మునకు నీవు జనకుండవై, మూర్ఖులగు నా యట్టి వారికి బుద్ధిఁ గఱపుట మాని, క్రోధమానస్కుఁడవై యేల ఇంతటి మోహమున మునిఁగి యున్నాఁడవు. ఆ బ్రాహ్మణ శ్రేష్ఠుఁడు మన కన్నులకుఁ గానరాక మాయమై యుండునది కాంచియును నీ మోహము మాయక యున్నదే? నీవెంత కంపమొంది దుముకులాడినను నీ చేత నే మగును?

శా॥ కాకన్ మానదు రామునాజ్ఞ సుతునిన్
గారించి దండించినన్
కాకన్ మానదు దైవ నేమనము నీ
కార్పణ్య మెంతేచినన్
కాకన్ మానమ నీ వికల్ప కృతికిన్
గానున్న ధిక్కారముల్
చీకాకున్ విడనాడి భక్తితనరన్
శ్రీరాము ప్రార్థింపుమా॥

తండ్రీ! మన కడుపుల కన్నముఁ బెట్టి కాపాడునది యీ వస్త్రమేనా?

వృత్తగీతము.

1. ఎవ్వరి వస్త్రము యెట్లరు దెంచెనో యెందుల కేగెనో కను
గొనవె?
బువ్వకు వ్యాకుల మొందుచు నూరకపుత్రిని హింసకుఁ
గడ గెదవె!
2. జేనెడు కడుపుకు రేయును బగలును—చింతకు పాలై పొగుల
కుమా
మానుము తండ్రి మూర్ఖపథంబును-మాయకు లోనై వగ
వకుమా

షేక్ గాలిబ్ కా తుంహై గులాం
లోక్ యిస్ఖియా లోకు జోహై హరాం
హాఫిజ్ హెూతాతే రామాలిక్ ఖుదాతా అలా
అఫ్ సోస్ ఆతి తేరా అక్కల్ కి ధరో చలా?

తండ్రీ ఇఁకమీఁద నీ వేమియు పని జేయ వలదు. కష్టపడ వలదు. నెమ్మదిగఁ గూర్చుని దైవధ్యానముఁ జేయుచుండుము. నేను పాటుపడి నీ కన్నముఁ బెట్టెదను.

తమాల్:—నీవు నాకు వాత పెట్టకున్నఁ జాలును. నీకు పొట్ట పెరిగి నప్పుడు నా పొట్టగతి యేమగు ననుకొంటివి? నీపాటు, గీటు పడి, నా నోట నేమి పడునో తెలుసునా? ఓ పిల్లా! నీవు నోరు మూసుకొని యూరకుండుము. నీవు నా కడ్డము రాకుము. ఈ మొద్దుకుంక పదే పదే యిట్టి పెద్ద గాడిద చేష్టలు చేయకుండ, వీనికి నేను బుద్ధి కఱపెదను.

(అని కబీరునిఁ గొట్టుటకు సిద్ధపడును)

(ప్రవేశము—శ్రీరాముఁడు బాలుఁడై వస్త్రముతోడ.)

రాముఁడు:—తమాల్ (అని పిలుచును)

తమాల్:—ఎవ్వఁడు నన్ను పిలుచునది? (అని తిరిగి చూచును)

రాముఁడు:—ఇదిగో! నీవస్త్రము (అని చూపి కబీరున కడ్డము నిలచును)

తమాల్:—(ఆచ్చపడి రామునకు నమస్కరించును)

(అనుబంధము 22)

ఖుషాల్.—హారతి (వెలిగించి పాడును.)

(అనుబంధము 22 ఎ)

—:o:—

శ్రీ

"రాంకబీర్" నాటకము

తృతీయాంకము—ప్రథమరంగము.

వీధిలో

(ప్రవేశము: ఇమాం, కమాల్ సాబు, సర్వర్ సాబు)

కమాల్ సాబు:—ఇమాంసాహేబ్! కబీరుఁడు మహమ్మదీయుఁడై యుండి ముస్‌జిద్ సమాజులను వదలి హిందువులవలె రామ భజన చేయుచున్నాఁడు. వీధుల వెంబడి పాడుచు మహమ్మదీయులను హిందువులను గలిపి దూషించుచున్నాఁడు. వానిపాటలను మీరు వింటిరా లేదా? "అల్లా అల్లా కహాతె మరగయ ముల్లా! పానీమె డుబ్ డుబ్ మరగయ బొమ్మన్ పత్తర్ బంద్ కె మరగయా జంగం!" అఁట. వాని గర్వము నణఁగఁద్రొక్కువారే లేకున్నారే? ఊరు, పేరు, కులం, బలం, లేని స్త్రీని పెండ్లాడి కొడుకునుగని యున్నాఁడు. ఆకొడుకునకు "కమాల్" అని నాపేరే పెట్టినాఁడు. ఇంతగా మనలను వెక్కిరించు దుష్టుని నేమి చేయక మీరేల యూరకున్నారు?

ఇమాం:—కమాల్ సాబ్! నే నేమి చేతును. ఆనాఁడు కబీరుఁడు గోవును పులిగా జేసి నప్పటి నుండి మహమ్మదీయులు కబీ

రునకుఁ జెదరి వానిని గౌరవించుచున్నారు. హిందువులు సహితము లోలోపలనే నిందించెదరు. కాని వాని నేమియు చేయజాలకున్నారు.

కమాల్ సా:—మీరు బాదుషాతో ఫిర్యాది చేయక పోతేని మన మతము వారికి మిగుల హాని కలుగును.

ఇమాం:—ఆకథయు ముగిసినది. బాదుషా సహితము భయముచేతనో గౌరవము చేతనో కబీరు నాదరించుచున్నాఁడు.

కమాల్ సా:—ఇమాంసాబ్! రాజు మొదలుకొని రంగ్ రేజ్ నఱకు నందఱును కబీరునకుఁ భయపడెదరే? కబీరుఁడెవ్వరికిని భయపడడే? ఇదేమి యాగడము?

సర్వార్:—కమాల్ సాబ్! కబీరుఁ డెవ్వరికిని భయపడకున్న నొక్కనికి మాత్రము భయపడే తీఱవలయును.

కమాల్:—సర్వార్ సాబు-ఎవ్వఁడు వాఁడు?

సర్వార్:—ఏ మనుష్యునిఁగాని చంప నెంచెనేని, యొక్క నోటి మాట తోడనే తిట్టి చంపుసట్టి మచ్చనాలుక భుజంగ జోగికి కబీరుఁడు భీతిఁజెందనే వలయును.

కమాల్ సా:—నిజము. నిజము. ఇది మంచి సలహా.

మౌల్వీ:—కమాల్ సాబ్! ఇది కష్టమైన కార్యము. భుజంగజోగి మహమ్మదీయ ద్వేషి. అందులో ధనము నియ్యనిదే తిట్టి చంపఁడు. ఆ కాఫిర్ హరాం జాదాతో మనమెట్లు మాట్లాడవలయును? వాఁడడిగిన ద్రవ్యమునెవ్వఁడివ్వ వలయును?

కమాల్ సా:—వాఁ డడుగు ద్రవ్యమును నే నిచ్చెదను.

సర్వార్:—నేను భుజంగునితో మాటలాడి కుదిరించెదను.

కమాల్:—అట్లయిన రమ్ము పోవుదము.

సర్వార్:—మౌల్వీసాహేబ్! రేవు సాయింత్రిలోపల కబీరుఁడు చచ్చెనని నమ్మి కబరస్తాన్‌లో గుంతఁ ద్రవ్వింతుము.

(అందఱు నిష్క్రమింతురు.)

ప్రవేశము — భుజంగజోగి—సర్వార్‌తో.

భుజంగ్:—(యోచనతో) క్యావర్షా హోగా? అబ్ మేరా కలేజా ఉడ్ జా రహా హై. అవుర్ దిల్ ధడక్ రహా హై (సర్వార్‌తో) అజీ! ఇస్‌వక్త్ ముఝ్కొ ఛోడో. కల్ హమారా ఖాల్ దేవ్ కా హుకుం బజాలాతాహుం.

సర్వార్:—భుజంగ్ మహారాజ్! ఆప్ కెం, ఏక్ దం, బుజ్ దిల్ హోగయా? అవుర్ కిస్ వాస్తె డర్ గయా?

భుజంగ్:—(కోపమున) క్యాబోలా? మేరేకు డర్ పుర బోల్తా? అరే తేర హాత్‌కు దానత్ దేతాహైక్యా?

సర్వార్:—మహరాజ్! మేరా, కుసూర్ మాఫ్‌కరో తేరా ఖుషీ దఫాకరో. ఉస్‌తరఫ్ నజర్ ఫర్మా లియే యో ఉస్ గలీ మే సె కబీర్ ఆ రహాహై. అబ్ రహ్నా హుషియార్,

భుజంగ్:—తూ హోజావ్ తయార్. మై రహ్తాహుంహుషియార్.

సర్వార్—వో కైసీ తయార్.

భుజంగ—తూకియా హో కరార్.

సర్వార్:—కాంచలావ్., పైసా లేవ్.

భుజంగ:—హాత్ మె లావ్. కాంపై లేవ్.

సర్వార్:—మైదేతా నహిక్యా?

భుజంగ:—మై కర్తా నహిక్యా?

సర్వార్:—కరో.

భుజంగ:—థరో.

సర్వర్:—అబ్ లేవ్ ఏక్ హజ్జార్.

భుజంగ:—సబ్ దేవ్ దో హజార్.

సర్వర్:—పహిలా ఏక్. బాద్ ఏక్.

భుజంగ— ఏ నహి, ఠీక్. పూరా దేవ్ వర్న,జావ్

సర్వర్:—(జేబునుండి రెండు కాగితములు తీసి యిచ్చును)

భుజంగ:—(కాగితములు చూచి) ఐసీ కాగజ్ హంకు గలీజ్

సర్వర్:—ఏహీ నాచీజ్ అవుర్ హై జాయిజ్.

భుజంగ:—జలావ్ తేరా కాగజ్ అంగార్మె. దిలావ్ దో హజార్ అష్రిఫి యోన్మే

సర్వర్:—మత్ డరో, యోగిరాజ్.

భుజంగ:—నక్ద్ థరో దగల్‌బాజ్.

సర్వర్:—అచ్ఛా(అని లోనికిపోయి రెండు సంచుల ధనము తెచ్చి యిచ్చును)

భుజంగ:—(పుచ్చుకొని పతంగునకిచ్చి) అబ్ దిఖాన్ కిధర్ హై కబీర్?

సర్వర్:—దేఖో భుజంగ్. కూచే మే ఉధర్.

భుజంగ:—(కోపముతో) అరే లఫంగ్! యోగీకు తూపు కార్తా భుజంగ్? ఖైర్! బద్లేగా తేరా రంగ్. ఖైర్ పీఛే మేరా పతంగ్.

(అందఱు ప్రక్కన నిలతురు)

ప్రవేశము-కబీరు

కబీరు (అనుబంధము 23)

ప్రవేశము-భుజంగజోగి

భుజంగ:—(కబీరుని సమీపించి)

కబీరా! నీవు పాడుచుండునది మఱలఁ బాడుము నాకు వినవపేక్ష గలిగియున్నది

కబీరు:—(పాడును. ప్రవేశము—సర్వర్ మహమ్మదీయులు)

భుజంగ:—కబీరా! నీకు నా భయము కూడ లేదా! నే నెవ్వఁడైనది నీకుఁ దెలుసునా?

కబీరు:—తెలుసును నే నేల నీకు భయపడ వలెను?

భుజంగ:—ఆహా! నీకింత పొగరా?

కబీరు:—సోదరా! పొగ రన్న నేమి!

భుజంగ:—నా మాటను లక్ష్య పెట్టక యుండుటదే నీ పొగరు.

కబీరు:—యోగిరాజ్! నా రాముని మాటఁ దప్ప నేను మఱియెవ్వరి మాటను బాటింపను

భుజంగ:—నీ రామునిది యెట్టి మాట?

కబీర:—భుజంగ సోదరునకు బుద్ధి గఱప వలయుననునదే నా రాముని మాట.

భుజంగ:—మొదట నీ రామునికే నేను బుద్ధి కఱపెదను. ఏఁడీ నీ రాముఁడు చూపుము?

కబీరు:—నీ యెదుటనే యున్నవాఁడు.

భుజంగ—ఏఁడీ చూపుము.

కబీరు—నీకుఁ గండ్లు లేకున్న నే నెట్లు చూపుదును?

భుజంగ:—ఔరా! కడగండ్ల మారీ! నాకుఁ గండ్లు లేవా?

కబీరు:—ఉన్నవి కాని అవి గ్రుడ్డి కండ్లు.

భుజంగ:—అట్లయిన నీ మంచి కల్లను బీకి నేను పెట్టుకొందును

కబీర:—అవశ్యము కానిమ్ము.

"దోదీదోమె యేక్ దీదా—"
"వోదీదాభి నాదీదాహై"
"ఉస్ దీదామెభీ యేక్ దీదాహై"
"వోదాదీదాయక్ జిలెహక్కు తక్ సీధా—"

భుజంగ.—అట్లనా? (అని కబీరుని తాఁకఁబోయి కాళ్ళు తడబడ) ఎవ్వఁడురా నన్ను వెనుక కీడ్చుచున్నారు? (అని కూలఁబడి) ఓరీ! నీ ఫకీర్ కండ్లేలఁ దీయవలెను? నీ ప్రాణము నేతీసెదను (అని కోపమున) దుర్మార్గా! నీకు వినాశ కాలము సమీపించి యున్నది.

కబీరు—నాకు కాదు.

భుజంగ:—దుష్టా! నీ వింక బ్రతుకవు. చావునకు సిద్ధము కమ్ము! ఓరీ! చండాలా!

పతంగ:—నాయనా: రాం కబీరును చానఁ దిట్టకుము.

భుజంగ:—పిల్లకుంకా! ఏల నడ్డగించెదవురా! నీచావు కాని. (అనగనే)

పతంగ:—(క్రిందికి బడిచచ్చును. సర్వారువచ్చి,)

సర్వారు:—భుజంగ్! కాని—కాని.

భుజంగ:—(పండ్లు కొరికి) ఏమికాని? నీ చావు కాని.

సర్వారు—(పడి చచ్చును)

(మహమ్మదీయులు పరు విడుదురు.)

భుజంగ:—(కబీరుని జూచి) ఓరీ! పాపీ! నా తోడనే నా కొడుకు తిట్టించి చంపితివి గదా! బాల ఘాతకా! నిన్ను జంప

క విడుతునా? నీవును చచ్చి నీఱుకమ్ము (అని తిట్టును)

కబీరు—(ధ్యానము చేయుచు పాడుచు నవ్వుచుండగా)

భుజంగ:—ఓరీ! ఇంకను నీవు చావలేదా?

కబీరు:—సోదరా! వినాశము లేని యాత్మ యెట్లు చచ్చును? చంపువాఁ డెవ్వఁడు? ఖాంద్ దో తేరా ఇకీదాం ఆగ్వానిజార్ లో ఆత్మ హాయ్ ముదాం గైర్ ఫాని.

భుజంగ:—ఓరీ చావుము.

కబీరు:—రామా కావుము.

భుజంగ:—ఓరీ! చావుము.

కబీరు—రామా! కావుముఅని పాడుచుండును)

భుజంగ:—ఏమిరా! నీవు చచ్చిపడక నచ్చి పాడు చున్నాఁడవా? (అని విస్మయ మొంది జేబులోనున్న యద్దమును వెలికిఁ దీసి నాలుకను జూచుకొని దుఃఖముచే) అయ్యో నా మచ్చ దేవుఁడా! నా నాలుకను విడచి యెక్కడికిఁ బోయితివి? నా కుమారుని నాతో చంపించి పోవలె ననుకొని యున్నిదినము లుంటివా? పుత్రుఁడు లేని నా బ్రతు కింకెందుకు?

కబీరు:—పాట (అనుబంధము 24)

భుజంగ:—(కబీరుని పాదముల మీదఁ బడి) రాంకబీరు గారు! మీరాముని నేను ధిక్కరించి చెడిపోతిని. మేరలేని నరహత్యలను జేసిన యీ క్రూర కర్ముని గరుణతో రక్షింపుము. మీ రాముని వేడి నాకుఁ బుత్రదానము నొసంగుము. (అని మ్రొక్కును)

కబీరు:—భుజంగా! నీవు దుఃఖింపకుము. దీన రక్షకుని శరణుఁ జెంది నప్పుడేమి కాజాలదు? భాయి! ఇంకను నీ యభి

మానమును నీవు మానలేదే? నీ కుమారుని క్షేమము మాత్రమే పరికించితివి కాని నీవు మర్దించిన యీ మహ్మదీయ సోదరుని లక్షింపక పోతివి. ఇక ముందైనను తెలివి గలిగి మనుము. ఈ సోదరు లందఱు నిద్రించు చున్నారు. నేనువారిని హెచ్చ రించెదను (అని పోయి రామధ్యానము జేసి) రామా వీరిని నా వెంటఁ బంపుము)

పతంగ్ } (లేచి) రాం. రాం.
సర్వాక్ }

కబీరు:—(పాడుచుఁ బోవును)

పతంగ్ } (కబీరుని వెంటఁ బోయెదరు)
సర్వాక్ }

(అనుబంధము 25)

తృతీ యాంకము—ద్వితీయ రంగము.

కబీరుని యిల్లు

పాత్రములు—కమాల్—(ఉపాధ్యాయుఁడు; విద్యా సాగర్.)

విద్యా:—కమాల్! నీకు విద్య నేర్ప వలయునని నీ తాత నిన్ను నా చేతి కప్పగించి నాఁడే? ఇంత పెద్దవాఁడవై యుండి యు నీ వేమియుఁ జదువ లేవు కదరా?

కమాల్:—గురు మహారాజ్! నేనేమి చదువ వలెను?

విద్యా:—నేను చెప్పునట్టి గ్రంధములను నీవు చదువ వలెను.

కమాల్:—గురుజీ! నేను కోరినది మీరు నాకు నేర్పవలెను.

విద్యా:—నీవేమి కోరెదవు?

కమాల్:—గురు మహారాజ్! దేనిని దెలుసుకొని నట్లయిన మిగిలిన విషయము లన్నియు తెలుసునో, నాకు దానిని నేర్ప వలయును.

విద్యా:—నీవు మొదట వ్రాత చదువు నేర్చుకొనుము.

కమాల్:—గురుజీ! వర్ణము మొదలా? లేక, శబ్దము మొదలా? చెప్పుఁడు?

విద్యా:—ఓరీ! అధిక ప్రసంగి వైన నీకుఁ జదు వెందుకు? గురు వెందుకు?

కమాల్:—గురు వెవ్వఁడు? శిష్యుఁ డెవ్వఁడు? గురుధర్మ మేది? శిష్యధర్మ మేది? నాకుఁ దెలుపుఁడు?

విద్యా:—ఓరీ! కమాల్! నీ వాచాలత్వము వదలి, నేను చెప్పునట్టి గ్రంధములను నీవు చదువ వలయును.

కమాల్:—గురుజీ! గ్రంధములు చదివిన నేమి ఫలము గలుగునో తెలుపుఁడు.

విద్యా:—చదివిన వారికి జ్ఞానము కలుగును.

కమాల్:—ఎట్టి జ్ఞానము కలుగును?

విద్యా:—ఆత్మ జ్ఞానము.

కమాల్:—ఆత్మ యనిన నేమి?

విద్యా:—ఆత్మయనిన పరమాత్మ – దేవుఁడు, మీరు అల్లా యందురు.

కమాల్:—గురుజీ! ఆత్మజ్ఞాన మనిన నేమి?

విద్యా:—దేవునిఁ దెలుసుకొను నదియే ఆత్మజ్ఞానము.

కమాల్.—గురు మహరాజ్! మీరు దేవుని దెలుసుకొని యున్నారా?

విద్యా:—తెలుసుకొని నందుననే నీకు విద్య నేర్పను వచ్చి యున్నాఁడను.

కమాల్:—గురుజీ! దేవుఁ డెట్లుండును? ఎక్కడ నున్నాఁడు? మీ రెట్లు చూచితిరి? చెప్పుఁడు.

విద్యా:—ఓరీ! నీతోడ నే నెక్కుడు మాటల నాడను. నీ వవిధేయుఁడ వని యిప్పుడే తెలుసు కొంటిని కాని, దేవునిఁ దెలుసుకొను నంతటి జ్ఞానము నా కింకను గలుగ లేదు.

కమాల్:—గురుజీ! మీ రెన్నియో గ్రంథములు జదివి యుండినను మీ కాత్మ జ్ఞానము గలుగ లేదే? అట్టి గ్రంథ ములను నన్నేల చదువు మని చెప్ప చున్నారు?

విద్యా:—(కోపము మిగ్రింగి) చదువగా చదువగా నాత్మ జ్ఞానము కలుగును.

కమాల్:—గురుజీ! గ్రంథములు జదువక పోయిన నాత్మజ్ఞానము కలుగదా?

విద్యా:—ఎన్నటికిని గలుగదు.

కమాల్:—గురుజీ! ఇది వినుఁడు.

కం॥ బిరబిర వేద పురాణము।
సర సర శాస్త్రంబులెల్లఁ జదివిన నేమా?
హరికృపఁ బడయక నీకుఁ।
దరమా యెందును నిజమగు తత్వముఁ దెలియన్॥

కీడా ఫాడ్తా గ్రంథ్ తమాం।
మూఘా ఫడ్తా గ్రంథ్ తమాం।

ఉస్కు న మిలేగా ఖానా।
ఇస్కు నమిలేగా గ్యాన॥
అంధేకు, రోషన్ దూర్।
గ్రంథీకు, భగవాన్ దూర్॥

విద్యా:—ఓరీ! ఈ సిద్ధాంతము నీ కెవ్వరు చెప్పిరిరా?

కమాల్:—నా గురువు చెప్పెను.

విద్యా:—నీ గురువు? నే నెప్పుడు చెప్పితిని?

కమాల్:—గురుజీ! గ్రంథములుఁ జదివిన వారి తెలివి యింతనే గదా యుండునది?

విద్యా:—ఓరీ! కమాల్! నీ యధిక ప్రసంగపు ప్రశ్నలకు నేను ప్రత్యుత్తరముల నిచ్చినది నాకుఁ దెలివి తక్కువయే. ఇంక నీ వాచాలత్వముఁ జాలించి, కాగితము కలము తీసుకొని వచ్చి క్రమముగా నేను చెప్పునది వ్రాసి పఠింపుము.

కమాల్:—గురుజీ! వ్రాయుటకుఁ గావలసిన సామగ్రు లన్నియు నా యొద్దనే యున్నవి.

విద్యా:—ఉండిన, వానినిఁ జేతి కందు కొనుము.

కమాల్:—గురుజీ: అవి చేతికి రావు.

విద్యా:—శుంఠా! ఎట్టివిరా యవి?

కమాల్:—

వృత్తగీతము. 1. విమల బుద్ధియే యగు కాగితము.
విపుల ప్రేమమే యగుఁ గలము।
మమకారంబును మాడ్చిన మసియే,
సమముగ వ్రాసెడు సాధనము

2. గురురాజా! నీ వెఱిఁగిన దానిని,
యెఱుఁగని దానిని యరసితిని।
పరతత్త్వం బెదియగునో నామదిఁ
బరికించిన స్థితిఁ దెలిసితిని॥

పాట:— (అనుబంధము. 26)

గురుజీ! నాబుద్ధియే కాగితము. ప్రేమ కలము. మమకారమునుఁ గాల్చి నది మసి. వీనితో మీరు చెప్పనది, చెప్ప కుండునది, చెప్పలేనిది, యంతయు మనస్సున వ్రాసినాఁడను.

విద్యా:—నీ తలకాయ వ్రాత! యేమి వ్రాసి నాఁడవురా?

కమాల్:—ఆ యాత్మకే తెలుసును.

విద్యా—ఓరీ! "ఆత్మ" "ఆత్మ" యని కూసెదవు. నీ కేమి తెలుసునురా ఆత్మ విచారము!

కమాల్:—గురు మహారాజ్! కోపము మానిఁ శాంతముగ వినుఁడు. నాకుఁ దెలిసిన దానినే చెప్పెదను.

సీ॥ ఆకారమును లేక నాలయంబును లేక
యన్నిటఁ దానుండి యాత్మవెలయు
పరమాత్మ స్త్రీ కాదు పురుషుఁ డంతకు గాదు.
తనరు నిత్యానంద తత్త్వమగును।
పిలువ నామమె లేదు కలవు నామము లెన్నో
భక్తు లిచ్చెడు పేరఁ బరగుఁ నతడు
రామ శంకర బుద్ధ రహిమాను క్రైస్తని,
పిలువరా మానవుల్ బలువిధాల?

గీ॥ ఆత్మయందె పుట్టి మనుజులైన మనము
ప్రీతి నెడబాసి ద్వేషించి జాతు లెంచి
మంద బుద్ధులై సద్విద్య బొందలేక
కన్ను లుండియుఁ దండ్రినే కానలేమి?

గురు మహారాజ్! నా సద్గురుఁడు, నన్ను సృజించిన వాఁడీ విద్యను గఱపి యున్నాఁడు. ఇదియును గాక విద్వాంసుఁడగు వాఁడు పరమాత్మను బూజించు విధానమును గూడ దెలిపి యున్నాఁడు వినుఁడు.

వృత్త గీతము:

1 అహింసయే ప్రథమంబగు బుష్పము
నర్పింపుము శ్రీ రామునకు
ఆవల నిగ్రహ పుష్పము రెండుగ
నర్పింపుము రఘురామునకు॥

2 మోదముతో శమ తపముల నొసగుము
మూడవ నాల్గవ పుష్పములగ॥
ఐదుగ దానం బాఱుగ దయయు
నందపు పుష్పము లివ్వవలెక్ ॥

3 భవ్యజ్ఞానము సప్తమ పుష్పము
ధ్యాన శుద్ధియగు నష్టమము॥

దివ్యానందమె యాత్మజ్ఞానము—దివ్యానందమె మోక్ష పదంబని—తెలియుచుఁ జేయుమ యర్చనము॥

గురు మహారాజ్! దీని కంటెను మీ రేదైన నధికంబుగ జ్ఞానోపదేశంబు జేయ నెంచిన ననుగ్రహింపుఁడు. నేను బఱిగ్రి

హింపను సిద్ధుఁడుగ నున్న వాఁడను.

ఉపా:—కమాల్ మహాత్మా! నీవు గోలవగుఁ బాలుఁడ వనుకొని నేను బేలుపడి డిల్లమగు నుడుల నాడితిని. నీ సుజ్ఞానంబున నా యజ్ఞానాంధకారము దూరమై నీ పుణ్యంబున నేను ధన్యుఁడ నైతిని. నీవు సత్య స్వరూపుఁడవు. కావుననే కబీరు మహాత్మునకుఁ బుత్త్రుఁడ వైతివి. నేను నీకు గురువు నగుదు నని గర్వించి యొనరించిన యపరాధంబును క్షమించి నన్ను రక్షింపుము. దివ్య పురుషా! నీవే నాకు గురువు. (అని నమస్కరించును)

కమాల్:—మహరాజ్! కోన్ గురు? కోన్ చేలా?
ఏక్ గురు హంసబ్ చేలే॥

పాట. (అనుబంధము 27)

తృతీయాంకము—తృతీయ రంగము.

ప్రవేశము—కబీరు—కమాల్.

కబీరు } ఇద్దఱు పాడుదురు. (అనుబంధము 23)
కమాల్ }

కబీరు:—కుమారా! కమాల్! మన రాముఁడు నేఁడు కడు కఠినమైన పరీక్ష చేయ నున్నవాఁడు. మన యొక్క యతిథులను సత్కరించుట కొఱకు వలసిన పదార్థముల నీ షహాబుద్దీన్ యింటి నుండి దొంగిలించుటకు సమకట్టి నిన్న తోడి తెచ్చినాఁడను.

కమాల్:—జనకా! భక్త పరాధీనుఁడగు రాముఁడు మనము యా

చించిన దాని నొసంగుటకుఁ బ్రీతుఁడై యుండగఁ జౌర్య కృత్యము నేలఁ జేయ వలయును? సంకట కాలము నందు భక్తుల దీనాలాపముల నాలకించి, యరక్షణమున శ్రీహరి వారి కోర్కెల నీడేర్చి రక్షింప లేదా? దూర్వాసుఁడు వేల కొలఁది శిష్యుల తోడ యకాలంబున నరుదెంచి, ద్రౌపదీ దేవిని యాతిథ్యము వేడినప్పుడా పతివ్రతయొక్క ప్రార్థన విని కృష్ణభగవానుఁ డక్షయ పాత్ర నిచ్చి యామె ధర్మమును రక్షింప లేదా? గజేంద్రునిఁ బ్రాణాంత్య కాలంబున నతని మొఱ నాలించి మకరుని సంహరించి, కరివరదుఁడను బిరుదునఁ బొగడఁ బడ లేదా? ఇప్పుడు మనము దొంగతనమే యేలఁ గావింప వలయును?

కబీరు.—కుమారా! నేను రామాజ్ఞచేతఁ గృహస్థుఁడనై యున్నాఁడను. పేదఱికమునే ప్రీతించి యున్నాఁడను. మన యింటికి యతిథులు విచ్చేసినందున నేను గృహస్థాశ్రమ ధర్మమునుఁ గాపాడ వలయును. వలసిన వస్తువులు నాయొద్ద లేశంమున నెక్కువగా నుంచుకొనియున్నవాని యొద్ద నుండి తీసుకొని పోయెదను. ఇట్లు చేయునది లోక సంగ్రహార్థమే యగును. పుత్త్రా! మన మాచరించు కార్యములు తామరపత్త్రముపైనఁ బోసిన నీళ్ళ సామ్యమై యుండు నప్పుడు విచార పడెద వెందుకు?

కమాల్:—జనకా! గ్రహించితిని. కాని మన మాచరించు కార్యములను నిరీక్షించి, యజ్ఞానులగువారు తామునిట్టి పనులు చేయుటకే యిచ్ఛ యింతురు. "యద్య దాచరతి శ్రేష్ఠః తత్త దేవేతరో జనః" అని భగవానుఁడే వచించి

యుండ లేదా? ఇందు వలనఁ దప్పుతోవలఁ ద్రొక్కు వారికిఁ బాలలోఁ జక్కెరఁ జల్లినట్లగును గదా?

కబీరు:—కుమారా! మనము కావించిన కార్యముల నన్నిఁటిని యితరులు వీక్షించి, విచారించి, సాధనజేసి, వారును శ్రేష్ఠులు కావలయుననియే నా యభిలాష. అట్టివారు దొంగతనము మాత్రమే చేసిరేని, వారు దాని ఫలము ననుభవించెదరు. కోకిల యెగసినట్లు మాత్రము తాను నెగసి, కోకిలయొనర్చిన గానము జేయఁజాలని కాకి యొక్క గతియే యట్టివారి కగును. కుమారా! నేనొక్కఁడనే రాక నిన్ను సహితము తోడితెచ్చి నందుకు నొక కారణము గలదు.

కమాల్:—జనకా! అది యెట్టి కారణము?

కబీరు:—కమాల్! నీ పూర్వజన్మ వృత్తాంతము నాకు స్మరణకు వచ్చెను. ఇప్పుడు మనము చౌర్యముఁ జేయఁ దలఁచిన యీ యింటి యజమానుఁ డగు పాబుద్దీన్ యొక్క తాత నీ సొత్తు నపహరించి యుండ వానిని నీవు చంపియుంటివి. పాబుద్దీన్ బాలుఁడై యుండి నీయెడ మచ్చరించి నిన్ను జంపనెంచి, తప్పిపోయి, యదే యాశతో మృతిజెంది, మరల జన్మించి యున్నాఁడు. నీవును జనన మొందితివి. ఇప్పుడు పాబుద్దీన్ నిన్నేమి చేయునో, యేమి కానున్నదో నీవే స్మరణకుఁ దెచ్చుకొనుము. నీకు నేనేలఁ జెప్పవలయును.

కమాల్:—(యోచించి) జనకా! స్మరణకు వచ్చెను. నేను సిద్ధముగ నున్నాఁడను. ఈ యింటికి నేను కన్నముఁ బొడిచి లోనికిఁ బోయి యతిథుల కొఱకు గావలసిన పదార్థ

ములను నీకు నే నందిచ్చెదను! నీవు బైటనుండి కైకొనుము. నేను చౌర్యము ముగించి, పాబుద్దీనుని హెచ్చరించి వెలికి వచ్చెదను. నేనొక వేళఁ బట్టుబడి చిక్కితి నేని, నా గుఱుతు వానికిఁ జిక్క నియ్యకుము.

కబీరు:—మంచిది కుమారా! ఓంసత్! రాముఁ డున్నాఁడు. వైళము కన్నముఁ బొడువుము. బాలకా! పోయిరమ్ము.

కమాల్:—జనకా! పోయెదను కాని మరల నేల రావలయును?

కబీర:—నే నేమో పోయి రమ్మంటిని—పొమ్ము—రాముఁడు పంపిన రమ్ము.

కమాల్:—జనకా! నీ వొక్కఁడవే పోయి, నా తల్లికి నేమని చెప్పెదవు?

కబీరు:—నీవు వచ్చెద వని చెప్పెదను.

కమాల్:—జనకా! నీ చరణముల నంటెదను.

కబీరు:—కుమారా! అదిగో నిన్నుఁ బిలచుచుండు రామునిఁ జరణముల నంటుటకుఁ బొమ్ము.

కమాల్:—(పోవును)

(తెరవైని కరుగును)

కమాల్:—(కన్నము నుంచి వస్తువుల నందిచ్చును. కబీరు వానిని పుచ్చుకొనును)

కమాల్.—(లోపల నుండి) పాబుద్దీన్! లెమ్ము. లెమ్ము, దొంగ దొంగ. పట్టుము. పట్టుము. పోవుచున్నాఁడు (అని పలికి బొరియనుండి సగము దేహము వెలికిఁ జూపి చేతులనూది తలను పైకి నెత్తి కబీరుతో) జనకా! పని తీఱినది. పాబుద్దీన్ యాశను నీవు తీర్పుము. వాఁడు నా కాళ్ళను

బట్టి-లోనికి లాగుచున్నాఁడు. నా ముఖమును వాఁడు చూడ నివ్వకుము. నన్ను గుఱుతించె నేని, మనమెల్ల బూటకపు భక్తి వేషధారుల మని లోకనిందకుఁ బాత్రులమగుదుము. వాఁడు నన్ను బలముగా లోనికి నీడ్చుచున్నాఁడు. ఆలస్యముఁ జేయక నా తలను గోసికొని వస్తువులను జేకొని నీవు పొమ్ము. రామ—రామ—

కబీరు:—(నిర్లక్ష్యంబుగ కమాలుని కంఠముఁ గోసి శిరమ్మును జేకొని)

(పాట. అనుబంధము 29)

(నిష్క్రమించును.)

తృతీయాంకము—చతుర్థ రంగము.

కబీరుని గృహము.

ఖుషాల్ బీ:—నాథా! నీ వింటి కరుదెంచి, యాఱు గంటలాయెను. కమాలుఁడు రాఁగలఁడని చెప్పితివి. నేను సాధువుల యాతిథ్య మునకై వంట యొనర్చితిని. అతిథులు గంగా స్నానము నాచరించి మరలి వచ్చు సమయ మాయెను. ఇంకను కమాలుఁ డేల రాఁడు? ఏమి కారణ ముండును?

కబీరు:—(ఊరక పలుక కుండును)

ఖుషాల్:—నాథా! నీ వేల మారు పలుక కున్నాఁడవు?

(పాట. అనుబంధము 30)

(పాట ముగియు చుండగనే ప్రవేశము సాధువులు.)

సాధువులు:—(జై సీతారాం అని వచ్చి కూర్చొనెదరు)

ఖుషాల్:—(తాలున దుఃఖము నాపుకొని కేలు మోడ్చి సాధువులతో వినయముగ) పుణ్యపురుషులారా! భోజన పాత్రములను సిద్ధపఱచుటకు ననుజ్ఞ నివ్వ వేడెదను.

సత్యదేవ:—అమ్మా! నీ కుమారుఁడు కమాల్ రానిమ్ము. వాఁడు వచ్చిన నందఱముఁ గలసి కూర్చొని భుజించెదము.

కబీరు:—బాయీ! ఉన్నవారు భుజింప వచ్చును. నేను నా కుమారుని కై నిరీక్షించి యుందును.

సత్యదేవ:—కబీర్! అది మాకు మర్యాద కాదు. నీవు, నీ కుమారుఁడు మేము నందఱముఁ గలసి, మొదట రామభజన యొనర్చి పిదప నందఱము నేకపఙ్క్తిగఁ గూర్చుని మన విషయములను ముచ్చటించుచు సంతోషముగ భుజింతము. ఇది నా కోరిక.

కబీరు:—సత్యదేవా! నా కుమారుఁడు మన-పంక్తికి ఇప్పుడు రాఁజాలఁడు.

సత్యదేవ:—వచ్చునప్పుడు రానిమ్ము. మాకేమియుఁ దొందర లేదు. వాఁడు వచ్చువఱకు మేము భుజింపము. కమాలుఁ డెక్కడికిఁ బోయినాఁడు.

కబీరు:—(ఊరకుండును)

సత్యదేవ:—(ఖుషాల్ బీనిఁ జూచి) అమ్మా! ఖుషాలు మాతా! కమాలు కుమారుఁ డెచ్చటికిఁ బోయి యున్నాఁడు?

ఖుషాలు:—(ఊరకుండి కన్నీరు నించుచు లోనికి వెడలును)

సత్యదేవ:—గోవింద్! (అని మఱియొక సాధువును బిలచి) కమాలుఁ డేఁడి యని నే నడిగి నందుకు కబీరుఁ డూరకున్నాఁ

డు. ఖుషాలు మాత కన్నీరు నించి లోని కేగెను. ఏమి సంగతియో నీవు లోని కరిగి విచారింపుము.

గోవింద్:—(లోనికిఁ బోవును.)

ప్రవేశము జనార్ధన్.

సత్యదేవ:—(జనార్ధనునిఁ జూచి) జనార్ధన్! నీ వేల నింతాలస్యముగ వచ్చితివి? కమాలు నేమైనఁ జూచితివా?

జనార్దన్:—గురుజీ! కమాలుని నేను చూడలేదు. నా యాలస్యమునకు నొక వినోదము కారణముగ నున్నది.

సత్యదేవ:—అది యేటి వినోదము?

జనార్దన్:—గురుజీ! నేను గంగా స్నాన మాచరించి వచ్చుచుండగా, దారిలో నొక వృక్షమునకు శిరస్సు లేని మానవ పురుష శరీరమునుఁ గట్టి యున్నారు. చెట్టు యొద్ద నుండి వచ్చి పోవు వారికి యా కళేబరము రెండు చేతు లెత్తి నమస్కరించు చున్నది. అది యెవ్వరి కళేబర మైనది యెవ్వరును గుఱుతింప జాలకున్నారు. అది యొక దొంగయొక్క మొండెమఁట.

సత్యదేవ:—వాని శిరస్సేమైన దఁట?

జనార్దన్:—అది తెలిసిన నింకేమున్నది. నిన్న రాత్రి షాబుద్దీన్ సౌదాగర్ యింటి కొ దొంగ కన్నము బొడచి దొంగిలించి పరువిడి పోవు చుండగ నా నర్తకుఁడు దొంగ వాని కాళ్ళు పట్టి యీడ్వగా, బైటనున్న వాని మనిషి యెవ్వఁడో తలఁ గోసుకొని పోయి నాఁడఁట.

(పునః ప్రవేశము గోవింద్.)

గోవింద్:—(వ్యసనముతో) గురుజీ! ఖుషాల్ మాత నా తోడను మాట్లాడ లేదు. నేను కమాలును వెదకుచు లోనికి బోయి మంచము మీద కమాలుఁడు ముసుఁగు వేసుకొని పండుకొని యున్నాఁడని ముసుఁగుఁ దీసితిని. గురుజీ! ఏమని చెప్పుదును. నాచేతఁ గాదు.

సత్యదేవ:—ఏమి చూచితివి చెప్పుము.

గోవింద్:—(దుఃఖమున) కమాలు యొక్క శిరము మాత్ర మున్నది. మిగత దేహము లేదు.

సత్యదేవ:—(ఆతురమున) తెలిసెను—తెలిసెను—గోవింద్! నీ వా శిరమునుఁ దీసుకొని జనార్దనుని వెంటఁ బోవుము. జనార్దన్! ఇదిగో! ఈ యుదక పాత్రను బుచ్చుకొనుము (అని యిచ్చి) నీవును గోవిందును పరువిడి యా చెట్టున నుండు మొండెమునకు శిరము నతికించి పైన నీ జలమును బ్రోక్షించి మూడు మార్లు రామ నామము నుచ్చరింపుము. పునర్జీవితుండగు కమాలుని వెంటఁగొనిరమ్ము.

గోవింద్ / జనార్దన్ } (ఇద్దఱు నిష్క్రమింతురు)

కబీరు:—(దుఃఖమున) సత్యదేవా! కమాలునకై నే నేడ్వ లేదుఁ గాని, యిప్పుడు నీ కొఱకు దుఃఖించు చున్నాఁడను—రామా—రఘురామా! (దుఃఖించును)

సత్యదేవ:—కబీర్! నేనేమి చేసితిని?

కబీరు:—సత్యదేవా! ఒక యల్ప కార్యమునకై రామనామ రత్నములు మూడు వ్యయము చేయు చున్నాఁడవే యని మిక్కిలి దుఃఖము నొందెదను.

సత్యదేవ:—కబీర్! నేను వెఱ్ఱి వాఁడ ననుకొంటివా? కారణము నరసి, యది సరి కాదేని నన్ను దూరుము. రాముని మొదటి నామోచ్చారణ, జనార్దనుని యధికార బలము కొఱకు. రెండవది కమాలుని జీవము కొఱకు. మూఁడవది చూడ వచ్చిన జిజ్ఞాసులకు జ్ఞానోదయమై వారు తరించు కొఱకు- ఇట్లు నేను కావించినది లోక సంగ్రహార్థమే కదా?

కబీరు:—సత్యదేవా! నీవు లోక పూజ్యుఁడ వైతివి. నే నెంతని నిన్ను స్తుతింపఁ గలను?

సత్యదేవ:—స్తుతి యంతయు రాముని గూర్చియే చేతము. హారతి వెలిగింతము. భగవానుని సేవింతము లెస్స.

(హారతి వెలిగింతురు.)

(అనుబంధము 31) అందఱు (భజన చేయు చుండగ)

(ప్రవేశము కమాలు—జనార్దన్—గోవింద్)

కమాల్:—(పైపాటయొక్క రెండవ చరణమును బాడుచు ప్రవేశించును.)

హారతి వెలుగ సాధువులకు తల్లి దండ్రులకు నమస్కరించును

(యవనిక పడును)

తృతీయాంకము:—పంచమ రంగము.

వీధిలో

(ప్రవేశము విషయ గుప్తుఁడు.)

విషయ గుప్త:—నా తండ్రి సత్యానంద లాలు సంపాదించి పెట్టి పోయిన ద్రవ్య మంతయు నా వశమాయెను. నా చెల్లెలైన కుశలను నేనిల్లు వెడలఁ గొట్టిన నాఁటినుండియు నా యానంద మునకు మేరయే లేకున్నది. అందఱి వ్యాపారముల ద్రవ్య మంతయు వడ్డికి వడ్డి లాభ మునకు లాభము, ఒకటికి పది, నూటికి వెయ్యి, వెయ్యికి లక్ష, లక్షకు కోటియై యా కుబేరుఁడు వచ్చి యప్పు నిమ్మని యడిగినను నే నివ్వఁ గలిగితిని. ఇంత ద్రవ్యము నెట్లు వ్యయము చేయ వలయునని మిక్కిలి విచారము చేయుచుంటిని. మదన మోహిని యగు నా మోహినీ వేశ్య నా వశమైన దినము నుండి కొంత కొంత చింత తీఱె నా ప్రేయసిని భూలోక యప్సరసను గావించి, నే నింద్రభోగము ననుభవించు చున్నాఁడను. ఈ యూరి యందు కబీరుని రామ భజన యెట్లో నా కామ భజనము నట్లే వాయు వేగముతో సాగు చున్నది. నా భజనను గంధర్వ లోకము వఱకు ముట్టింప వలెను. కావున కామ రథము వెంట కాదంబరీ రథమును బరుగెత్తించెదను. (అని పోవు చుండ)

మాధవ:—(ప్రక్క నుండి పిలుచును) బావా!

విషయ:—(విని) వాఁడు ఎవ్వఁడు? నన్నుఁ బావా యని పిలచు

చున్నాఁడు? (అని తిరిగిచూచి) ఆ వ్యథవ, మోహిని తమ్ముడు, మాదవుఁడు. భోగము జోగి. వీధిలో నన్ను– నన్ను– బావా యని కూయు చున్నాఁడు. ఎవ్వరైనను వినిరేని, నా మర్యాద మూడు కాసులకుఁ బోవునే?—మోహినీ దేవతకు సమర్పించిన మర్యాద నాదగ్గఱ నుండిన గదా పోవునది

(ప్రవేశము మాధవ)

మాధవ:—(ఎదుటికి వచ్చి) బావా! నీవు......

విషయ:—ఎవ్వఁడురా నీ బావ?

మాధవ:—(నెత్తి గీరుకొనుచు) నా అక్క మగఁడవు నీవే.

విషయ:—ఛంకా! కూయకురా! నీ గొంతు నే మంత్రసాని యైతినో? ఎందుకురా నన్నుఁ బిలచినది?

మాధవ:—నీవు జవిళి దుకాణమును దాటి పోతివి. నేను పిలచితిని.

విషయ:—నేను దాటిన నేమి? మీటిన నేమిరా? నే నెట్లు పోయిన నీ కేమిరా?

మాధవ:—తెల్లవాఱితే తిరునాళ్ళ. రథము లాగెదరు.

విషయ:—రథమైన లాగని. నిన్నేలాగు కొనిపోని, నా కేమిరా

మాధవ:—బావా!

విషయ:—ఓరీ! నీవు నన్ను బావా యనిన, నీ నోరు వాయ మోదెదను.

మాధవ:—ఏ మనవలె మఱి?

విషయ:—"లాలా గారు" అనుము.

మాధవ:—లాలా గారు!

విషయ:—(గంభీరముగ) ఓరీ! ఈ వీధిలో నేమి? నా బంగళాకు రమ్ము.

మాధవ:—నా మాట విందువా? లేక బావా! అందునా?

విషయ:—ఏమి మాటరా యది?

మాధవ:—అప్పుడే మఱచితివా? అక్కయ్యకు నిండాక్షి కండ్ల చీరకు నాకు భద్రాక్షికండ్ల ధోవతులకు రూపాయల నిచ్చెద నంటివే?

విషయ:—ఆ గవాక్షి గండ్లలో వెల్లి పాయ లున్నవి పొమ్ము.

(అని శీఘ్రముగ నిష్క్రమించును.)

మాధవ:—పో–పో– నీ కండ్లలో మిరెపకాయలు నేను పోయలేనా? నన్నుఁ జూచి మొగము మాడ్చితివి గదా? మా యింటికి వచ్చి యేస్చెదవు లెమ్ము. నీవొక్కఁడవేనా నాకు బోడిబావ? ప్రభవ విభవ నుంచి యెంచి జై భవయను నందఱి బావల వైభవము నాకుఁ గలదు. నా యక్క గట్టిగ నుండునప్పుడు నాకు బావలకేమి తక్కువ? అదిగో! అక్కడ సుబేదారు బావ పోవుచున్నాఁడు. ఈ బేహారి వెల్లి పాయలను వాని ముఖము మీదనే చల్లి యా క్రొత్త బావతో ధోవతులను సాధించి తిరునాళ్ళలో మెఱసెదను.

(అని నిష్క్రమించును)

పునః ప్రవేశము–విషయానంద–మోదన.

విషయ:—(తాగి తూఁగు చుండును)

మోదన:—(విషయుని కండ్లు చూచి చేతి వస్త్రముతోఁ దుడుచును)

విషయ:—మోదనా! ఏమి చేసెదవురా?

మోదన:—దేవరా! మీ కండ్లలో రక్తము కాఱినట్లు కనబడినందునఁ దుడిచితిని.

విషయ:—మోదనా! రాత్రి యంతయు నిద్రలేదురా! దేవలోకములో గంధర్వాంగనలు నన్ను నిద్ర పోనివ్వకుండా, నాడి యాడి, పాడి పాడి చంపిరిరా. ప్రాణమే పోవలసినది, తప్పి కండ్లెఱ్ఱగ నైనవేమొ? (అని పాడును)

ఆనందభైరవి-రాగము-ఆదితాళము.

1. ఎందుఁ జూచినఁ గాని- సుందరి మోహిని।
ముందుకు వెనుకకు—జిందులు ద్రొక్క॥
(అని తూఁగును)

మోదన —దేవరా! ఇంటికి పోవుదము రండి.

విషయ:—మోదనా! ఎన్ని దీపాలురా యివి? దేవలోకములో దీపావళి పండుగరా. అదిగో! ఐరావతము నెక్కి యాకాశమును దాటు పొడిచి యప్సర స్త్రీలు నా దగ్గఱకు వచ్చుచున్నారు. ఏనుగ! ఏనుగ!! నిన్నుఁ-ద్రొక్కెఁ-ద్రొక్కె-పడకురా నే నున్నాను (అని మోదనునిఁ బట్టుకొని యిద్దఱు నేలకుఁ బడుదురు) మోదనా! యేనుగ బరువుకు భూమి తూటుపడి నన్ను లోని కీడ్చు చున్నదిరా. లేవ నెత్తుము (అని పైనఁ జూచి) పైన గంధర్వులు! (క్రిందకుఁ జూచి) క్రింద నాగ కన్యలు! పైన గానము! క్రింద నృత్యము! ఆహా — వహ్వా—మోహన-తెమ్ము—తెమ్ము—(అని పాడును)

పాట—కేదారగౌళ—రాగము.

2. అందంపు సారాయి-నందిమ్ము మోహిని।
చందమామనుఁ జూడు- చంపు చున్నాఁడు॥

మోదనా! ఈ యెండకుఁ గడుపులో బలు మంటరా.

మోదన:—దేవరా! ఎండ లేదు. వెన్నెల కాయుచున్నది.

విషయ:—అవునురా! సూర్యగ్రహణ మైనందువ చంద్రుడు వచ్చినాఁడు. అందుకే నా కడుపులో భగభగ మంటరా! పానక మివ్వరా! ఆ సీసా యిట్లు తేరా! (అని సీసా పుచ్చుకొని త్రాగి, సంగీతముతీసి - నాదనామక్రియ రాగాలాపనతో)—మోహినీ—మోహినీ!

3. మందు మున్నది కడుపు-నిండినబుడ్డిమ్ము
దండము పెట్టెద-దండకు రావే-

(పాట చాలించి ముందు కూర్చునియున్న హార్మోనియం వానిని జూచి) మోదనా! అదిగో మోహిని! రా!

పాట॥ రావే-మోహిని-భావజు రతి రమణీ! విలాసినీ॥ రావే॥
1-గజ్జెలు గట్టుము-గంతులు వేయుము।
పజ్జకురా నీ-పాదము లొత్తెద॥ రావే మోహిని॥

మోదన:—దేవరా! మోహినీయమ్మ యిల్లు వెనుక నున్నది. పోవుదము రండి.

విషయ:—(ముందునకు నడచును)

మోదన:—దేవరా! ముందుకు నడువకుఁడు-వెనుకకు రండు.

విషయ:—మొద్దుకుంకా! ముందు వెనుకలు నీకుఁ దెలియదు. నాకుఁ దెలియదారా! (అని మోదను నెగదిగఁజూచి) ఓకీ!

నీతల గిరగిర తిరుగుచున్నదిరా! పడకుము పడకుము, (అని తానే తిరిగి నిలిచి-పైనికిఁజూచి, చేతులుచాచి, దేనినో తీసుకొనఁబోయినట్లు, నదియందనట్లు నభినయించి) మోదనా! అవి చేతికి నందవురా-దోఁటి తెమ్ము. ఆపూలను గోసియే తీతెదను.

మోదన:—అవి పూలుకావు, నక్షత్రాలు దేవరా!

విషయ:—అవునురా! నా మోహినికి నక్షత్రమాల నివ్వవలయును లేకున్న. మొగముమీద నుమ్మివేయును. (అని మోదను మొగముమీద నుమియును వెంటనే క్రింద పడును.)

శ్రీ

"రాంకబీర్" నాటకము

చతుర్థాంకము—ప్రథమరంగము

మోహినీవేశ్యా—గృహము.

పాత్రలు—మోహిని—విటులు—

మోహిని:—పాట (అనుబంధము 32)

పరశురాం:—మోహినీ! కబీరుని గాలి బోగమువారికిని సోకియున్నదే!

మోహిని:—అయ్యా! బోగమువారు మనుష్యులుకారా? మహాత్మా కబీరుగారీపురమున నొనరించుచుండు బోధనలను వేశ్యలు వినరాదా? ఆదరింపరాదా?

పరశురాం:—మోహినీ! కబీరుని యుపదేశంబులను మీరు మన్నించితిరేని, యికముందు వేశ్యాజాతియే లేకుండపోవును.

మోహిని:—అయ్యా! నేను కోరునదియే యది. వేశ్యావృత్తి నివృత్తియై స్త్రీధర్మము సంస్థాపన కావలయుననియే నే నభిలషించు దానను.

శంభునాథం:—మోహినీ! స్త్రీ ధర్మము స్థాపనమైన పురుష ధర్మమేమగును?

మోహిని:—అయ్యా! స్త్రీలు స్వధర్మపరులై దృఢంబుగ నిలిచి రేని యధర్మ పురుషులు మాచేతి పురుగు లగుదురు. అప్పుడు పురుషధర్మము మాత్రే సేవతుని మేము వారికిఁ గఱపెదము. అందుచేత స్త్రీ ధర్మరక్షణము దేశ రక్షణమగును.

శంభు:—మోహినీ! నీవు కోటీశ్వరుఁడగు విషయానందుని ప్రాపునొంది ముల్లెలు ముల్లెలు మూలలో భద్రపఱచి యెవ్వరిని లక్ష్యింపక మాట్లాడుచున్న దానవు. కాని, పొట్టలకు ప్రియాసపడునట్టి యితర వేశ్యలు నీవలె మాటలాడ గలరా?

మోహిని:—అయ్యా! నేనార్జించిన ద్రవ్యమంతయును వేశ్యాజాతి నుద్ధరించు కార్యంబున వ్రయపఱచెదను.

శంభు:—మోహినీ! నీ పుణ్యమగును. నీకులమువారి కందఱికి నిట్టి పలుకులను నేర్పి మాయొక్క యానందమునుఁ బాడుచేయకుము. మేము నీనోటినుండి వేశ్యా సంస్కారోపన్యాసములను వినుటకు రాలేదు. శృంగార గీతములను విన నపేక్షించి వచ్చినారము. ఏదీ యొక శృంగార రాగము పాడుము.

మోహిని:—అయ్యా! శృంగారము లేనట్టి రాగ మేది యున్నది. అందున "రామ" శబ్దమే శృంగార మాయెను. (అని పాడును)

పాట— (అనుబంధము 33)

ప్రవేశము—విషయానంద (పాడుచు సగచ్చు మత్తున)

కామ కామరతిపతికామా-కాంతాజనప్రియ కందర్పా!

మోహినీ! ఈ వరహాలను రత్నములను గైకొనుము (అని యివ్వఁబోవ)

మోహిని:—(నిలచియుండియే సంచిని బుచ్చుకొనక). నాథా! నాకు వరహాలతోకాని, రత్నములతోకాని యక్కఱలేదు. నే నడుగనిదే నాకొక్కటియు నీవివ్వవలదని చెప్పి యున్నానే? ఇదివఱకు నీవొసఁగిన ధనమే నాకుఁ జాలును. ఇంకేమియు నీ వివ్వకుము. నే నడుగను.

విషయ:—మోహినీ! ఉండనీ! ఇదినీదగ్గఱనే యుంచుకొనుము. నేనిచ్చునదినీవు పుచ్చుకొనవలయును. నీదికానిదినాదేమున్నది? నీకును నాకును భేదమెక్కడిది? నీవేల నిలుచుకొని యున్నావు? నీవు నిలిచియుండిన నేను నిల్చే నిలిచియుండెదను.

మోహిని:—(కూర్చొని) నాథా నీవును గూర్చొనుము.

విషయ:—(క్రిందకూర్చొని) దప్పి-దప్పి ప్రాణము పోవుచున్నది. మోదనా! ఆపానకము నందివ్వరా! (అనిచేయిఁదాచును)

మోహిని:—మోదనా! నేనుమంచి పానకముఁజేసి యక్కడ నుంచి యున్నాను. దానినిదెమ్ము.

మోదన:—(పోయి గిన్నెనుదెచ్చి విషయున కిచ్చును)

విషయ:—(త్రాగఁగ మత్తువిరుగును) మోహినీ! నీ ప్రీతికాల! నాయానందమునుఁ బోగొట్టుచున్నావే! నే నమృతముత్రాగినప్పుడంతయు నీ వీపాడు ద్రావకముఁ ద్రాగించి, దేవలోకమున నుండునన్ను భూలోకమునకుఁ దింపుచున్నావే! ఇదేనా నీ ప్రీతి? ఇదిప్రీతిగాదు మూర్ఖము.

మోహిని.—మోదనునిచేతి యమృతముత్రాఁగు మూర్ఖమును నీవు వదలితివేని, నాపానకమును నీ కిచ్చునట్టి మూర్ఖమును నేను వదలెదను.

విషయ:—అయ్యో! మోహినీ! ఎంతటి వెఱ్ఱిదానవే నీవు! దాని సారస్యము నీ వెఱుఁగవు. ఇంచుక రుచిచూచితివేని నా మూర్ఖము నీ మూర్ఖము రెండును పరోక్షమై మోక్ష సుఖమే ప్రత్యక్ష మగును.

మోహిని:—ఆవిషమును నేను తాకను.

విషయ:—అయ్యో! మూర్ఖురాలా! అది విషమా? తప్ప బలికితివి. దానియొక్క దివ్యనామ మేదియో నీకు దెలియునా?

మోహిని:—నాకేమియుఁ దెలియదు.

విషయ:—దానిపేరు "సుర" అది దేవతల పానీయము. గోమంత పర్వతంబునఁ గదంబ కోటరంబునఁ జనించిన కాదంబరి కదా యీ సుర?

సీ॥ సురల పానీయంబు సురయంచుఁ బేరొందె
భూసురుల్ గ్రోలరే-భోగ్య మనుచు
బలరామునకుఁ బ్రీతి-వరుణదేవుని పుత్రి
యగునంచు సారాయి-బొగడుఁ గాంచు
గమగమ తావికై-గంధోత్తమంబని
సొగసైన నామంబు-సురకుఁ గలదు
కశ్యంబిరా యని-కలుగవే సురపేర్లు
భువన ప్రదక్షిణ-పుణ్యమునకు

గీ॥ బ్రతికి యుండెడి మనుజులఁ-బట్టి కాల్చు
చింతయను భ్రాత మద శిర-చ్ఛేదకంబు
ద్వేష మాత్సర్య సంహార-ణౌషధంబు
సురయె సంజీవ కరణియై-ధరణిఁ బరగు॥

పాట—(అనుబంధము 34)

మోహినీ! చూచితివా? నీ మచ్చరము? ఇప్పుడు నాకు బట్టఁజాలని నిదుర వచ్చుచున్నదే? ఆ బుడ్డినిఁ బగలఁగొట్టుఁ నంతటి పగ కలిగి దానినిఁ బాఱవేయించు పాపకార్యముఁ జేయవలసివచ్చెనే! (మోదనతో) మోదనా! ఆ బుడ్డినిఁ బాఱవైచి, లోపల గదిలోఁ బడక వేయుము—(అని లేచిపోవును)

మోదన:—(బుడ్డి పాఱవేయఁజూడగ)

పరశురాం:—మోదనా! ఆ బుడ్డిని నేను పాఱవేసెదను (అని పుచ్చుకొని) నీవు విషయగుప్తునకుఁ శయ్యను సిద్ధపఱుపఁ బోవుము.

మోద:—(నిష్క్రమించును)

పరశురాం:—(సురాబుడ్డి చేత నిడుకొని) మోహినీ! దీని విషయమున విషయానందుఁడు చాలవర్ణించెనే, దీని రుచియైన మనమేల చూడరాదు?

మోహిని:—అయ్యా! మీరేమైనను చేయుఁడు నేనుదానిని గంటితోడఁ గూడఁ జూడను.

పరశు:—మోహినీ! ఏమి యొయ్యారము చేసెదవే? కల్లు నీ కుల దేవతకాదా? భోగమువారికి భోగము, సంభోగము, వైభోగములన్నియు దీని నుండియే కదా శోభించును? వేశ్యాజన జీవనౌషధము కాదె యీ మద్యము?

మోహిని.—స్వామీ! నీచులై తులువలై పొట్టలు పోసుకొనుచుండు వెలయాండ్రు చేసిన తప్పులకు మీరు వేశ్యాకులమునే నిందించునది మిగుల గర్హితమగును. ఇప్పటి కాలంబున-

పరశు:—(అడ్డగించి) మోహినీ! ఇంక నీ వ్యాఖ్యానమును మాను

మంతుని దోసకవలె పెంచఁగల్గవని నాకుఁ దెలుసును. చాలింపుము. మద్యపానంబునఁగల్గు మత్తున కన్నను, నీకుల పక్షపాతపు మత్తే యతిశయమైయున్నది. ఇట్టి యుపన్యాస ప్రలాపమును వదలి మేలగు రాగాలాపనఁ గావించి, సారాయి మయికమున కన్న నెక్కుడగు సంగీత మయికమును మాకుఁ గలిగింపుము.

3 విట:—అవును. మోహినీ! నీ నామమునకు సార్థకంబగు మోహన రాగమును బాడుము.

4 విట:—మోహనకన్న కేదారఁ బాడినఁ బంచదార చప్పరించి నట్లుండును.

శంభు—మీ కేదార– జలధార–గాంధార–లు, వట్టి రసము లేని నీళ్ళురా. రసము నీళ్ళు రెండును పోసఁగి కడుపునిండించు నట్టి రాగమును, గోరరాదా?

పరశు:—అది యేదియో నీవే చెప్పుము.

శంభు:—ఇంకేముండును? కాఫీ.

కబీరు—(లోపలినుండి కాఫీరాగమున పాడును)

మోహిని:—(ఆలకించి) అదిగో! కాఫీ—

ప్రవేశము—కబీరు.

కబీరు:— (అనుబంధము 35.)

అందఱు:—(లేచి) యోగినాథా! వందనము (అని మ్రొక్కుదురు)

కబీరు:—మీకు శుభమగుఁగాక.

మోహిని:—యోగీశ్వరా! ఈ పీఠమున నాసీనులై నన్ను ధన్యను జేయుఁడు.

కబీరు—కూర్చున్నను.

విటులు-పరశు
శంభు } అందఱు వెడలిపోవ నుద్యుక్తులగుదురు.

కబీరు:—(వారిని నిలిపి) సోదరులారా! మీ రేల పోయెదరు? మీరున్నారనియే నేను ప్రీతితో వచ్చితిని. నారాక మీ కుడుకుగాఁ దోచెనేని నేనే వెడలిపోయెదను.

శంభు:—కంకబీరుగారు! మీ దర్శనము మాకుఁ బుణ్యా నిదర్శనమై మీ సన్నిధి మాకుఁ బెన్నిధియై, యుండఁగ, మీ యాగమనము మాకెన్నటికిని యవగణనము కానేరదు. మా సామీప్యమే మీకు నసహ్యమగునని మేము పోవఁదలంచితిమి.

కబీరు:—సోదరులారా: మీ యందఱి సేవ నేఁడు నాకు లభించి నందునకుఁ గృతార్థుడనయ్యెదనని నమ్మి సంతసించెదను. మీ వినోదములకు నేను భంగము నొనర్చువాఁడను కాను.

జేత్:—భోగ్నా చాహీయె దునియాంకా సుఖ్-పుణ్యా పురూష్‌కా
ఫూర్జకా| జాగ్‌నా చాహీయే మయానింద్ సే—
జ్ఞానానంద్ కా భోజకా||

మోహిని:—యోగిచంద్రా! ఆకస్మికంబుగా మీరీ దాసి యింటికి విచ్చేసినందున, నేను జేయవలసిన యతిథి సత్కారమునకు లోపము కలిగెనని నేను వగచెదను.

కబీరు:—మోహినీ మాతా!

మోహిని:—యోగీంద్రా! నన్ను మాతాయని మీరు సంబోధించితిరేని నా యపచారమగును. నేనొక దాసిని.

కబీరు:—అమ్మా! వనితా సంతతియంతయుఁ జగన్మాతను జ్ఞప్తికిఁ దెచ్చుచుండగా, నిన్నుమాతాయనరాదా?

ఇన్‌సాఁ ఎ గధా-స్త్రీకు కమ్‌మాన్తా।
రహీమాఁ ఎ ఖుదా-స్త్రీకు సమ్‌జాన్తా

మోహిని:—యోగీంద్రా! మీభావమెట్లుండినను మీరు నన్ను మాతా యనిన నన్ను మీరు శిక్షించునట్టి బాధనాకుఁ గలుగుచున్నది.

కబీరు:—అమ్మా! నిన్ను శిక్షించుటకే రాముఁడు నన్నుఁ బంపియున్నవాఁడు. అతిశయంబుగఁ బ్రేమించునట్టిదియే నిజమగు శిక్షయనఁబడును.

గీ॥ విపులకామ మోహంబులు- వెలుగుకొలకు
కామరాజొసఁగు మనకుఁ గాయశిక్ష
విపుల కామ మోహంబులు-విలుగుకొలకు
రామరాజొసఁగు మనకుఁ బ్రేమశిక్ష

అమ్మా! కాయశిక్ష యాత్మకు నపాయము. ప్రేమశిక్ష ముక్తికి యుపాయము.

మోహిని:—మహాత్మా! మీతో సంభాషించునంతటి యోగ్యతాశక్తి నాకుఁజాలదు. నాయొక్క మనోవిచారమును మీతో మనవి యొనర్చుటకు నాకాజ్ఞ యివ్వవలయునని వేఁడుదానను.

కబీరు:—అమ్మా! నీ యిష్టము వచ్చిన విషయము నడుగుము.

మోహిని:—మహాత్మా! వేశ్యా జాతి యేతీరున నేర్పడినదో నాకుఁ దెలియఁజెప్పుఁడు.

కబీరు:—అమ్మా! సృష్ట్యాదియందు బ్రహ్మజ్ఞానులైన యార్యులకుఁ గులము జాతి యను భేదములే యుండలేదు. వారాచరించుచుండిన వ్యవహారములయందు గుణభేదములు

మాత్రముండెను. ఆ గుణకర్మ విభాగముల యందే యార్యులు చతుర్వర్ణములను నిర్ణయించిరి. ఆ సమయంబున వేదవిదిత ధర్మంబులను వదలి పెట్టి యవివాహితలై రాజసేవజేయు స్త్రీలకు వారస్త్రీలనియు, ధనికులసేవయొనర్చు వనితలకు గణికలనియు, నలంకారములఁగావించుకొని, హాస్య శృంగారములచేత సొగసుగుల్కు స్త్రీలకు వేశ్యలనియుఁ బేర్లుపెట్టిరి. దేవలోకంబున నప్సరసాంగనలు వివాహములు లేక స్వేచ్ఛగను సౌఖ్యంబుగను చరించుచున్నారను వట్టిపురాణ వాక్యంబులను మాత్రము విని, యప్సరసలయొక్క జన్మ ప్రచారస్థితులను విచారింపక, దేవలోకమెట్టిదియో దేవలోక నివాసులెట్టివారగుదురో, యను విషయములనే పరిశీలింపక, "పులినిజూచి నక్క వాతఁబెట్టుకొన్న" విధంబుగ, భూలోకమందలి కొందఱుస్త్రీలు, వివాహములు చేసుకొనకను, బ్రహ్మవాదినులుగ నుండకను, స్వచ్ఛందవృత్తుల నవలంబించి దైవమును మఱచి, ధర్మమును నిరసించి, గృహిణీ పతివ్రతలను ధిక్కరించి, వ్యవహరించుచున్నవారు ఈ స్త్రీలే స్వయంకృతాపరాధులగు వేశ్యలు.

మోహిని:—స్వామీ! దైవనిందితమై, యధర్మసంకలితమైన ప్రచారముగల యీ వేశ్యాజాతి, మాసిపోవుట కేమైనను మార్గము కలదా?

కబీరు:—అమ్మా! వేశ్యాస్త్రీలు తమ వృత్తిగుణంబుల నెపుడు విడుతురో, యప్పుడే వేశ్యాజాతి సహితము మాసిపోవును. ఇతర జాతులవారియందు ఆర్యనిర్ణితంబులగు వేదధర్మములకుఁ గట్టుపడిన స్త్రీ లేరీతిగ సద్విద్యలు నేర్చి,

వివాహములను జేసుకొందురో యదేవిధంబుగ వేశ్యా జాతి వారు సహితమాచరింప వలయును. ఇట్టి స్థిరసంకల్పము వేశ్యాస్త్రీలకుఁ గలిగెనేని, వేశ్యాజాతి నాసిపోవుటయే కాక దేశముయొక్క దుస్థితి సహితము మాసిపోవును.

మోహిని:—స్వామీ! ముక్తినిఁగోరునట్టి వేశ్యాస్త్రీలకు సాధనమార్గమేదియో కరుణించి నాకానతియ్య వేఁడుదానను.

కబీరు:—అమ్మా! తెలిసి చేయునట్టి ముక్తిసాధన మార్గమందఱికి, నొక్కటియేయై యున్నది. వేశ్యలకు స్వాభావికంబుగ దైవవిషయజ్ఞానంబును, పెండ్లాడిన భర్త లేకున్నను దేహప్రాణంబులను రక్షించుకొనుట యందు ధైర్యంబును ధనము నార్జించుటయందు శ్రద్ధయును, కోరినధనము నియ్యని పురుషుఁడు మన్మథుని వంటివాఁడైన నతని నిరసించునట్టి నిగ్రహంబును సమకూరి యుండును. మోక్షసాధనకు ముఖ్యగుణంబులగు నీ జ్ఞానధైర్యశ్రద్ధానిగ్రహంబులను, పరపురుషునిఁ బొందు సాధనయందుఁ బ్రవర్తింపఁజేయక పరమపురుషునిఁబొందు సత్య ధర్మమార్గంబులోఁ బ్రవర్తింపఁజేసిరేని, వేశ్యలు కడుశీఘ్రంబుగ ముక్తులగుదురు. మాయీ! ఇంచుక దాహ మార్పుటకు నీరు దెచ్చియిమ్ము.

మోహిని:—(శంభునాథంతో) శంభునాథంగారు! ఒకపాత్రను గైకొని, యెదుటనుండు బావిలోని జలముఁదెచ్చి యోగీశ్వరులకు నివ్వుఁడు.

కబీరు:—అమ్మా! నీవే తెచ్చియిమ్ము. నీ చేతితోడనే నీయింటనున్న జలమునే నేను పుచ్చుకొందును. లేకున్న నేనొండు చోటున కరిగెదను.

మోహిని—(లోనికి బోయి నీరు తెచ్చియిచ్చును.)

కబీరు—(త్రాగి సంతసించి) మాతా! రాముఁడానందించెను.

శంభునాథం:—యోగీంద్రా! మీరు త్రాగగ మిగిలిన తీర్థము మాకు ననుగ్రహించి, మమ్ముల నుద్ధరింపుఁడు.

కబీరు:—సోదరులారా! మీరు నిర్భీతిగ నీ నీరును ద్రాగెదరా?

శంభు:—త్రాగెదము స్వామీ!

కబీరు:—అయ్యలారా! వేశ్య యింటినీరు, తురుష్కుఁడని పిలువబడు వానిచేతినుంచి, మీరు పుచ్చుకొనినారని మీ సమాజమువారికిఁ దెలిసినప్పు డేమగునో చెప్పుఁడు.

విటులు:—(ఒకరిముఖము నొకరు చూచుకొందురు.)

శంభు:—స్వామీ! మమ్ములను గులమునుండి బహిష్కరించెదరు.

కబీరు—అట్టి బహిష్కారమును మీరు భరింపఁగలరా?

శంభు:—సాధ్యముకాదు స్వామి

కబీరు—అందుచేత, నేను చేసినది చేసిన మీరు తపింతురు. నేను చెప్పునది చేసిన మీరు తరింతురు—

బేత్॥ కబీర్ కరాసో కరింగె తో మరింగె॥
కబీర్ కహాసో కరింగె తోతరింగె

శంభు:—యోగీశ్వరా! మీరు చెప్పునట్టి దానినే మేమాచరించెదము. సెలవిండు—

కబీరు:—సోదరులారా! మీరీ మోహినీ మాత యింటికి నేమి కోరి వచ్చెదరు?

శంభు—ఆనందమును గోరివచ్చెదము స్వామీ—

కబీరు:—మీ దేహములు శాశ్వతములా?

శంభు:—శాశ్వతములుకావు స్వామీ—

కబీరు:—దేహములే యనిత్యంబులయినప్పుడు మీరు కోరెడు యానందము నిత్యమగునా?

శంభు:—కాదు స్వామి-

కబీరు:—నిత్యమయిన యానందమున్నదా లేదా?

శంభు:—మాకుఁదెలియదు దేవా!

కబీరు:—మీ కులమును మీరేమని చెప్పుకొనియెదరు?

శంభు:—మేము బ్రాహ్మణులము.

కబీరు:—బ్రహ్మము నిత్యానందమగునని మీకు దెలుసును కదా?

శంభు:—ఈ మాటను విని తెలిసి యున్నారము స్వామి.

కబీరు:—మీరు బ్రాహ్మణులై, బ్రహ్మము నిత్యానందమని యెఱిఁగియు, మీరు విషయదాసులయి ఆశాపాశంబుల వశులై, పరసేవాసక్తులయి పరబ్రహ్మసేవా నిరస్తులై, మిమ్ములను రక్షించుటకుఁ గంకణముఁ గట్టుకొని యుండు ప్రేమంపు తండ్రిని రాముని విరోధించి ప్రేమలేని దత్తు తండ్రిని కాముని, యారాధించుచున్నారే మిమ్ము నేమనవలయును?

శంభు:—మేము తెలిసియుఁ దెలియని మూర్ఖులము స్వామి

కబీరు:—మీరు మూర్ఖులు మాత్రమేకాక భ్రాంతులు నగుదురు. ఈ మోహినిమాత మిమ్మును జేరఁబిల్చుచుండునది మీ యందమునకా? లేక మీ యర్థమునకా? చెప్పుడు.

శంభు:—అర్థమునకే స్వామి.

కబీరు:—సోదరులారా! అర్థమునే యాశించు స్త్రీ మీకు నానందము నివ్వఁగలదా? మీరు రెంటికినిఁదప్పితిరే? నిత్యానందమునుఁ గోరకనే పోతిరి. కోరిన యనిత్యానందమును

బడయ లేదు. వెలయాలగునది ధనముఁ గైకొని, విధి లేక సాకిన తల్లికి భీతిల్లి ధనాశా పిశాచంబునకు దాసినై మనస్సులోన నొచ్చుకొనుచు, మీ దుష్కామ క్రౌర్యంబుల కనురక్తికాని శక్తి కాని చాలక, మిమ్ములను మీరిచ్చిన ధనమును తిట్టుచు, శపించుచు కంట నీరొలుక విలపింపుచు మీ సేవజేయునే? సోదరులారా! ఈ మోహినీమాత యొక్క హృదయము వేద్యమగుటకు చేతులు జోడించి పరబ్రహ్మను ధ్యానింపుచు మోహినీమాతను దిలకింపుడు.

శంభు, విటులు } (చేతులు మోడ్చి మోహినిని జూచెదరు)

కబీరు:—సోదరులారా! కంటిరి కదా! ఈ సుదతీమణియొక్క బాధ-వేధ-ఈ యమ యంతరంగములోని యాతనయంతయును వేద్యమాయెనా

శంభు, విటులు } (కబీరుని చరణముల మీదఁబడి) మహాస్వామీ! మీరు మా యజ్ఞానాంధకారంబును హరియించి సంరక్షించితిరి. మీ యుపదేశంబున మాపుణ్యముదయించెను. ఇఁక మేము శ్రీరామసేవ యగు మీ చరణసేవనుఁ బాసి యుండము.

కబీరు:—సోదరులారా! మీకు మనస్సుకలదేని రామభజనాపరులై చరింపవచ్చును. (అని పోన నెంచును)

మోహిని:—(కేలు మోడ్చి)

శా॥ స్వామీ! మీ యుపదేశ వాక్యములచే
స్వాంతంబులో నుండు నా
కామంబంతయు దగ్ధమాచు నిన్నై

కాంక్షాతి మోక్షంబుకై
ప్రేమం బొందితి నాకుఁ గల్గు ధనముల్
వేడ్కారు చిత్తంబుతో
శ్రీ మానాథున కప్పగించి యిక నిన్
సేవింప నేతెంచెదన్॥

యోగిచంద్రిమా! నా సర్వస్వము శ్రీరామునకు సమర్పించి మీ పాదసేవ యొనర్చుటకు మీవెంట నే నరుదెంచెదను. అనుగ్రహింపుఁడు.

పాట॥ (అనుబంధము 36)

కబీరు:—మోహినీ మాతా! నీ మనస్సునకు సౌఖ్యమిచ్చు కార్యమును నేను వలదనఁజాలను. నీ యిష్టము. మనమందఱము హరి భజన యొనర్పుదము.

వృత్తగీతము.

వనరుహ నయనా! వారిధి శయనా
జనతా భరణా జానకి రమణా
రామా! శుభ నామా
కరుణా భరణా కౌశిక సన్మానా
హరిశశి నయనా! అరికుల దమనా!
సురనుత చరణా! కరివరభరణా!
అంచిత సుజ్ఞానా నిధానా!
కరుణా భరణా కౌశిక సన్మానా!

చతుర్థాంకము—ద్వితీయరంగము

ప్రవేశము-కబీరు-కమాల్-శిష్యులు శంభునాథ్ మొదలగువారు

కబీరు:— పాట.

(తెర యెగయుగ-స్త్రీ తిరుగలి త్రిప్పుచుండును)

స్త్రీ:—పాడుచు తిరుగలి విసరుచుండును.

కబీరు:—రామా నీకు నింతటి వైరమా!

కమాల్:—జనకా! ఉన్నదున్నట్లు నీవేల ఇంత సంకట పడియెదవు? నీకేమి బాధకలిగినది?

కబీరు: గీ॥ నా సహోదరులందఱు గాసిఁ గనుచు
భీకర భవ బంధనముల వేధఁబడుచు
మరణమొందెడు సంతాప కరణిఁజూపి
యోర్వలేక నే నడలెద నో కుమార!

సీ॥ మృత్యువు తనచేత నిత్యముల్ విసరెడు
తిరుగలియగునట్టి ధరయునింగి
నడుమఁ జిక్కుచు-సారగి నలిఁజెందువారలే
తండులంబులమాడ్కి- ధరణి జనులు
యెఱుఁగరే యింతైన తరియించు మార్గంబు
నోరార హరిపేరు నుడువలేర?
రాముని భజనంబు దాముఁ జేయగలేరు
పరులు చేసిన నోర్వఁ బడయలేరు

గీ॥ రామ! నీ పుత్రులే వీరు రాళ్ళ క్రింద
నలిగి నీల్గంగఁ జూచెదే నళిననేత్ర!
ద్వేష మింతేల వీరిపై శేషశయన!
భరణ భారంబు నీదెకా, భక్త వరద!

కబీరు
కమాల్ } పాట—ఇద్దఱు పాడునది (అనుబంధము 36. ఎ)

కం॥ జనకా! ఏల విచారము?
కనుమా! నలుగని గుఱ్ఱములు కలవా నడుమన్
తనుఁబాయక భజియించెడు
మనుజులఁ బాలించు శౌరి మానని ప్రీతిన్॥

జనకా! ఆ తిరుగలియొక్క యడుగు రాతికి నడుమ నుండు గుంజకు నంటుకొనియుండు గింజలను జూడుము. కొంచెమైనను గాసిఁగాంచక భద్రమొంది యున్నవి. ఈ మాయామృత్యువు రామభక్తులను భంజింప నేరదు.

కబీరు
కమాల్ } ఇద్దఱును పాడుచు నడచెదరు.

(ప్రవేశము రుద్రశర్మయను బ్రాహ్మణుడు-తురక వేషమున- రుస్తుం నామమున)

రుద్ర:—(దుఃఖమున నరుదెంచి, కబీరునకు సాష్టాంగదండమునిడి) హజ్రత్! పీర్ సాహెబ్—నేను మిక్కిలి యాపదలో జిక్కి దుఃఖించుచున్నాఁడను. మీరు కరుణించి, యీ క్షణంబుననే నా వెంట నరుదెంచి, నన్ను రక్షింప వేడెదను.

కబీరు:—సోదరా! రాముఁడందఱిని రక్షించును. నీ కెట్టి యాపద సంభవించియున్నది?

రుద్ర:—స్వామీ! నా కుమారుఁడు మాలాలి గుట్ట నెక్కిపోయి యెందునకో యొక గుహయందున్నాఁడు. వాని గొంతున నొక సర్పము చుట్టుకొని యున్నది. సమీపించినవారిని గాంచి బుసకొట్టుచున్నది. చూపఱు లందఱు భీతులై నా కుమారునిఁ గాపాడు వారు మీరే యనిదృఢంబుగ నుడువుచున్నారు. దయచేసి మీరు నా వెంట రావలయును.

కబీరు:—(లోన నవ్వుకొని) సోదరా! నీకుఁ గుమారుఁడే లేఁడే?

రుద్ర:—స్వామీ! నేను నాయన్నకుమారుని నాకుమారుఁడే యందును.

కబీరు:—నీ కన్నయును లేఁడే?

రుద్ర:—(చిక్కుతో) స్వామీ! నా జాతి భాయీని నేను “అన్న” యనెదను.

కబీరు:—సోదరా! నీ జాతి యేది?

రుద!—స్వామీ! చూచినఁ దెలియదా? నేను మహమ్మదీయుఁడను కదా?

కబీరు:—నేను చూచినాఁడను. నాకుఁ దెలుసును. నీవు బ్రాహ్మణ నాయకుఁడవు.

రుద్ర:—స్వామీ! నా భాగ్యమిది. మహమ్మదీయుని మీరు బ్రాహ్మణుని జేసితిరి.

కబీరు:—అయ్యా! నీకు జందెమున్నదే? నీవు మహమ్మదీయుఁడ వెట్లగుదువు?

రుద్ర:—(ఆశ్చర్యమున) జందెమెక్కడ నున్నది స్వామీ?

కబీరు.—నీ జందెము నీ నడుమున నున్నది.

రుద్ర:—(నవ్వి) స్వామీ! జందెమును బ్రాహ్మణుఁడు నడిమికి గట్టుకొనునా?

కబీరు:—అయ్యా! సమయము వచ్చినప్పుడు భుజము నెక్కియుండు జందెము నడిమికి దిగును.

రుద్ర:—అంత సమయము నాకేమి వచ్చినది స్వామీ!

కబీరు:—నీ బాకును దాచి నీ నడుమునకుఁ గట్టుకొను నట్టి సమయము నీకు వచ్చినది.

రుద్ర:—(జెచ్చపడి) బాకు? బాకు నాకెందుకు స్వామీ?

కబీరు:—కబీరును బొడిచి చంపుటకు

రుద్రి:—శివ! శివ! మిమ్ములను నేను చంపువాఁడనా?

కబీరు:—శివ! శివ! యని మహమ్మదీయుఁడు పలుకునేమయ్యా?

రుద్రి:—నన్ను మీరు బ్రాహ్మణుని జేసినందున, వెక్కిరించుటకై "అల్లా" కు మారుగ శివ యంటిని అంతనే! మీరు మహమ్మదీయులై "రామ" యనుచున్నారు కదా? నేను "శివ" యంటిని.

కబీరు:—అయ్యా! నీవు మహమ్మదీయుఁడవైన, నమాజుయొక్క విధానము నడిగెదను చెప్పెదవా?

రుద్రి:—(భీతిల్లి-దిట్టయై) స్వామీ నా కుమారుని గాపాడునట్టి యిష్టము మీకు లేదని తెలిసెను. నా "అల్లా" పేరు జెప్పుచుఁ బోయి నేనే వానిని గాపాడెదను.

కబీరు:—సోదరా! మొదట నిన్ను నీవు కాపాడుకొనుము.

రుద్రి:—నాకేమైనది?

కబీరు:—సోదరా! రుద్రిశర్మా!

రుద్రి:—ఏఁడీ? ఎవ్వఁడా రుద్రశర్మ (అని యేమి తెలియని వానివలెను వెదుకఁబోవు వాని వలెను పరువిడుచుండ)

శంభునాథం:—(రుద్రశర్మను పట్టుకొని) ఓరీ! దుష్టబ్రాహ్మణుఁడా! నీవు సరిగ నిలువుము లేకున్నఁ జెడెదవు.

రుద్రి:—(తడఁబడుచు దిట్టపడి) నన్ను విడువవయ్యా నాతో నీకేమి పనియయ్యా?

పరశురాం, శంభు:— (రుద్రశర్మ నడుమును తాకి,) ఉన్నది! ఉన్నది!

(అని గుడ్డలు విప్పి బాకును వెలిఁదీతురు)

శంభు:—(బాకును పైకినెత్తి) ఓరీ రుద్రిశర్మా! క్రూరకర్మా! యీ బాకు కథ నిజముగ నుడివెదవా? లేకున్న (అని కటారినెత్తి బెదరించును.)

రుద్రి:—అయ్యా! నీకుగాని యీ కటారికిఁగాని నేను భయపడు వాఁడనుకాను. నేను భయమును జంపియుండుట చేతనే కబీరుగారిని జంపనుపూనుకొంటిని. సత్య స్వరూపుఁడగు కబీరుస్వామి సాన్నిధ్యమున నేనుండుటచేత దైవభీతిచేత సత్యమునుఁ బల్కి వీరి శరణు వేఁడెదను.

కబీరు:—సోదరా! రాముని నమ్మి, రాముని గొల్చి రామునిజేరి యుండు కబీరుని మీరెవ్వరును చంపలేరు. అంతటి యపేక్ష మీకుఁ గలదేని, యిదిగో నాదేహమును నేనె మీకు నర్పింపఁ గలను. దీనిని గోయుఁడు. మంటఁబూడ్చుఁడు మంటఁ గాల్చుఁడు నేను సంతోషింతును.

రుద్రిశర్మ:—(కబీరునకు నమస్కరించి) మహనీయులారా! మీ మహిమంబును, సమరస ప్రేమంబును నరయలేని యీ యూరి మూర్ఖులంధకార కూపంబునఁబడి తపించుచున్నారు. నేనవివేకినై కలుష కర్మకు నొడిగట్టితిని. నన్ను మీరు క్షమించి రక్షింప వలయునని ప్రార్థించువాఁడను.

కబీరు:—సోదరా! నీకు రామశిక్షయే రక్షణంబగును. మనమందఱము రామకీర్తన నొనర్తము

అందఱు:—రామభజన చేయుదుము.

(అనుబంధము 37)

చతుర్థాంకము—తృతీయరంగము.

మహమ్మదీయులు—హిందువులు.

మౌల్వీ—వింధ్యాచలం

మౌల్వీ:—వింధాచలం ఘూరు మీరు షాలాఘూరం వష్షినారే మీకీ షేమమా? మీ ఘురు రామానంద ఖైరీయత్ వుం ఘాడా?

వింధ్యా:—మౌల్వీసాబ్! మీగురువున్నట్లే మాగురువున్నారు.

మౌల్వీ:—మాకీ ఘురురా కోన్‌హై? జే.

వింధ్యా:—కబీరుఁడు.

మౌల్వీ:—అరే ఘూత్ వాధు కబీర్ మాకి ఘురు ; యెంధుకవుథాడు? మీరే బేవకూఫులు వాణి పాం పకడ్కే పూర్ఘు షేస్తారు.

వింధ్య:—మౌల్వీసాహేబా! మా వారిలోఁ దెలియని మూర్ఖులే వానిని బూజించెదరు కాని, హిందువులందఱు నెన్నటికిని వానిని బూజింపరు.

మౌల్వీ:—మీరూ పూర్ఘూకరో లేఖుంటే జహన్నంమెమరో మేం కబీరును మా మజ్సిద్‌లో కదం పెత్తనియ్యాం.

వింధ్య:—మేముకూడ మా దేవాలయములలోనికిఁ గబీరును కాలు పెట్టనియ్యము.

మౌల్వీ:—వింధాచలం! నేఁ షెప్తాసే షూడు వాఁడు కబీర్ ముసల్‌మాన్లకీ ఖిలాఫ్. హిందువుకీ ఖరాబ్. హిట్లాఆదు యీ గాంలో యిత్నాధినాల్ షానాల్ షెట్కోని జింధా వుంధాడే ఇధి బడి ఆచ్ఛర్యం షూడు నీ తాత్పర్యం యేం షెప్పు?

వింధ్యా:—నిజమే సాహెబ్! ఆ కబీరుని యూరు వెడల గొట్టునట్టి యుపాయమును మేము చేసియున్నాము.

మౌల్వీ:—అచ్ఛా! అధియేం అప్పా యమ్మో. హింటూన్ షెప్పు.

వింధ్యా:—మీరు మహమ్మదీయులు మాకు సహాయపడునట్లయిన మా యుపాయమును మీకు చెప్పెదను. లేకున్న మాచేత నైనది మేమే చేసెదము. అయినది కాని.

మౌల్వీ:—అజీ మహరాజ్! నేఁ ఘుట్‌బాత్ షెప్తాఁ హిను-కబీరు సత్యానాస్ అయ్యే మస్లత్ కు మేం బేషక్ కుమ్మక్ ఉంతాం హాట్లాహైతే, తమాం ముసల్‌మాన్. షాయం హాట్లా ఖాఖుంతె మీర్ నేం ఖొట్లాడి షష్తాం ఇది నిజ్జం.

వింధ్యా:—మౌల్వీసాబ్! ఈ పొద్దు సాయంత్రమునుంచి, మూడు దినము లీ యూరిలోని దుకాణములన్నియు మూయవలయును. హిందూవర్తకుల యంగళ్ళను నేను మూయించెదను మహమ్మదీయ వర్తకుల దుకాణములను మీరు మూయించవలెను.

మౌల్వీ:—అరే దివానా! హెత్తిహైవాన్ మాంకల్ షెప్తావ్? దుకాన్లు బంద్ షేస్తే కబీరు వష్షి పోథాధా? వెహ్రిహాయ్యా! హెబారి హెబారి హెట్లా మస్లహత్ షెప్తివ్ ఇంఖాషాల్ బస్ బస్ చలోజి షాస్త్రిజి.

వింధ్యా:—మౌల్వీసాబ్! పూర్తిగ వినుము. మే మందఱము యోచించి కబీరు వ్రాసినట్లు దిక్కుదిక్కుల సాధువులకుఁ బత్రికలు వ్రాసి పంపియున్నారము. రేపటిదినమే కబీరు గొప్ప రామోత్సవమును జరుపుననియు, భక్తులందఱు తప్పక రావలెననియు వ్రాసినాము. అందఱి కాతిథ్యము జేయును

బండ్లు బండ్లు భోజన సామగ్రిలు కావలసి వచ్చును. అంగళ్ళ వారొక్కరును వస్తువులేమియు విక్రయింపక పోయిరేని, కబీరునకు నవమానము, దేశభ్రష్టుత్వము కలుగును. లేకున్న నురి వేసుకొని చావనైనవచ్చును.

మాల్వీ:—ఐసా మస్లహత్ బోలోజి మహారాజ్! ఇధి ఠీక్ ఠీక్ ధోకా లేఖుంఘా ఉంఘాది.

వింధ్యా:—(లేచి) సలాం సాహెబ్!

మాల్వీ:—అల్లేకుం సలాం!

శ్రీ

"రాంకబీర్" నాటకము.

పంచమాంకము—ప్రథమరంగము.

వీధిలో;—(ప్రవేశము సాధువులు)

సాధువులు:—జయ్ సీతారాం-జయ్ జానకిరాం-

స్తోత్రము.

జయజయ సీతాకాంతా రామా
జయజయ యయోధ్యా నాథా రామా,
శ్రీమద్రఘుకుల పోషణ రామా
శ్రీమద్రవికుల భూషణరామా
శేషశాయి మునిసన్నుత రామా
భాషాతీత గుణాంచిత రామా॥

(సాధువులు స్తుతిచేయుచు నిష్క్రమింపగ పరదా పైకిబోవును.)
మందిరమున కబీరు ఖుషాలు కూర్చునియుండును.

ఖుషాల్:—నాథా! ఈ యూరికి నిందఱు సాధువు లొక్కపెట్టుగ వచ్చియుండు కారణము నీకుఁ దెలియునా?

కబీరు:—ఆ రామునకుఁ దెలియును.

ఖుషాల్:—గొప్ప యుత్సవ మేమైనన్ను జరుగనున్నదా?

కబీరు:—ఉండవచ్చును.

ఖుషాల్:—ఇందలిని విచారించు వారెవ్వరుందురు?

కబీరు:—ఆ రాముఁడు.

(ప్రవేశము కమాల్ ప్రయాణము చేసి వచ్చిన మూటతో)

కమాల్:—(తలిదండ్రులకు నమస్కరించును)

ఖుషాల్: కుమారా! ఏ యే క్షేత్రములను దర్శించితివి? నీ తీర్థ యాత్ర క్షేమంబుగఁ గొన సాగెను కదా?

కమాల్:—జననీ! ద్వారకకుఁబోయి త్రికోటి తీర్థమును దర్శించి, పద్మనాభ పురంబున విష్ణుదాసుని యింటఁ గొన్ని దినంబు లాదరింపఁబడి, యచ్చటినుండి యీ యూరి కరుదెంచినాఁడను. అమ్మా! త్రికోటి తీర్థమున—

ఖుషాల్:—కుమారా! నీ యాత్రావృత్తాంత మావల విందును కాని నీ వాఁకలిఁ గొనియుందువు. తొలుత స్నానముఁ జేయుటకుఁ బొమ్ము.

కమాల్:—అట్లనే కాని (అని చిన్నమూటలో నుండిన పంచెను దీసి విదిలించును. ఒక రత్నము క్రిందపడును. దానిని దీసుకొని) అమ్మా! ఆ విష్ణుదాసుఁ డెంతటి దాతయో చూడుము (అని రత్నము తల్లికి నివ్వఁబోవగ)

కబీరు:—కమాల్! అది యేమి వస్తువు?

కమాల్:—జనకా! ఇది చింతామణిని బోలిన యొక రత్నము.

కబీరు:—వృత్తగీతము,

అమూల్యంబగు హరినామము నీ
నమ్ముచు నసలముఁ దెచ్చితివే?।
అమేయ రత్నము క్రయమున కిచ్చి
యదయుఁడ! రాతిని దెచ్చితివే?॥

2. రామ రామ నీ మోమునుఁ జూడగ
రాదుర యావలఁ దొలఁగుమురా।
ఏమని దీనినిఁ దల్లికి నిచ్చెదు
పామర యగ్గిని ముట్టకురా॥

ఓరీ! అవివేకీ! ఇంటికి నసలముఁ దెచ్చితివికదరా? విష్ణుదాసునకు రామ నామము నమ్మి యాదవకుల ముసలమును దెచ్చితివే? వజ్రము నమ్మి రాతినిఁ దెచ్చితివే? కస్తూరి నమ్మి బూడిదెనుఁ దెచ్చితివే? అమృతము నమ్మి విషమును దెచ్చితివే? ఆ రాతిని చేత నంటకుము. క్రింద బెట్టుము.

కమాల్:—(రత్నము క్రిందవేయును.)

కబీరు:—కమాల్! దానిని నీవెట్లు తెచ్చితివో చెప్పుము.

కమాల్:—జనకా నేను దీనినిఁ జూడను లేదు-అడుగను లేదు—పుచ్చుకొనను లేదు—నా మూటలోని కిది యెట్లు వచ్చినదో యదియునుఁ దెలియదు. స్నానమునకై పంచెను విదిలించితిని-ఇది నేలఁబడెను—ఇప్పుడే దీనినిఁ జూచితిని-ఇంతకన్న వేరేమియు లేదు.

కబీరు:—సరి-అయినదైనది—దాని నిప్పుడే తీసుకొనిపోయి యా విష్ణు దాసున కొసఁగి పిదప స్నాన భోజనంబుల నొనరింపుము-ఒక గడియ యీ యూరిలోఁ దడయక వెళ్ళిపొమ్ము

కమాల్:—జనకా! రేపు నే నిక్కడ నుండకున్న నెట్లు?

కబీరు:—నీవెందు కుండవలెను?

కమాల్:—గుంపులు గుంపులుగ సాధువులు వచ్చియున్నారే?

కబీరు:—వచ్చిన నేమాయెను?

కమాల్:—వారు మన యతిథులే?

కబీరు:—వారిని నీవు తోడ్తెచ్చి యున్నాఁడవా?

కమాల్:—లేదు.

కబీరు:—నీవు వేరు విచారము మాని, మారు పలుకక పయనము గమ్ము—

కమాల్:—(పితరులకు నమస్కరించి నిష్క్రమించును)

(ప్రవేశము శంభునాథం పత్రికతో)

శంభు:—(కబీరు ఖుషాలులకు నమస్కరించి) గురుమహారాజ్! (అనిపత్రికఁజూచి) ఇట్టి పత్రికలు మీరు వ్రాసిపంపి యున్నారా? (అని పత్రిక నిచ్చును)

కబీరు:—(పత్రిక వెనుక కిచ్చి) శంభునాథ్! దీనిని రాముడు వ్రాసినాఁడు.

శంభు:—సాధువులు సంఖ్యకుమీరి వచ్చుచున్నారు.

కబీరు:—రానిమ్ము, వచ్చిన నేమాయెను?

శంభు:—వారికి స్థళము-సంతర్పణము ఎట్లు?

కబీరు:—రాముఁడు చేసినట్లు.

శంభు:—నా కేమిసెలవు? నేనేమి యొనర్పవలెను?

కబీరు:—నీవు నిశ్చింతగఁ బొమ్ము.

శంభు:—(నమస్కరించి నిష్క్రమించును)

ఖుషాలు:—నాథా! ఇదియేమీ విచిత్రము?

కబీరు:—ఇది రామ లీలా విచిత్రము.

ఖుషాల్:—ఈ పత్రికల నెవ్వరు పంపియుండవచ్చును?

కబీరు:—రాముఁడు పంపినాఁడు.

ఖుషాల్:—నాథా! ద్రవ్యము లేదు — దుకాణములు తెఱవరు— కమాల్ తెచ్చినరత్నముతోఁగూడ వానిని యూరువెళ్ళ గొట్టితివి. ఆ సాధువులు గొంతులమీదఁ గూర్చున్నారు. అయ్యో! ఎట్టి సంకటకాలము వచ్చెను?

కబీరు:—కాంతా! ఇది మనకు మిక్కిలి సంతోషకాలము. ఒకవేళ యిది దుఃఖమని నీవు తలంతువేని కృష్ణభగవానుని వాక్యమును స్మరింపుము. "సుఖదుఃఖే సమేకృత్వా యుజ్యస్వ"

ఖుషాల్:—నాథా! నీవనిన తీరున నేనఁ జాలనే? నా కేమియు దిక్కు తోఁచకున్నది. ఇప్పుడేమిచేయుటకు సాధ్యమగును? నీవేమి యోచించెదవు?

కబీరు:—కాంతా! నేనేమియు యోచింపను. ఎవ్వరిని యాచింపను దేనికిని శోచింపను. ఆ యోచన యాచన శోచన లన్నియు నీశిరమునఁ గుమ్మరించి నాచేతులు శోధించి కూర్చుందును. ఆనాఁడే తెంచిన సాధువులయొక్క సత్కారమునకై నేనును కమాలును దొంగలైతిమి. మాయిద్దరి వంతు తీరినది. ఇది నీ వంతు. ఇది నీభారము. నీవు సమర్థురాలవని నాకుఁ దెలియును.

ఖుషాల్:—నీకెందుకు తెలియ కుండును? సమర్థురాలను గాకున్న భావిలో దుమికి యాత్మహత్యకు యత్నింతునా? ఇప్పుడు సయిత మాకృత్యమే చేసెదను.

కబీరు:—తరుణీ! ఇట్లేల భీరువైతివి?

ఖుషాలు:—నాథా! ఆడదానిని మఱేమిచేయగలను?

కబీరు:—కాంతామణీ! సద్విద్యయును, సత్పాతివ్రత్యముఁ గలసతి సామాన్య స్త్రీ కాదు. పురుషునకట్టి స్త్రీయే శక్తియై, సతియై చెలఁగును. సతి, తాను పరాధీనురాలని తలఁచుటచేతనే శమ-దమ-శాంతి నిగ్రహంబులను సాధించుకొనును. ఇట్టి నిగ్రహంబుగల పరాధీనతయే దీనత్వమును కలిగించును. దీనులగు వారికి భగవంతుఁడు రక్షకుఁడగును. ఇందుచేత సతి యుత్తమంబగు భక్తురాలగును. భగవానుఁడు భక్త స్వాధీనుఁడగుటచేత భక్తియందే శక్తియుండును. భక్తి శక్తులవలననే ముక్తికలుగును. కావున సతియే ముక్తికి మూలకారణ మగును. ఈ తత్వమును గుఱుతించి నీవు భీతిల్లకుము.

ఖుషాలు:—నాథా! నీవేమి చెప్పినను నాకేమియో భయముగనే యున్నది.

పాట (అనుబంధము 38.)

కబీరు:—కాంతా! కృష్ణభగవానుఁ డర్జునున కుపదేశించిన శూరవాక్యము వినుము.

"క్లైబ్యం మాస్మగమః పార్థా నైతత్త్వ యుపపద్యతే।
క్షుద్రం హృదయ దౌర్బల్యం త్యక్త్వోత్తిష్ఠ పరంతపా॥"

పడఁతీ! ఈ నుడుల నీ మనమున నిడి భీతిని విడనాడి, ప్రీతి ధైర్యంబు లొడఁగూడ రాముఁడు చూపు జాడయందు నీవు నడువుము. నీ వేమొనర్చినను నేను మాఱాడువాఁడను కాను. నీకు జయమగుఁ గాక.

(అని నిష్క్రమించును.)

ఖుషాల్:—ఆహా! ఇదెట్లు వచ్చెను? రామచంద్రా! నాపతిని, పుత్రునిఁ బరీక్షించినది చాలక నన్నుఁగూడ బరీక్షించెదవా? రామా! నేను స్త్రీనే? ఏమిచేయగలను-నిన్ను బాయక భజింపఁగలను కాని, సాహస కృత్యమింకేది నాకుసాధ్యమగును? రామచంద్రా! భూరిదయాసాంద్రా! ఇదిగో నా దేహ ప్రాణంబులను నీకు సమర్పించితిని. పాపము నీయది పుణ్యమునీయదె సుఖమునీయదె శోకమునీయదె ఏతెంచియుండు సాధువులు నీవె వారిని సత్కరించునదీ నీవె మాకు పరీభావముఁ గావింపఁ భావించి పరీక్షించువాఁడవు నీవె. రక్షించువాఁడవు నీవె. మృత్యువు నీవె. మనుగడ నీవె. జానకీ నాథా! ఆనాఁడు నే నవివాహితనై యుండి, యీ దేహమును నీ పాదముల కర్పించుటకు సిద్ధమైయుంటినే. ఏలనన్ను వారించితివి? ఈ వికార దేహమును రూపుమాపక, సంసారంబునఁ బడి సంతాప మొందునట్లు నాకేల పెండ్లి చేసితివి? నీ మంగళ విగ్రహ దర్శనము నాకేల నొసంగితివి? ఇప్పుడు నీవునన్నెడఁబాసి పోఁగలవా? నిన్ను నేను విడుతునా? వదలను.

పాట (అనుబంధము 39.)

రామా! ఏల నాలస్యముఁ జేసెదవు. రమ్ము రమ్ము, నీవు రాకపోయితివేని, నా తల్లి సీతమ్మతో చెప్పి యామె నిన్ను వదలి నా యొద్దకు వచ్చునట్లు చేసెదను. రఘురామా! నీకు శత్రుఁడై రాక్షసుండైన రావణుండె నీ శక్తిని హరించి, నిన్ను నొంచి పరితపింపఁజేసియుండఁగా, నీ భక్తురాలను నేను నిన్నేమి చేయజాలను? (నిలిచి విని) రామా! వచ్చితివా (అని మ్రొక్కి) శాంతి-శాంతి యనెదవా? ఎందుకు?

(నిలచి) నీవు నన్ను రక్షించెదవా? నిజమేనా? నీ మాట నమ్మునా? (నిలచి చూచి) వలదు నీ వరహాలు నాకు వలదు. నీవునన్ను రక్షించునది నిజమాయెనేని, నేను కోరిన దాని నివ్వవలయును. (నిలచి) రేపు సాధు సంతర్పణకు నవశ్యకంబగు సామగ్రి నాకు కావలయును. (నిలచి నవ్వుతో) ఏమి మాటయిది? రామా! పదునాల్గు లోకంబులే నీ చేతియందుండగ, పదివేల సాధువుల భుక్తికి కావలసిన సామగ్రి నీయొద్ద లేదా? మఱి యెవ్వరియొద్ద నున్నది? (నిలచి) ఏమి? విషయానందుని యొద్దనా? ఉండనినా కేమి? (నిలచి) అవును, వాడు నా యన్నయే యగును. అయిన (నిలచి) నేను పోను. విషయానందుని నడుగను-వానికి నా ముఖమునే చూపను. (నిలచి) ఇప్పుడు విషయానందుడు నన్ను గురుతింపకున్నను, షకీరుని భార్య నాదరించు నంతటి ధర్మబుద్ధి వానికి లేదే? (నిలచి) నా ముఖమును జూచినవాడు నన్ను ప్రీతించునా? అది యెట్టి ప్రీతి రామా! (నిలచి) నేను పోయిన సంతయుం దెలియునా? పోవలయునా? పోదునా? (నిలచి భీతి వినయములతో) రామా! కోపగింపకుము. నా యవివేకమును మన్నింపుము. కన్నతండ్రి బిక్షపైన నాగ్రహించిన నా మొగతియేమి కావలయును? (నిలచి) రామా! నిన్నునమ్మి నీయాజ్ఞ చొప్పన నే ప్రవర్తించెదను. దేవా! రక్షింపుము, రక్షింపుము.

(అని నమస్కరించి లేచి)

సీ॥ రక్షింపరా; నన్ను పక్షీంద్ర రథన: సుర
బృందవందిత యా-నందరామ;
పాలింపరా; శ్రితపాలకా? సన్నుతా!
పూతచారిత్ర; సా-కేతరామ

కాపాడరా; భక్తపాపాళి సంహర్త!
యోగి శరణ్య; య-యోధ్య రామ
భరియింపరా; కరిభరణ! యో మురవైరి
దశరథ పుత్ర! భ-ద్రాద్రిరామ!

గీ॥ నమ్మితిని నిన్నె యో జగన్నాథ రామ!
తలతు సేవింతు నిన్నె కో-దండరామ!
క్షీర జలధి జామాత! శృం-గార రామ!
రమ్ము నావెంట జానకీ-రమణ రామ!

సాట (అనుబంధము 40 పాడుచు నిష్క్రమించును)

పంచమాంకము—ద్వితీయ రంగము.

విషయసుఖుని యిల్లు

విషయ—ఆహా! మోహినీ? నీవెంతటి మోసకత్తెవే; నా బ్రతుకంతయు వ్యర్థము చేసితివి కదవే?

పాట (అనుబంధము 41.)

నా మాన ధనంబులు నీకు నప్పగించితిని. నీ యాజ్ఞానువర్తినై చరించితిని. ఆ సర్వేశ్వరుండే దిగివచ్చి నాకుపదేశించినను త్యజింపం జాలనట్టి సురాపానానందమును నీయొక్క మాటపైనన వదలితిని. నీవే నా కాంత, నా సంపద, నా సౌఖ్యము, నా ప్రాణమని నమ్మికొని యుంటిని. ఇట్టి నన్ను విడిచిపోవ నీకుం గాళ్ళెట్లాడెనె? ఓసీ! దుష్ట

కాహాళీ! ఎంతటికైలాటకత్తెవే నీవు? నీవు మోహినివా? కామినీ రూప శాకినివి, నన్నుకాదని బైరాగి వానిని వెనుకొని మాసిన చీరఁగట్టుకొని తిరిపెపు కూడు తిని, నాపేరును పాడుచేసితివి కదవే? ఓసీ! నీవంతగాఁ గులుకుచుఁ గబీరు నొద్దకుఁ బోయితివే? ఆబైరాగివాని భార్యకన్న నీవు సొగసైన వన్నెకత్తెవనుకొన్నావా? ఆ కబీరుని కాంత యొక్క కాలి నఖము కాంతి, నీ ముఖమందున్నదా?

(అనికూలఁబడును.)

—:♦ప్రవేశము ఖుషాల్‌బీ♦:—

ఖుషాలు:—భాయీ! నమస్కారము.

విషయ.—(దిగ్గున లేచి చూచి) ఆహా! సుందరీ తలఁచినంతనే వచ్చితివా?

ఖుషాలు:—భాయి! ఎవ్వరినిఁ దలఁచితివి?

విషయ:—రాం కబీరు భార్యయగు నాకీవాణినిఁ దలఁచితిని.

ఖుషాలు:—భాయి! నీవు నన్నేల తలఁచితివి?

విషయ:—మోహనాంగీ! నా మోహినిని నిందించు క్రోధంబున నిన్ను వందించు నానందము పొంది నిన్నుఁదలఁచితిని.

ఖుషాలు:—భాయి! మహనీయురాలగు మోహినిని నిందింపనేల? నన్నుఁ దలంపనేల?

విషయ:—అది మహనీయురాలా? ఆ తులువ కిల్బిషశీల-కల్మషజాల—వేశ్యాకుల హాలాహల-అట్టి దుష్టురాలిని దూషింపని మనుష్యుడుండునా? ఇక నీవో ఆ పురందరాది దేవబృందంబె వందింప నలవికాని సుందరివి కావా?

పాట (అనుబంధము 42)

తరుణీమణీ! నీ సరస శృంగారతరంగితంబగు నంగసౌభాగ్యంబును, శరచ్చంద్రికా సమానంబగు నీ ముఖ శోభనంబును, అభినవోజ్వలబింబఫల సదృశంబగు నీయధర మాధుర్యంబును అనంతరత్నాయత కాంతియుక్త నీలోత్పలదళ సన్నిభంబులగు నీలోచనాపరిఫుల్లంబును, మీనకేతనుని మోహంపు పువ్వుల ముల్కులై తళ్కులొత్తు నీ క్రేగంటి చూడ్కుల సొంపునింపుల నగ్గించి లగ్గించి, మమత తుఱంగలింప నీ మహీమండలంబునఁ గందర్ప సామ్రాజ్య లక్ష్మీవిలాసము నలంకరించు నమేయ సౌభాగ్య ధన్యవు నీవేకదా యని నిన్నుఁదలఁచితిని. వెంటనే నీవువచ్చి నిలచితివి.

ఖుషాలు:—భాయి! నేనును నిన్నే తలఁచి వచ్చితిని.

విషయ:—మేలు మేలు మీనాక్షీ! ... (నిలపి) నీ పేరేమనవలయును?

ఖుషాలు:—భాయి! నా గురుఁడు నన్ను "ఖుషాల్‌బీ" యని పిలచును.

విషయ:—వాహ్వా! నీవు ఖుషాల్—నాకు ఖుషాల్—ఖుషాల్! నీవెంట నెవరయినను వచ్చియున్నారా?

ఖుషాల్:—భాయి! కంటికిఁ గనఁబడువాఁ డెవ్వఁడును నావెంట రాలేదు. నేనొక్క దాననే వచ్చియున్నాను.

విషయ:—ఇంకనంతియు ఖుషాల్! కాంతామణీ! నీవు నన్నుఁ దలఁచివచ్చితి నంటివి. అందులకుఁ గారణమేమని నే నడుగవచ్చునా?

ఖుషాల్:—భాయి! ఒక్కటి నిన్నడుగుటకే నేను వచ్చితిని.

విషయ:—తరుణీ! నేను కోరునదేమది. మొదలు కూర్చొను

ము. పిదప నొక్కటికాదు, వెయ్యి వేయుము.

ఖుషాల్:—(కూర్చుండును)

విషయ:—మోహనాంగీ! ఇపుడు నీమనస్సునకు వచ్చినది వేయుము.

ఖుషాల్:—భాయి! రేపు శ్రీరామోత్సవ సంతర్పణలకు వేలకొలఁది సాధువు లరుదెంచియుండుటచేతను, పురంబున నన్నిదుకాణములను మూసియుండుటచేతను శ్రీరాముఁడు పంపినందున నేను నీయింటి కీవేళయందు నిన్నుఁ దలఁచి వచ్చితిని. మాకు నూరు బండ్లభోజనసామగ్రి కావలయును. ఇదిగో పట్టిక. (అని పట్టిక నందిచ్చి) ఈసామగ్రి యీరాత్రియందే, యిప్పుడే బండ్లకువేసి రామమందిరముచెంతకు బంపుమని నిన్నడుగువాఁడను. ఏమందువు?

విషయ:—తరుణీ! అడుగవలదు. ఆజ్ఞాపింపుమని నేనందును. అవశ్యము పంపెదను. కాని ఖుషాల్! ఇందుల క్రియధనము విషయమేమని నేనడుగ వచ్చునా?

ఖుషాల్:—భాయీ! ఇప్పుడుకాని మరి యెప్పుడుకాని మాయొద్ద ధనములేదు-ఉండదు-అయిన, నీగడియ కడచె నేని నీవడిగిన దినంబున నీ ధనమును మా రాముఁడిచ్చును. చెప్పుము నీధనము నీ కేనాఁడు కావలయును?

విషయ:—ఖుషాల్ నీ రామధనము, నా కామధనమునకు సమానమెంత మాత్రమునుకాదు. నా యిల్లంతయు నీకిచ్చినను దాని క్రయధనము నేనడుగను. నీవిచ్చినను నేను పుచ్చుకొనను. సుందరీ! ధనమునకు మారుగ నీ వచనమిమ్ము చాలును.

ఖుషాల్:—భాయీ! ఏమని వచనమీవలయును?

విషయ:—సుందరీ! అడుగుదునా?

ఖుషాల్:—నిర్భయంబుగా నిస్సందేహముగ రాముఁ డడుగుమను దాని నడుగుము.

విషయ:—తరుణీ! నాకాముఁడు దారి విడచినకదా నీ రాముఁడు నాయెడకు వచ్చునది? సుందరీ! ఇప్పుడే నేను నాకొట్టులోనుండు సామగ్రి నంతయుఁ బంపెదను. నీవు పోయి దాని నందుకొని వెంటనే యీరాత్రే మరలి నాయింటికి రావలయును.

ఖుషాల్:—భాయీ! వచ్చెదను.

విషయ:—వచ్చి, నాదేవుఁడు నాకుఁ గలిగించిన తాపమును దొలగించుటకు మారుని పూజచేయవలెను. తరుణీ! ఏమందువు?

ఖుషాల్:—భాయీ! నీవుచేయు యుపకారమునకు మారునిపూజయెందుకు? మారుని అబ్బపూజ చేసెదను లెమ్ము.

విషయ:—శబాస్ సుందరీ (అని ఆనందమున నెగిరి పడును)

ఖుషాల్:— పాట (అనుబంధము 48)

భాయి! నేను పోయివచ్చెదను

విషయ:—నీలవేణీ! నీ విల్లుజేరువఱకు సామగ్రులు నీ రామ మందిరమును జేరినవని నమ్ముము.

ఖుషాల్!—భాయి: నేనును మఱలివచ్చితినని నమ్ముము.

విషయ:—తరుణీ! నాచేతిలోఁ జేయివేయుము.

ఖుషాల్:—(చెయ్యిఁదటి వెడలిపోవును)

విషయ:—(పరమానంద చిత్తుఁడై) ఓరీ! దస్తగీర్-ఆలంగీర్! షంషీర్-జాంగీర్-భువన్‌గీర్-ప్రతాప్‌గీర్-హుసేన్‌షీర్-రండి రండి (అని యఱచి గొప్ప గంటను వాయించును)

పరివేశము సేవకులు పరువిడుచు.

సేవకులు:—(సలాములుచేసి) సర్కార్ ఏమి హుకుం?

విషయ:—అరే! మీరు గుఱ్ఱమువేగముతో పారాడి పఱుగిడి గిర్నీ నౌకర్లనందఱిని బట్టుకొని బడాకోఠీ దర్వాజాలు తెరచి యందులోనుండు భోజన వస్తువులన్నిటిని బండ్లబండ్లకు వేసి రామమందిరము చేర్చవలెను ఇప్పుడు 5 గడియల రాత్రియై యున్నది. 15 గడియల రాత్రియగులోపల నంతా ఫైసల్ కావలెను. వెళ్ళండి.

సేవకులు:—(సలాములుచేసి నిష్క్రమింతురు.)

పంచమాంకము—తృతీయరంగము.

వీధిలో పరివేశము పరశురాం శంభునాథ్

పరశురాం:—శంబునాథ్! మన గురుమహారాజుగారి మహిమను నేడు పూర్తిగ నేను కనుగొంటిని.

శంభు:—పరశురాం! ఏమి కనుగొంటివిరా?

పరశు:—శంభునాథ్! వచ్చిన సాధువు లిద్దఱిద్దఱిగను నలుగురు నలుగురుగను గుంపులు చేరి వేలకొలది రామమందిరము బైలునం దున్నారు. రాంకబీరుగారు ప్రతిగుంపువారితోడను సంభాషించుచు భజన చేయుచు నున్నారు. మఱుగు గలచోట్లయందు నఖండముగ వంటలు సాగియున్నవి. దైవ విగ్రహాలంకారములతి విచిత్రముగా గావించు చున్నారు. ఇందఱు పరిచారకు లేయూరినుండి వచ్చిరో వారెవ్వరో వే

ద్యముకాక చోద్యమై యున్నది. మన యూరివారు హిందువులు-తురకలు-యెఱుకలు-పఱుగెత్తివచ్చి చూచిచూచి ఆశ్చర్యపడి పిచ్చివారై మరలి పోవుచున్నారు. నాకేమో యిదియంతయుఁ గలలోఁ గాంచినట్లున్నది.

శంభు:—పరశురాం! నన్నేల పిలువకపోతివి?

పరశు:—శంభూ! ఇప్పు డేమాయెను? రమ్ముపోవుదము? (ఇద్దఱు పోవుదురు)

(వీధిపరదా పైనికిఁ బోవును.)

విషయసందుని యిల్లు

విషయ:—(యోచనతో) నాకెందుకింత యనుమానము? ఖుషాల్ చేతిలో చేయివేసెను. అది తప్పక వచ్చును. అయినను నామదికి నొక్క విషయము మాత్రము దిక్కుమాలిన శంకను కలిగించు చున్నది. ఆభామామణి నన్ను "భాయి" "భాయి" యనియే కడవఱకు సంబోధించెను. నేను దానిని సుందరీ యంటిని. మోహనాంగి యంటిని. తుదకు ఖుషాల్ యంటిని. ఆ మాటవిని నాపై మనస్సులేక యుండెనేని నేను చేసిన యేకవచన సంబోధనలకు నాగ్రహించి నా నోరు నప్పుడే మూయించు చుండెను. ఇదియునుగాక, నేను నాచేతిలో చెయ్యి వేయుమని యడిగినప్పుడు సమ్మతించి నాచేయి ముట్టెను. పతివ్రత-అందున మహమ్మదీయస్త్రీ—పరపురుషునిఁ దాకునా? ఒంటరిగ రాత్రివేళ నన్యపురుషుని యింటికి వచ్చునా? కావున ఖుషాల్ నాకు వశమైనదనుటకు సందియమే లేదు. (అని మరల యోచించి) దీనితలగాల! ఈ "భాయి" సందేహము నన్ను విడువకుండ నంటుకొని యున్నదే! నేనొక తప్పిదము చేసినందున నింతగ మిడుకు

చున్నాను. ఆచెలువ నాచేతిని పట్టినప్పుడు నేను తటాలున ముద్దు పెట్టుకొనక పోతిని. ఆపనిచేసియుండిన నప్పుడే నా శంకానివృత్తియగుచుండెను. అది లేదు. మా కులములోనే లేనిది నాకెట్లు వచ్చును; బేహారి నిఘంటువు నంతయు శోధించినను ధైర్యశబ్దమే కానరాదు. కాని యింకను సరిప్రొద్దు కాలేదు.

(ప్రవేశము—ఖుషాలు)

విషయ:—(ఆమెను చూచియానందమున) తరుణీ! నీవు నాముద్దుగుమ్మవే. ఆడిన పలుకును దక్కించుకొను చక్కెరబొమ్మవే ఎంత త్వరగ నరుదెంచితివి? ప్రీతియన్న నిట్లుగదా యుండవలెను?

ఖుషాల్:—భాయి! నీకు నాపైనఁ బ్రీతి లేకపోయినను నాకు నీమీఁద ప్రీతి తప్పిపోవునా?

విషయ:—సుందరీ! నాకు నీమీఁద ప్రీతి లేదా? ఆప్రీతి యుండుటది లేనిది నే నిపుడే చూపెదను. ఏదీ నీముద్దు నిమ్ము—(ముద్దిడఁబోవును)

ఖుషాల్:—భాయి! తాళుము—నీకు నాపైన నిట్టి ప్రీతి యెందుకు జనించెను?

విషయ:—తరుణీ! నీ మోమునందు ముద్దు కారుచున్నది. దానిని గ్రోలుటకుఁ బట్టఁజాలని ప్రీతి పుట్టుచున్నది.

ఖుషాల్:—భాయి! నీభార్య సుశీలయు నీమోహినియు నున్నారే? వారి మోములు నీకు ముద్దుగఁ గానరావా?

విషయ:—వారు మొదట ముద్దుగ నుండిరి. ఇప్పుడట్లు లేరు.

ఖుషాల్!—నీ సుశీలా మోహినులయొక్క ముఖము లేమయినను మారిపోయినవా?

విషయ:—వారి ముఖము లేల మారును? ఉన్నట్లున్నవి.

ఖుషాల్:—భాయి! ముఖము లున్నట్లుండెనేని యందున దొలుత యొలుకుచుండిన ముద్దు లిప్పుడేమాయెను.

విషయ:—ఆ తరుణులకే తెలుసును. నాకుఁ దెలియదు.

ఖుషాల్:—భాయి! నీ మనస్సును నీవు స్వాధీనమందుంచుకొంటివేని, నీ భార్యకన్న నెక్కువ ముద్దువచ్చువారు కాని, యానందము నిచ్చువారు కాని యెవ్వరును నుండరు.

విషయ:—ఖుషాల్! నా మనస్సు నీ స్వాధీన మయ్యే యున్నదే? నీ ముద్దు వెనుక నది దాచుకొని యున్నదే? నీవు ముద్దునిచ్చిన వెంటనే నదియును వచ్చును. (అని సమీపించును.)

ఖుషాల్ } పాట (అనుబంధము 44)
విషయ }

విషయ;—ఖుషాల్! నీయెడ నాకుఁగల ప్రీతిని నిరూపించుటకు నా కవకాశమిమ్ము. నా కౌఁగిటికి రమ్ము.

ఖుషాల్:—భాయి! దయలేని నీకుఁ బ్రీతి యెట్లుండును

విషయ:—ఖుషాల్! ఇట్లేలందువు.

ఖుషాల్:—విషయా! నీకు

విషయ:—(ఆనందించి యెగిరిపడి) విషయా! విషయా! అబ్బ భాయి భాయి యనుచు చంపుచుంటివి. ఇప్పటికిని నీకు విషయాపేక్ష కలిగెనుకా? ఇంక బ్రతికితిని. ఖుషాల్! నాకు దయ లేదనుటకు నేనేమి చేసితిని?

ఖుషాల్:—విషయా! నీకు "కుశల" యను చెల్లెలుండెనా?

విషయ:—నా చెల్లెలు కుశల ఉండెను.

ఖుషాల్:—ఆ కుశల యేమాయెను.

విషయ:—నా కుశల చిన్ననాఁడే నాయిల్లు విడిచి పారిపోయెను, మరల నామె రానులేదు, నేను చూడనులేదు.

ఖుషాల్.—కుశల బ్రతికి యున్నదా?

విషయ:—నాకుఁ దెలియదు.

ఖుషాల్:—విచారించితివా?

విషయ:—నేనే వెదకితిని. వెదకించితిని. కుశలయొక్క పొలకువయే తెలియదాయెను.

ఖుషాల్:—కుశల రాకున్నను, నీవు చూడకున్న నెప్పుడైన నెక్కడైనను, కుశలయొక్క ధ్వనిని వింటివా?

విషయ:—లే...దు. సుందరాంగీ! నాకేమియుఁ దోచదు. నాకొక్కటియు స్మరణకురాదు. ఇంక దడయక మొదటికుద్దు నిమ్ము. పిదప నేమైన నడుగుము (అనియాతురపడును)

ఖుషాల్:—విషయా! అరక్షణము తాళుము. ఆతురము వలదు.

విషయ:—ఆ యరక్షణము తాళిన నా మరణమే యగును! రమ్ము! రమ్ము.

ఖుషాల్:—విషయా! నీవు నన్నేమి యడిగెదవు.

విషయ:—ఒక ముద్దు.

ఖుషాల్:—నీ చెల్లెలిముద్దును నీవెప్పుడైన నడిగి యుంటివా?

విషయ:—రామ. రామ. పాపము శాంతమగుగాత! ఖుషాల్! చెల్లెలి ముద్దునడుగు పాపాత్ముఁడెవ్వఁడైనను నుండునా?

ఖుషాల్:—ఉన్నాఁడు.

విషయ:—ఎచ్చట నున్నాఁడు.

ఖుషాల్:—ఇక్కడనే యున్నాఁడు.

విషయ:—ఎవ్వఁడు వాఁడు.

ఖుషాల్:—నీవే (అని ముసుఁగు తీసి తన కుశలారూపముఁ జూపును)

విషయ:—కుశలా! కుశలా! నా ముద్దుల చెల్లెలా! నేను పాపా

త్ముఁడను దుష్టుఁడను. క్రూరుఁడను. నీచుఁడను-ద్రవ్యమదాంధుఁడను. నీ సొత్తు నపహరించితిని. నీమానము నపహరింప నెంచితిని. నన్ను క్షమింపుము. ఈయిల్లు నీది—ఇందున్న సర్వస్వము నీది. నేను నీ సోదరుఁడను కాను. నీదాసుఁడను ఈ నిర్దయాత్ముని రక్షింపుము. (అని నమస్కరించును.)

ఖుషాల్:—అన్నా! ఇది నీతప్పిదము కాదు. అవిద్యాదోషంబున నెలకొన్న నీ యహంకారాభిమాన స్వార్థక మానసంబులే నిన్నింతకు దెచ్చినవి. ఇల్లుకాని ధనముకాని నాకెందుకు? నీది నీకేయుండనిమ్ము. నేను మాటదప్పుదానను కాను. మారుని యబ్బ భజన—శ్రీరాముని భజనఁ జేసెదవా?

విషయ:—సోదరీ! రమ్ము. కబీరు యోగీంద్రుని గృహమునకు నరుగుదము. ఆమహనీయుని పాదముల పైఁబడి ధన్యుఁడ నయ్యెదను. (అని పోవనెంచగ)

ప్రవేశము కబీరు, మోహిని (పాడుచు)

విషయ:—(కబీరునకు మ్రొక్కి) యోగిచంద్రమా! నాచెల్లెలినిఁ పెండ్లియాడి మావంశము నుద్ధరించితిరి. దేవా! నేను దైవ సమ్మతముకాని కృత్యముల నెన్నియో యొనరించి, పాతకుఁడనై యున్నాఁడను. మీరు దయార్ద్రహృదయులై నాకుఁ దరణోపాయమును నిరూపింప వలయునని ప్రార్థించెదను. (మోహినిని జూచి) నారీరత్నమా! నీవు నన్ను పలువిధంబులుగఁ గాపాడితివి. ఘోరనరకము చేరువకు నన్నీడ్చుకొని పోవుచుండిన సురాపాన దురాచారమును వారింపఁజేసి నీవు నాకు సోదరివైతివి. (అనినమస్కరించును) (ఖుషాలును చూచి) కుశలా! కాదు ఖుషాల్ మాతా! సద్గురుఁడు తప్పనితరుఁ డుపరిహరింపఁ జాలని నావ్యభిచార దుర్గుణంబు

ను నీవుఁ బ్రహరించి నాకుదల్లివైతివి. (అని నమస్కరించును.) (కబీరుతో) యోగీంద్రా! రేపటిదినము జరుగనున్న శ్రీరామోత్సవముయొక్క ఫలమును నాకొసంగవలయును

కబీరు:—విషయా? అంతయు రామానుగ్రహమే రమ్ముపోవుదము నాయింటికి.

(అందఱు రామకీర్తన జేయుచునిష్క్రమింతురు.)

పంచమాంకము—చతుర్థరంగము.

ప్రవేశము హిందువుల రామోత్సవము,

మేళతాళములతో—భజనతో

పాత్రలు, విషయగుప్త—శంభునాథం—పరశురాం—మోహినీ—ప్రజలు

అందరు:—శ్రీరామచంద్ర మహారాజుకు జయమగుగాక.

ప్రవేశము రభసముతో మహమ్మదీయులు

మౌల్వీ:—అరేబాజావాలా! బంద్‌కరో తేరాబాజాకు (అనిమేళము నిలుపును)

శంభు:—(పాడుచుండును)

మౌల్వీ:—అరే బొమ్మన్ తుమారాగానా రోకోరే.

అందఱు:—(వినక నడతురు)

మౌల్వీ:—అరే బేదీన్ బందర్కా అవులాదే! ఎన్నిధఫాలు మీాక్కి చెప్పాల? మాది మస్జిద్ ధఘుర మీా బాజాగానా రోనా మీాజైజై హెందూ్కాబే. హైహై హంటాఘూడ్దీల్కా ఖోల్ ధారాకి మీాకు భుద్ధి ఉండాదా లేహ్దా? హమారేకా గప్‌చుప్

నికల్ లేఖుంటే హెన్నాకి చల్. మెహాళం ఆయిస్తె మీాకీ ధకల్ ఖేల్సిందా?

శంభు:—ఎందుకయ్యా మీా యాక్షేపణ? మీా యింటికి వచ్చితిమా? మీా వాకిటికి వచ్చితిమా? మేము రాజవీధిలో మా దేవతాయుత్సవమును జేయుచు బోవుచున్నాము. నీ గ్రుడ్డిబెదిరింపులకు మేము భయపడువారము కాము. ఓరీ! మేళగాండ్లారా! వాయింపుఁడు మీా వాద్యములను.

మహమ్మ:—అబే మేళ్ళగాండ్లా! ఖామూష్ హోవ్రీ మహేతల్కా హాని మీా పేఘుల్కా హెత్తి మూఘుల్కా ఫెత్తీకీహాంటే నోతి ఫండుల్‌కి ధుండుల్ ధుండుల్ షేస్తాన్ మాలూం?

శంభు:—సాహేబ్! మేము మావాద్యములతోనిదే దారిగుండా బోయెదము

మహమ్మ:—అరే కాఫిర్ నీవు ముంధూకి ఖాల్ ఫెట్టీవి హాంటే దాన్కా నక్కాయేస్తాం. ఖబర్‌దార్.

(ప్రవేశము రాజభటుఁడు)

రా॥భట:—(శంభునాథుతో) అయ్యలారా! ఏల వృథా జగడమాడెదరు? ఈవీథి విడచి యా ప్రక్కనుండు వీధిగుండ పొండు.

శంభు:—అయ్యా మేము ముందుకుచేసిన మాదేవుని ముఖమును వెనుక కెన్నఁటికిని త్రిప్పము. మహమ్మదీయులకు బుద్ధిచెప్పుము.

రా॥భట:—అయ్యా! ఎందుకింత యనర్థము చేయవలెను?

శంభు:—అయ్యా దాస్యపరా! అనర్థము చేయునది మేముకాదు. నీవే యనర్థములు చేయుచున్నావు. దేవునియొక్క భక్తులిద్దరవివేకులై యా దేవుని పూజావిధానమునసే జగడములాడిచచ్చుచుండగా వారికి సహిష్ణుతనునేర్పి సమాధానము చే

యను శక్తిలేని రాజసేవకులెందుకయ్యా? నీవు పురరక్షకుఁడవు కావు, పూరీ భక్షకుఁడవు. మమ్ములను జూచి "యీ దారిఁ బోకు" డనిపలికిన యదేనోటితోడ నా మహమ్మదీయులను జూచి, వీరిని "పోనివ్వఁడు" అని చెప్పలేకపోయితివే? ఎందుకయ్యా యీ నీచదాస్యమును చేయుచున్నాడవు. మేము నీమాట వినము. నీ తాతమాటవినము. వెనుకకుపోము—ప్రక్కకకు దిరుగము. ఇట్లనే చక్కగ బోయెదము. అయినది కాని. ఓరీ వాద్యములను వాయింపుఁడు

ప్రవేశము కబీరు

పాట (అనుబంధము 45)

కబీరు:—సోదరులారా! ఇదేటివివాదము? పరస్పర ప్రేమను ప్రదర్శించి, యిది దైవకార్యమే యని యొక్కటఁజేరి యేకభక్తితో భజింప వలసిన మీరు, శునకములవలె పనికిరాని కలఁతల పాలగు చున్నారే? ఇందువలన మీకు సంతోషమా? దేవునికి సంతోషమా? (మౌల్వీతో) మౌల్వీసాహెబ్! అల్లాకాబందా హిందూహై—ముసల్మాన్‌హై—కోయీహై—అప్నాఖుషీ కేసాథ్ ఖిద్మత్ ఎఖుదా అదాకర్ రహాహై ఉస్‌కాంమే ఖలల్ కర్నేకాఖాల్ హలాల్‌హై యా హరాం హైఆప్‌హీఫత్ నాయియె.

మౌల్వీ:—కబీర్‌సాహెబ్! ఏషకీత్ రివాజ్‌కీ మామిలాహై—హిందోనో హమారా మస్జిద్‌కా సామ్నె బాజాబజానేకా దస్తూర్‌నహీహై. హంకుమస్‌జూర్ భి నహీహై.

శంభు:—గురుమహారాజ్! దినదినంబును హిందూ మహమ్మదీయుల విరుద్ధప్రకృతి ప్రవర్ధమాన మగుచున్నది. మాదితప్పిదమో? వారిది తప్పిదమో? యిద్దరిది తప్పిదమో మాకును

తెలియదు. వారికిని తెలియదు. మేము శ్రీరాముని మోసుకొని వచ్చియున్నారము. ఈ దినముమాకుఁ బ్రాణములపైన నాసలేదు. ఎన్నఁడైనఁ బోవుప్రాణముల నేఁడే మహమ్మదీయ సోదరుల చేతనే పోవనిచ్చెదము. ధర్మరక్షణము కొఱకుఁ గొందఱు మరణించిననే మిగిలిన వారికి క్షేమము కలుగును. మేమేమియుఁ గలహమునకు కాలుత్రివ్వము. వెనుకకు పొమ్మనిన పోవము. ఆరాముఁడేమిచేసినను దాని ననుభవించెదము. (మేళగాండ్లతో) ఓరీ! వాద్యములు వాయింపుఁడు.

కబీరు:—సోదరా! ఉద్రేకము వలన నేమి ప్రయోజనము? నీవు తత్తరపాటున నాతురము జెందితివేని, యీ తురుష్క సోదరులు పోరునకు నిలచెదరు. అందుచేతఁ బ్రాణహత్య జరిగి యల్లకల్లోలంబగును. శాంతముతో నీమహమ్మదీయ సోదరులను సమాధాన పరచుటకు ప్రయత్నింపుము.

శంభు:—మహాత్మా! అట్లనేయొనర్చెదను. మౌల్వీసాహెబ్! మేము దేవతాయుత్సవమును జేయవలయునా లేదా? చెప్పుఁడు.

మౌల్వీ:—బేషక్—పేష్కా—మీకీ దేవుడూ ఉంఢాడు మాకీదేవుడు ఉంఢాడు.

శంభు:—ఈ వీథిలో మాయుత్సవము పోవచ్చును కదా?

మౌల్వీ:—ఖుషీతో మీ ఉత్సావం తీస్కోని పోండి.

శంభు:—సాహెబ్? ఉత్సవముతో పోవునప్పుడు వాద్యములను వాయింప వలయును కదా?

మౌల్వీ:—ఇఖ్కాడానే మీకీమాకీ తకరార్ ఇఖ్కాడా మామస్జిద్ ఉంఢాధి ఘన్కా ఈపోట మీ బాజాబంద్ చాకీపోట్ల మీపసంద్.

శంభు:—సాహేబ్! ఇచ్చట వాద్యములు వాయించిన దేవుడు మిమ్ములను గోపించునాయేమి?

మాల్వీ:—ఇఖ్కాడా మీరు బాజానిల్ఫిథే ధేవుడు మీాకీ ఖోట్టుథాడా ఏమి?

శంభు:—సాహెబ్! దేవునికి వాద్యములు వాయించిన నొక్కటియే, వాయింపకుండిన నొక్కటియే. భక్తియేకదా ముఖ్యమైనది?

మాల్వీ:—హాఁ! హిట్లా షెప్పు. నేఁ హొప్పుకుంఠాఁ! హింథా తెల్‌షీన మీారు హెందూకూ హాధ్యం హాయిస్తారు?

శంభు:—సాహేబ్! దైవభక్తులగువారు తమ భక్తియొక్క యానందమునందుఁ జేయునట్టి యనేక యుత్సాహ కార్యము లందిదియు నొక్కటి యగును. ప్రతిదైవభక్తునకును తన యిచ్చకొలఁది దైవపూజఁ జేయు స్వాతంత్ర్యము కలదుకదా?

మాల్వీ:—బేషక్ మీా హింట్లో మీాఅఖిట్లో మీాకి షాతంత్రం ఉంటాది. మాధి మస్‌జిద్ దగ్గర మ్యాత్రం నేంషెప్పినట్ల హినాలా?

శంభు:—సాహేబ్! ఇచ్చట మా వాద్యములు వాయించిన మీాకేమి నష్టము?

మాల్వీ:—నష్ఠం గిష్ఠం మాకీహస్త్గానష్ఠు. మాహిష్ఠం.

శంభు:—సాహెబ్! మీాకు "యిష్టమున్నప్పుడు-మాకును యిష్టము లేదా?

మాల్వీ:—అల్‌బత్! మీాకీ హిష్ఠం ఉంథాధి-మాకీ యిష్ఠఉండాది. మీాయిష్ఠం మాయిష్ఠం జర్ఘాలానంతేనే ముష్కీహ్యొధ్దాం-మీాకీఖష్ఠం మాకీ ఖష్ఠం-దీని నుంషీ ధేషాన్కేనష్ఠం.

శంభు:—మాల్వీసాహెబ్! దేవతాపూజలు నుత్సవములను మీా యిష్టప్రకారము మీారుచేయుఁడు. మాయిష్టప్రకారము మేము చేసెదము. మీారుచేయునది మేముగాని మేముచేయునది మీారుగాని, యాక్షేపింపరాదు. ఇట్లయిన దేశక్షేమము కలుగును కదా?

మాల్వీ:—హాయ్యా! హిట్లాఖావాలా హానే పెద్దావాళ్ళుఖొట్టుఖొంటారు. మీాకీ భుద్ధిలేదు. మాకీ భుద్ధిలేదు. మీాకి షాంథీలేదు. మాకీషాంథీలేదు. పెద్ధావాళ్ళు షెప్పేధి మీాజనాల్‌భీ హినారు మాజనాల్‌భి హినారు. హిప్పుడు మీారు దయాషేషి నాల్గు హడ్గులు ముందూకిపోయి బాజా బజాయింషండి.

శంభు:—మంచిది సాహేబ్ నేను మావారిని విచారించెదను.

మాల్వీ:—అచ్ఛా!మీావాళ్ళాకి హడ్గు. హిధి షమాఝుం మాకనీ హొక్కాని మాటఖాదు నాహొక్కాని మాటఖాదు.

శంభు:—హిందూ సోదరులారా! ఇచ్చోట మనము వాద్యములను మాని యరుగునది బాగని నాకుఁ దోచుచున్నది మీారేమందురు?

హిందు:—వలదు వలదు, ఇది కానిపని. వాద్యములు వాయింపనిదే శ్రీరాముని నిచ్చటినుండి మేము సాగింపము.

మాల్వీ:—షూష్తివా హాయ్యా! నామాట నిఝంహాయనా? నేను మావాళ్ళకి హడ్గుథాస: ఖాయియో! ఖుదాకేవాస్తె బన్‌దాష్‌త్ కర్కే హామారా హిందూ భాయోన్కా జులూస్ బాజాకేసాత్ చల్నేకు యిజాజత్ దీజీయే.

మహ:—మాల్వీసాహేబ్! ఐసీబాత్ ముతలక్ నహిహొసక్‌తీ హుమారా మసజిద్‌కా సామ్నె హిందోన్కా బాజా బంద్.

హోనా చాహియే.

మౌల్వీ:—(కబీరుతో) కబీర్ సాహెబ్! మై యెకేలా క్యాకరుం. ఐసీమామిలా ఖుదా పసంద్ హోనేకా ఇవజ్ మే హం దోనోంకా జిద్ పసంద్ హోచుకాహై. తీసారీ ఖుద్ పసంద్కా జుదా పసంద్ ఖేల్ హో గయాహై. హిందూముసల్మాన్ దోనోమే తమీజ్ సమఝ్‌దార్ కంతర్ హై మజ్‌నూన్ మజ్‌హబ్‌దార్ కసీర్ హైఆప్ జైసా మసీహా సలహే కార్‌కా, నసీహత్ బేకార్ హై—మై అఫ్‌సోస్ కర్తాహుం కే ఆప్‌నే యహాఁ తక్ కదం రంజ్ ఫర్మాయా మగర్ హంనే ఉన్‌సే కోయీ ఫాయిదా నహీ ఉఠాయా. ఇస్‌వక్త్, మైఖుదా ఎదస్ తగీర్ సె ముఆమాంగ్ తాహుంకే, మారీఫత్ ఎ ఆప్‌కా కుదరత్ ఎ ఖుదా జాహిర్ హోజాయె. ఔర్ ఖూఁరేజీ బాహిర్ రహ్‌జాయె.

కబీరు:—(ఇంచుక ధ్యానపరవశుఁడై) మౌల్వీసాహెబ్: ఫర్మాయియె అప్నా మస్‌జిద్ కిస్‌జాయిపర్ హై.

మౌల్వీ:—(ప్రక్కకుచూపి) యెహీ హమారా మస్జిద్.

కబీరు:—మస్జిద్ కా దర్వాజే కాహేకు బంద్ కియే హై?

మౌల్వీ:—లడాయీకి నౌబత్ పహుంచాతో, హిందోంక్ బాహిర్ హీ రోక్నేకా గరజ్ సే హమారా షంస్‌ఉల్ ఉల్మాసాహెబ్ నే అందర్ సె బంద్ కర్ లియాహై.

కబీరు:—మౌల్వీసాహెబ్. మై యెకీన్ సెకహ్తాహుంకే. ఇస్‌జాయిమే లడాయి కుచ్ నహీ హోగీ బర్ ఖిలాఫ్ యిస్కే లడాయికా మామిలాహీ ఫైసల్ హోజాయెగా. ఇస్‌లియె మై అప్నా బుజుర్గ్ సే బాత్ కర్నాచాహ్తాహుం మెహర్‌బానీకర్కే దర్వాజా ఖుల్వాయియె.

మౌల్వీ:—బహుత్ అచ్ఛా (అని తెరనుతట్టి) అరే అందర్ కౌన్ హై? జల్‌ద్ దర్వాజా ఖోలో.

(తెర యెత్తఁబడును)

ప్రదర్శనము ఒకప్రక్క దేవళము అందు రామానందులు పూజ చేయుచు మఱియొక్క ప్రక్క మసీదు అందున రసూలు నమాజు చేయుచు

రామానంద్ } ఒకరి నొకరు కౌఁగలించు కొందురు.
రసూల్ }

హిందువు:—జై సీతారాం మన రామానంద గురువులున్నారు (అని పోయి నమస్కరింతురు)

మహమ్మ:—అల్లాహోఅక్బర్—హమారా హజ్రత్ రసూల్ యిధర్ హై (అనిపోయి సలాం చేయుదురు)

కబీరు:—పాట (అనుబంధము 45)

రసూల్:—వత్సా! కబీర్! భరత్ మాతాకు హిందూఔర్ ముసల్మాన్—దోనోభి పుత్తర్ హోనేకా కారణసే ఇన్ దోనోబిరాదర్ హై. అబ్ తక్ తుంకియాసా లోకసంగ్రహ్ ఉపదేశ్ సే యిన్ దోనోకా ఆంఖేతో ఖుల్ గయే హై. యహ్ తాకత్ బచన్ మై కహ్తాహుంకే. భరత్ ఖండ్ మె భవిష్యత్ కాల్ మె హిందూముసల్మాన్ మైసాహీ ఝగడ్‌తె ఝగడ్‌తె ఆఖర్ మె దేశక్షేమంకావాస్తె దోనో యెక్ దిల్ హోజాయింగె (జనులతో) ఆయ్! మేరా ము అజ్జిజ్ భాయియో! కహో ప్యార్ సే 'అల్లాహోఅక్బర్' ఔర్ 'రాంహోరహ్బర్'

అందఱు:—అల్లాహోఅక్బర్. రాంహోరహ్బర్.

రామానంద:—

ఉ॥ నిర్మలమానసం బలరి నిస్తుల భూతదయా విహారులై
యర్మిలిమీర పావన గుణాంచిత సాధుభయము ప్రీహరి వై

కర్మలఁజిక్కి వాసిచెడి♦కంపితులైన జనోపకారివై
ధర్ముఁడు రాం కబీరుఁడన♦ధన్యుఁడవై వెలి సునామధారివై॥

వత్సా! కబీరా! నీవీ దేహంబున నీరాష్ట్రంబున నిక నెక్కువకాలముండరాదు. ఈ భారతీయులకుఁదగు నుపదేశమొనరించి వెడలిపొమ్ము.

కబీర:—గురురాజా! శ్రీరాముని చిత్తము. (జనులతో)

(పాట అనుబంధము 47.)

సోదరులారా! మన భరత భూమి భగవంతుని సృష్టిలో నత్యంత పుణ్య భూమియని మీరెఱిఁగియు మఱచుచున్నారే

సీ॥ అరవింద నేత్రుని♦యందంపు సతియైన
వరలక్ష్మి వాస మీ♦భరతభూమి
అల రామచంద్రునిఁ♦బలరామ కృష్ణులఁ
బడసిన సీమ యీ♦భరతభూమి
వేద ధర్మములకు♦విమల కర్మములకు
భవ్యనిధాన మీ♦భరతభూమి
సాధు మహాత్ములఁ♦సాధ్వీమ తల్లులఁ
బరగిన స్థాన మీ♦భరతభూమి

గీ॥ స్వార్థపరులైన ధూర్తుల♦వశము పడిన
చేలమున నున్న యనలమై♦చెలఁగి వారి
చెడుగు క్రియలకుఁదగు చేటు♦జెందఁజేయు
భారతీయుల కలిమి యీ♦భరతభూమి॥

ఇట్టి పుణ్యభూమిపైన మీరు జన్మించి నిర్విచారులై యొనరించు వ్యర్థకలహములవలన నెన్ని నష్టములు కలుగునో లెక్కింపుఁడు, కలహించి న్యాయస్థానములకుఁ బోవుటచేత

ద్రవ్యనష్టము, జయాపజయముల గర్వహతంబులచేత ప్రాణ నష్టము. అందుచేత ప్రజానష్టము స్వశక్తి నష్టము స్వాతంత్ర్యనష్టము దేశ నష్టము వీనికన్న నధికమైనట్టిదైవకృపానష్టము ఇన్ని హతాహతంబులను గణింపక తప్పుత్రోవలు త్రొక్కుచున్నారే.

హిందువు లెవ్వరు? మహమ్మదీయు లెవ్వరు? ఈజాతు లేమిటివి? ఈ మతము లేమిటివి? అని విచారింపుఁడు, మానవులగు మనకు దేవుఁడొక్కఁడే కదా? మనము జన్మించిన దేశములు వేఱై, భాషలు వేఱై, యాచరములు వేఱైయుండిన మాత్రముననే జాతి భేదములెంచి, విరోధింపవచ్చునా? దేవుని నెవ్వారెట్లు పూజించిన నేమి? ఇట్లుకాదు, అట్లు, అని యాక్షేపించువారి మతము హిందూమతము కాదు. మహమ్మదీయ మతమునుకాదు, అవివేకమతమగును.

అదిగో చూడుఁడు! మన తల్లి భరత మాత యెట్లు వెక్కి వెక్కి యేడ్చుచున్నదో అన్నలారా! మన తల్లి కన్నీళ్ళను క్షారజలంబులతో కడుగనీయకుఁడు. పావన జాహ్నవీ జలముతోఁ గడుగుఁడు—అజ్ఞాన నిద్రనుండి మేల్కొనుఁడు. మాతృశోకంబును జల్లార్చుటకు మీరందఱును చేతులు చేతులు కదియించి, కౌఁగలించి, కలహములను కక్షలను, కలుష కాంక్షలను ఖండించి, ప్రీతి నిండించి ధర్మ మార్గమునఁ బ్రయాణముకండు.

హాల్వీ:—మేరా ముసల్మాన్ భాయియో! మహాత్మా కబీర్ సాహెబ్ ఫర్మాయాహువా తక్‌రీర్ సే మేరా దిల్ కాయిల్ మాకూల్ హోచుకీహై, హమారా జమాత్‌కా యేక్ దిల్ రాయ్ జో హాయి సునానా చాహ్తాహుం.

మహమ్మ:—మౌల్వీ సాహెబ్? ఆప్‌కీ జోరాయ్‌హాయి వోహీ హోంకు మక్‌జూవ్ హాయి.

మౌల్వీ—బహుత్ ఖూబ్! (శంభుతో) భాయ్! పేంబునాథ్! ఆప్‌కా మర్జీకే మాఫిక్ ఢోల్ తాల్ బాజాకేసాథ్ అప్నాజులూస్ నికల్ వాయియాసొ.

శంభు:—మౌల్వీగారు! ఇప్పుడు మీరాడిన శాంత వచనంబులవలన మా మానసంబులకు సమాధానము కలిగిన కారణంబున మేము వాద్యములను మాని నిశ్శబ్దముగా మీ మనస్సులను నొప్పింపకుండ మీకు సంతోషము గలిగించి మేమును సంతోషముతోడనే మా యుత్సవమును ముందునకు సాగించెదము. (హిందువులతో) సోదరులారా! వాద్యములు మాని రామోత్సవమును జరిగించుటకు మీరేమందురు?

హిందు:—అవశ్యము కావచ్చును

మౌల్వీ:—జరా తయిర్ జాయియాయో! (కబీరుతో) కబీర్‌సాహెబ్ హమారా కొయి,,హర్‌కత్‌నయిసా హొత్, ఆప్‌కు ఖాతిర్ జమాతో హొహాచుకీనా?

కబీరు:—అల్లా! అల్లా! ఖైర్‌సల్లా! (జనులతో) హిందూ మహమ్మదీయ సోదరులారా! సమాజకుల మనోవ్యాపారములు విదితములాయెను కదా? ఒక్క సమాజమువారు స్వమత దురభిమానంబున పరమత వైరత్వము నెంచి, యధికార బలంబు చూపట్టునట్లు "మీ రీకార్యము చేయకూడదు" అని మఱియొక సమాజమువారితో పలికితిరేని, యెదుటివారికి స్వాభావిక స్వాతంత్ర్యము ప్రకటితమై "మేమీ కార్యమును చేసియే తీఱెద"మని పట్టుదలంబలికెదరు: కాని

యొక్క సమాజమువారు పరుల యెడ సోదరభావ సమానత్వము నెంచి, శాంతితోడ తమ సంప్రదాయము నివేదించి, వారిని గౌరవించి, యోర్పువహించి నిదానించిన పక్షమున నెదుటివారి మనస్సు మెత్తవడి, ప్రీతిచెలంగి, గౌరవము కలిగి, మొదటివారి మదులకు హింసతోచునట్టి కార్యమెంత మాత్రమును చేయరని యిప్పుడు మీ మదులకు స్పష్టమాయెను కదా? కావున మహమ్మదీయ సమాజమువారి మదులకు హింస కలుగు కార్యములను హిందువులు చేయకుండ ప్రవర్తింప వలయును. ఈ రీతిగనే హిందువుల మనులకు హింస గలిగించు కార్యములు నొనర్పకుండ మహమ్మదీయులు ప్రవర్తింపవలయును. ఇట్లయినచో పరమత సహిష్ణుతా ధర్మము స్థాపితమై, దేశమందంతయు ప్రజా సౌఖ్యము తప్పక సంభవించును. ఈ వాక్యము సహితము మీరు మన్నింపక మీ మూర్ఖమునే సాధింతురేని యధర్మదౌష్ట్యంబులు దుర్భరమై భగవంతుడే ధర్మోద్ధారణార్థ మవతరింపవలసి వచ్చును.

కం॥ ఎప్పుడు ధర్మము కడచని
ముప్పులకోర్వక జనములు మొఱపెట్టెదరో
యప్పుడు కమలా రమణుఁడు
తప్పక తానవతరించి ధర్మము గాచున్॥

(అని సమాధియందు గూర్చుండును)

రామా:—సోదరులారా! కబీరుఁడు సమాధియందే నిర్యాణుఁడగును. మీరు మీ స్థలములకుఁ జెరలవచ్చును.

హిందు:—గురుపుంగవా! నిర్యాణాంతరము కబీరుగారి దేహమును మేము గొనిచనుటకు సెలవు వేఁడెదము.

మహ:—గురుమహరాజ్! కబీర్ మహాత్మాకా దేహకు హం లే జానేకు ఫర్ మానగీ ఫర్మాయియే

రామా:—సోదరులారా! మీ రిద్దఱును కబీరునియెడ ప్రేమను బ్రకటించి, యీ రీతిగ గోరుచున్నారు. కానిండు కబీరు డీరాత్రి నిర్యాణుండగును. నేనతని దేహమును భద్రపఱచెదను. రేపు మీ రుభయులు గలిసిరండు.

అందఱు:—అల్లాహో అక్బర్! రాంహో రహబర్!

(అని శబ్దించుచు నిష్క్రమింతురు.)

పంచమాంకము—పంచమ రంగము.

రామా } (కబీరు దేహముపైన వస్త్రమును గప్పియుందురు)
రసూలు }

[ప్రవేశము: హిందూ మహమ్మదీయులు]

రామా:—సోదరులారా! కబీరు దేహమును మీలో నెవ్వరుగొని పోయెదరు?

హిందూ: మహ:—గురుమహరాజ్! మీరే పరిష్కరింపవలయును.

రామా:—(రసూలుతో) రసూలుగారు! వీరుభయులును రాం కబీరు దేహమును గొనిపోవ నభిలషించుచున్నారే! ఏమి చేయుదము?

రసూలు:—కబీర్ కా షరీర్ కు దో తుక్డే బనాకర్ హర్ దో ఏక్ హిస్సా దేజానా.

రామా:—సోదరులారా! కబీరు దేహమును రెండుగా గోయుడు

హిందూ: మహ:—గురుమహరాజ్! ఆకార్యమును తామే చేసి మాకు బంచియిచ్చెదరు.

రామా:—మంచిది (అని దేహము మీది ముసుగు దీయును)

(కబీరు దేహమునకు మారుగ తులసీ-పుష్పముల రాశియగుపడును)

హిందూ సోదరులారా! మీరు తులసిని, మహమ్మదీయ సోదరులారా! మీరు పువ్వుల రాశిని గైకొని మీ మీ యిష్టప్రకారము రెండు ప్రత్యేక సమాధుల నేర్పఱచి దైవమును భజింపుడు.

మహమ్మ:—అల్లాహో అక్బర్ (అని పూల రాశిని గొందురు)

హిందువు:—రాంహో రహబర్ (అని తులసి రాశిని గొందురు)

ఇద్దఱు:—

పాట మాండ్.

ఇద్దఱు:—అల్లాహో అక్బర్, రాంహో రహంబర్
ఏక్ దిల్ హోకర్ చలో చలో
రామానంద్ కు మహమద్ రసూల్ కు
రహీం రాంకు ఫతా ఫతా ॥అల్లా॥
హిం:—హిందూ ముసల్మాన భారతబిడ్డలకి నెందును
కలుగును జయం జయం
మహ:—భారత్ ఖండ్ కీ బాషిందోంకు బరకత్
ఖ్వాహెంకు ఫతా ఫతా ॥అల్లా॥
హిం:—కలతలు పెంచుచు ఫలములు గోరెడు
కలుషాత్ములకున్ క్షయం క్షయం

మహా:—బీచ్ మే ఝగడా పేట్ లగాకర్ నాచ్‌నే
సీచ్‌కు ఫనా ఫనా ॥అల్లా॥

హిం:—ఎక్కువ తక్కువ లెంచుచు పొగరున
సొక్కిన వారికి క్షయం క్షయం

మహా:—భారత్ లోక్‌కు బర్ బాద్ చాహ్నే
బద్మాషోంకు ఫనా ఫనా ॥అల్లా॥

ఇద్దఱు:—మొగల్ బోలో మిల్‌కే దోనో ఖ్మాతా
భారత్ మాతాకీ జై
జై జై హమారా భారత్ మాత్‌కు
జై జై హిందూ ముస్సల్ మాన్‌కు ॥అల్లా॥

—మంగళం.—

—

శ్రీ

"రాంకబీర్" నాటకము.

అనుబంధములు.

అనుబంధము 1.

బ్రాహ్మణులు:— హిం॥ భైరవి-పంజాబి ఆది తాళము

రామసుధామా! సుగుణారామ! రంజితనామా! నమో నమో!
ప్రేమానందవి రామా రామా కామాతీత! విభాసితనేమా!
రామా రామా!

2. ధీరవిచారా! వినోదనికరా! దేవ దయాపర దైత్యసంహారా!
సారాచార విహారా శూరా! నీరజేక్షణ నీలసుందరా!
॥రామా రామా॥

కబీరు:— 2. హిం॥ మిశ్రి—ఏక తాళము.

భజోరె శ్రీరామ చంద్రకానాం
భవబంధనకు తోడోరెభాయి భాగ్య భోగనాకాం॥

1. భార్యాపుత్తర్ దౌలత్ అధికార్ బంధుదేహా పరివార్
భాయిురె సమఝోరె సబ్ హై బేకార్ భజన రామదర్ కార్॥

2 ఝూటావందర్, కపట ముఖధ్యార్ ఖోటా అందరమర్
లూట లూటకర జీవే దుర్జన్ ఛుటజావే; భగవాన్ ॥భజోరె॥శ్రీ

కబీరు:— **3.** యమన్—ఆదితాళము

హమబిగడే మోరె భాయి తుమె మతబిగడో రామదుహాయి॥

1 చందన కేసంగత్ కటువాబిగడా

కటువా హోగయచందన సగరా ॥హమ॥

2 సంతన కేసంగత్, కబీరా బిగడా

కబీరా హోగయ సంతన సగరా ॥హమ॥

కబీరు:— **4.** పీలు—ఆదితాళము

గురుకృపాంజన పాయో రె భాయి గురుచరనబినా భరననపాయి॥

1 అందరరామ బాహిర రామ అంఖెతూఖోలాతో ఆనందరామ

2 కహాతకబీరా సునో మొరిగుణియ కరుణగురూబినా గ్యానన పాయ॥

రామానందభక్తులు:— **5.** శ్రీరాగము—ఏకతాళము

శ్రీరఘురామ పదార్చనపర శ్రీ రామానందగురో

వందన మానంద ప్రభో॥

1 భక్తులపాలిటి చింతామణినీ భజన మునిరతము సేయన్

భవశోకంబులు బలుపాపంబులు ఖలకర్మంబులు బాయన్॥

2 పావనమాయెను మా జన్మము నీ పాదసరోజము గొలువన్

దేవదయాకర దివ్యప్రభాకర కావుము దీనుల మముల్లన్

కబీరు:— **6.** ధన్యాసి—ఆదితాళము

జయ జయ గురువర జయ జయ శుభకర సమధిక శ్రీకర

భక్తపర॥

1 నాగురు రామానందస్వామికి వేగ మెకలుగును విజయ సిరి॥

2 బాగుగ దారక మంత్రింబునుగొను భాగ్యమునాకు

లభించెనుగా ॥జయ జయ॥

కబీరు:— **7.** మోహన—రూపకము

ధన్యుడైతిని యోగివరుని దయకు బాత్రుడైతిని

మాన్యరీతినింక భువిని మనగ యోగ్యుడైతిని॥

1 పొందనాయె నేను మహానందమైన భాగ్యము

చెందె రామచంద్రు సేవ జేయు పుణ్య భోగము॥

కబీరు:— **8.** ఘరజ—ఆది

దరశనబినమొహె చైననహి రామ దరశన

చైననహి ఆరామనహి ॥రామ దరశన॥

1 తనుధనకాంచన సబలోతూహి

మనభి తూలేలో భువనక సాయి ॥దరశన॥

2 మనకిమలాలవో మమత నికాలో

దునియాకి బిషయ దుఃఖనికాలో ॥దరశన॥

3 కహత కబీరా కహతసునాతా

మహానందరామకా మహిమ దిఖాతా ॥దరశన॥

కబీరు:— **9.** సురటి—ఆదితాళము

జానకిరాం జజమ్నా సారాజగతక సో నిగబా ॥బాబా॥

జాహిల తోసే దిలమే అనుమా ॥జానకిరాం॥

1 రామహి ఆటా రామహిరోటీ రామహిషక్కరదూద్

రామఖిలాతా రామపిలాతా రామ మహాబల దాతా ॥బాబా

2 రామహిచర్ఖా రామఫిరాతా రామహి దేతాసూత్

రామహిబనతా పేటభరాతా రామహమారా త్రాతా ॥బాబా

కబీరు:— **10.** హిం॥ భైరవి—ఆది

మాయాజగతకా మోహభగాదో

మహబూబరామ ఘర్ మన కు లగాదో॥

1 జోరూవాషవ్ హూర్ పుత్తర్ వో దుఃఖ్ తర్
సారాహై సంసార్ ప్రభుజీకదర్ బార్॥

శ్రీరాముడు బాలుడై:— **11.** గౌళ—రూపక

దీనావన బిరుదును నేధరియింతు జానారగజగముగాంతు ॥దీనా॥
1 శరణొందె కబీరుడునన్ పరిపూతంబగు భక్తితో
పరికింపడు పితరుడు గుణమెఱుగడు కులమునుదొలగడు ॥దీనా
2 కృపగాంచె విభీషణుండు కపినాథుడు సుగ్రీవుడు
అపరాధుల రక్షించెద తపితుల కుపితుల తపసుల నృపతుల
కృపణుల శ్వపచుల ॥దీనావన॥

తమాల్ హాలీం:— **12.** హిం॥ మిశ్రి—ఏక

హాలీం:-కాంతా మనకీ వస్త్రమువలదు కోరకుమా మది సోలకుమా
తమా:-కాంతామణి నే దొంగిలలేదే మా రిక నాతోనాడకుమా
హాలీం:-పోలదు నాథా యీమనము
తమా:-చాలునె కాంతా యీ చలము
1. హాలీ:-రాజగృహంబున నుండెడి వస్త్రమె
తమా:-ఓజగనింటనె చిక్కిన వస్త్రమె
హాలీం:-రాజభటుల కిది చేకొన నిత్తము
తమా:-భోజనమున కిక దేనిని దెత్తము॥

కబీరు:— **13.** బేహాగ్—ఆది

సోహీసంపద రామకధ్యాన్ సోనా పైసా వత్తిసమాన్
1 మాయా జగమే మానవబైఠా ఖాయా సుఖసే సోయా
ఆయాజమజబ జాన్ కు భగాయాముఆ సతిసుతతనుధనఖోయా॥
2 ఖాతిరసే ప్రిభుకీర్తనబాజే కరసక్ తా తూ కాల్ కుకంగాల్
కహాతకబీర మస్తఫకీరా కచరాహైకుల్ జగకామాల్ ॥సోహీ॥

కబీరు:— **14.** మాండ్—హిందూస్తాని

హిందు ముసల్ మాన్ పుజూల్ ఝగడతే
యిన్ కే ఘరహై హిందుస్తాన్
యిన్ కే ఘరహై హిందుస్తాన్ బన్ తె దోనో యేక్ హిజాన్॥
1 జిద్ సే లడకర్ జాతే చునకర్ జిందగికరె బేకార్
బద్ కామోన్ సే దేశబిగాడే బర్ బాద్ హువా సబ్ కారో
బార్ ॥హిందు॥

కబీరు:— **15.** హిం॥ పీలు ఆది

హరకతమతకరో గాయిపకడనే ధరోతొరి హృదయమె ధీరజకు
హరిసె హరకొయి కామ చలాహై కరెసబ ఉన్ కా లీలాహై
మాతాగాయిపె హాతలగానా మక్ దూరునహి బద్ కారనకు
మనమే అనుమాన్ ఖాండోరెనాదాన్
మజ్ బూత్ దిల్ సే బనోయిన్ సాన్ ॥హర॥

గోరక్షకులు:— **16.** హిం॥ మిశ్రి మాండ్

రాం రాం సీతారాం రాం రాం జయ జయ రాం
1 గాతెలగాయ సాహెబషేర్
గాయిహమారా హోగయిషేర్
2 రామ బచాయ మాతాగాయి
రామ ఖుడాయా హాతెకసాయీ॥
3 రామ నికాలా దిల్ కా ఖటకా
రామ హకాలా గమండ్ ఉస్ కా॥

కబీరు:— **17.** హిందుస్తాని ఆది

భజొరె రామనామ తేర భవభయహారన కరీమ ॥భజొరె
1 ఘడి ఘడీకు ఘటరహిజిందగి

కరోవఘానే ప్రభూక బందగి॥ భజో
2 బ్యర్థప్రిచారమె జీవన మతఖో
ఆత్మబిచారమె రామకు దేఖో ॥భజో
3 కహాతకబీర కాట్గోరె కహాలత్
పహాచానో తూ రామక దవలత్ ॥భజో

కబీరు:— **18.** కాపి ఆది

కిధర్ మేరా ఘుర్ కిధర్ తేరా ఘుర్
యేభి ఖుదాకా వోబి ఖుదాకా
1 ఆలమ భరకర శ్రీరామచందర్
కుచ్ నహీ తేరా కుచ్ నహీ మేరా ॥కి॥
2 కహాత కబీర తహంకరో మోహాకు
కహాతక పాలెతూ కష్మల దేహాకు ॥కి

కబీరు:— **19.** పీలు మిశ్రం ఆది

(మేర) పరవర ప్రియకర పరమాత్మ రామా
ధరదియ ముఝుపర్ దయతేర రామ
1 సీతానాయక మనమే ప్రీతసమాయా
పాతక హరనా ఖాతిర్ జమాయా
2 ఆనంద ప్రభూమేర ఆంఖే ఖులాయ
ఆత్మ సంధానమే ఐషదిలాయా ॥మేర॥

కళలా:— **20.** నాదనామక్రియ ఆది

ఈతాపమున నేను ధరపై సీతాపతే మనజాల
1 నిను నమ్మి భజనంబు నిరతంబు నేజేతు
నీరేజనయన హరీ నెనరున బ్రోవుమ ॥ఈ॥

2 కలుషచరిత నను గలిగె నాకపనింద
కరిరాజభరణ హరీ కరుణతో గావుమ ॥ఈ

కళల:— **21.** జిల్లా ఆది

పావనా నేడునా పాలిటి దైవము నీవెయిక
కాపాడెడు నాథుడు నీవెయిక ॥పా॥
1 పోలుపుగ నీపదసేవ నేను సలుపగ గోరుదానను
కలుషను నేనని చులుకన సేయక
కరముబట్టి నను బరిపాలింపుము ॥పావ॥

దేవతలు:— **21.** (a) ఆశీర్వాద గీతము

సుదినము నేడు రాం కబీరా సుదతికి నీకును సౌఖ్యంబో
ముదమును నింకను ధరణీజనులకు నదపద బాయును శ్రేయంబో
శ్రీ రా ముం డు కా పా డును నిక ॥సుది॥

తమాల్:— **22.** జిల్లా ఆది

శ్రీరామ జయరామ శృంగార రామా
రఘురామ శుభనామ రాజేంద్ర రామ
1 నాపాలి దైవమా కాపాడురామ
నీపాదకమలంబు నేగొల్తురామ ॥శ్రీ
2 అజ్ఞాన బుద్ధిచే నడలితినిరామ
సుజ్ఞాన సంధాన సుఖమిమ్ము రామ ॥శ్రీ
3 సంసార బంధంబు సడలింపురామ
కంసారి నన్నింక గరుణింపు రామ ॥శ్రీ

ఖుషాల్:— **22.** (a) కర్ణాటక భైరవి రూపక

సనాతనా నిదానమూర్తి జయ జయ హారతీ
రామ హారతి రమేశ హారతి ॥స॥
1 సామగానలోల శీల సామజేంద్రపాలనా
సరోజనేత్రవామనా సురేంద్రవంద్య పావనా ॥స

2 కామహార కనకహార కామపాల సోదరా
కరీంద్రభరణ శ్రీధరా కబీరపాలకా వర ॥స

కబీర్:— **23.** జంఝూటి ఆది

రామకసహి భకతా జగమే కిసీకు నహిడర్తా
రంజ్ నహి భయనహి భకతనకు రంజనచితహె పెక్తనకు ॥రా
1 జగతమెకయిదిన హమెక రెజీవన
ఛాండకచలనా ఆఖర యేకదిన
రాగభరేతో భోగకరేతో త్యాగభికరనా దేహకు తూ
జాగతరామక ధ్యానకరె భాగతకాలభి తుఝుకుడరే ॥రా

కబీర్— **24.** మాండ్

(కుచ్) దయాధర్మనహి మనమే ముకుడా
క్యా దేఖతదర్పనమే ముకుడా
1 జీబసంభాలె తో జీవసంభాలె జబతకనహి మిలెరాం
కహతకబీరా కహతకబీరా రహనాహెూగా జగమే ముకుడా
క్యాదేఖత దర్పనమే ముకుడా ॥దయా॥

కబీరు అందరు:— **25.** యమన్ మిశ్ర భజన్ హింది ఏకతాల్

రామకరేగా రక్షణహమకు సమచితధరకె సిధారో
సమఝుకె మనమే భయకు ఉతారో సత్యతేరమ తహారో
రామ రామ శ్రిత రక్షణరామా
రామ రామ శ్రీ రాజా రామా॥

కమాల్:— **26.** ధన్యాసి ఆది

1 జానసెవాలా జానెగ ఆత్మకు-సాహెబ గుస్సా కెం తుఝుకు
గ్యాన నమిల్తా గ్రంథపఠనసే
ధ్యానసె రాంకా దయాకమావ్ జీ

2 షకల్ నిషాకార్ధర ముకార్భి నహ్హినో
సత్ చిత్ ఆనంద్హైజీ ఆత్మ
నకోయి న్యారాహై తత్ కె శివాయి
హక్ హైతేరీ హ్రిదయమె సాహెబ్

కమాల్:— **27.** హిం॥ భజన్ ఆది

సచ్చ గురూకు సమఝూరె సజ్జనప్రేమ గురూకు సమఝూ ॥స
1 ఆయాజగమే పాయాగురునాం
మాయామరెతక్ ఖోయానహి రాం ॥స
2 భక్తసేకభినయి బక్తా గురునాం
షుక్ కెఅందర మానోరె గురురాం ॥స॥

కబీరు కమాల్:— **28.** హిం॥ భజన్—ఆది

(కహో) రామ రామ రామ రామ రామా
ఏకదిన మాటీమే మిలజాన—ఏకదిన ఆగమే జలజానా
ఏకదిన పానీమే బహాజానా ॥క॥
1 మాతారోవే మాసోమాస్ బహినరోవే బారామాస్
ఘరకిజోరూతీ నదినరోవే ధూండేదుసరాయార్ ॥ఏకదిన
2 దస్‌దర్‌వాజేబఖర్ నికలగయి రహాగయఆప్ కెఆప్‌రాం
కహత కబీరా సునోభాయిసాధు కోన్ బేట కోన్ బాప్॥ మాటి

29 (కబీరు) హిం॥ కమాజ్.

ఖుదాకాసవార్ కోనసకే కరేమూర్ ఖుద్దాబనె, అలమగీర్.
1 శోభదిఖాయా శోకకినొబత్ సుతాగయా. రామకెసాథ్
సుఖసెమై ధోలియ హాత్ ॥ఖుదా॥
2 రామసఖాహై రామసలీహై ప్రానపతి పాలక హై
ప్రిజీవనమాలికహై ఖుదా॥

ఖుషాల్:— **30** హిం॥ భైరవి ఏక.

మొరికమాల్ కహాఁగయా దిల్మెమలాల్ జంగయా
కహాఁహూపిర్యాపితాబసే సుతా హమారా ఛోడ్కే ఆయా॥
1 నైనమేఆబహై సీనబేతాబహై
సూరత్ ఖరాబహై యేక్యామాజరా
సూనావ్ ప్యారా క్యాగుజారా ॥మోరి॥

సాధుపుల భజన:— **31** ఆసావేరి ఆది.

రామచంద్ర పీతాంబరధారీ రాక్షస శాత్రవ శౌర్యవిదారీ
దామోదర రిపుహారి బలారీ దైత్యాంతక గోవిందమురారీ ॥రా
1 దివ్యనామ వైకుంఠ సుధామా దీనదయావర రామసునేమా
జయ జయ జయ జయ దశరథరామా
జయ జయ జయ జయ దైత్యవిరామా॥

మోహిని:— **32** మోహన ఆది

భవభయహారిదయా పారావారా భవకర గిరిధర మురహర॥భ
1 వరగుణ శ్రీధర వనధిసుతావర దురిత విదారా పరమ విచారా
సురనుత శ్రీకర అరికుల భీకర ॥భవ॥

33 (మోహిని) యమన్ కల్యాణి ఆది.

రామ రామ రఘుపతిరామా రాజీవాక్షా రక్షింపుమా
1 ఏరాగంబును బాడిననీమది శ్రీరామునినుతి మఱువకు మా
పారావారమీ సంసారంబున బడినన్
రాముని మఱువకుమా ॥రామ॥

విషయానంద:— **34** కాంభోజి రూపక.

అందమేసుర పరమానందమే సుర
ఇందునగల యానందము నెందైనను పొందగలమే ॥అందమే॥

1 ఇరవారిన పరితాపము మఱపించెడి యమృతంబిది
సురంద్రాగిన సురలోకముఁ జేరనేర్తువె తరళేక్షణ ॥అందమే

35 (కబీరు) కాఫీరూపక.

ప్రేమ సెకరో రామచంద్రభజన సజ్జన కరో రామకాభజన్ ॥ప్రే
1 జాగోర్ఘూంట సుఖసెభాయి భోగహై తేర కసాయి
జాల్ జలాతి జాన్ బచాతి రామకాభజన్
కరో రామకా భజన్ ॥ప్రేమ
2 మానో మేర కహానభాయి మాల్ వో మహఫిల్ హైబలాయి
మాయగ లాతీ మన్ బహ లాతి రామకా భజన్ కరో ॥ప్రే

మోహినీ కబీరు:— **36.** భైరవి కర్ణాటక స్వరముల సంభాషణ రూపక

మోహి:—గురుపుంగవ యరుదెంచెద నిన్ గొలువగ
కబీరు:—తరుణీ యిది తరమా మదిలోఁ దలఁపగ
మోహి:—బలమగు గాంక్షను బొందితి పాలింపన్ బోలున్ ముదమున॥
కబీరు:—బలమగు దాపమునొందెదు బాలా! నీకేలా వెతగన ॥త॥
మో:—రమణీ యమునీ సదసేవననే రహితో సలిపెద ॥గురు॥
కబీ:—రమణీ తగని వగసీ కగునే రమణింపదు విను ॥తరు॥
మో:—తామసమాత్మైన తాలిమినించెద కామమడంచెద
తాపము సెపగనోపెద॥గురు
కబీ:—కోమల గాత్రికే కోరిక చెల్లదు నామదియెప్పుడు
భామిని యీనగంబాయుము ॥తరు
మో:—గురునందన యుగుచందము నేనొందగ మదిఁ
గొందల మును బొందను వగఁజెందను
ముదమున పఠితను మనుపుము ॥గురు॥
కబీ:—ఓనందన యానందము నీకెందుకు కాదందము
ఆనందము లోఁదొందగ నెయొదవెడు తలపును వదలుము ॥త॥

కబీరు కమాల్:— **36. (a)**

కబీ:—హాయ్కరీం హాయ్కరీం దేఖ్నసక్తాయే జులుం

దేఖ్నసక్తా యేజులుం రోక్నసక్తామోరి గం ॥హా॥

కమాల్:—హై ఖుషాల్ హై ఖుషాల్ బీచ్లగేసా చావల్

బీచ్లగేసాచావల్ బేతలఫ్ ఉస్కీహాల్ ॥హై

కబీ:—చల్తిచక్కీ యాద్దిలాతి మర్నేవాలహాలత్

మర్నేవాలహాలత్ మాత్కీహాలాకత్ ॥హా॥

కమాల్:—చల్తిచక్కీ ఛేక్నసక్తి రామకాభకర్తాకు

రామకాభకర్తాకు ప్రేమకారకర్తాకు ॥హై

అందరు జనులు:— **37.** హిందీ భజన ఏక

జానకిధవ రఘువంశోద్ధారి దానవ భంజన రామ మురారి

మునిజన పాలన్ష ధీరబలారి వనరుహలోచన ఘునగుణశౌరి॥

ఖుషాల్ కబీరు:— **38.** యమన్ కల్యాణి ఆది

ఖుషా:—అనువగునా? యిట్టిమాట ననునేలాపంచెదు? ॥అను॥

కబీరు:—హితమగునే యింతినీకు ఇటులేలా భీతిల ॥హి

ఖుషా:—కనవె నేనొక కాంతనైతినే కడిది గోలనే కడంగ

జాలనే కన్నగానలేనె ననునేలాపంచెదు ॥అను॥

కబీ:—పరగుశక్తిని యెఱుంగనేరవే గరితవౌదువె నెఱిపు

బాయవే సారధీరనీవే ॥ఇటులేలాభీతిల॥

ఖుషా:—తలంచిచూడ నీతరముగానినా కొలందిచాలునా?

వెలందిపోలునా; తామసింపనేనా? ననునేలాపంచెదు॥

కబీ:—పోలంతినీనిటు పలుకచెల్లదే వలనుతోచదే తలంకుగాంచదే!

పోలుదీతికాదె? ॥ఇటులేలాభీతిల॥

ఖుషాల్ బీ:— **39.** ఆసావేరి ఆది

రామ నన్ బ్రోవగా రార రార నీవేగతి జానకిసతీపతి॥

1 కరుణము తోడుత దీనునుగావర కరివరదా నీచరణమె నమ్మితి॥

2 ద్రౌపది మొరవిని కాపాడినహరి శ్రీపతినీపదములనే గొల్చితి॥

ఖుషాల్:— **40.** ఆసావేరి

జానకిభానా మానబచానా జానకివల్లభ సభహైతేరా

జాతీహుంమై తోరిహిసేవమె జతనభరణకరె భారతుమారా॥

రామభరోసా తేరా॥

విషయానంద:— **41.** ముఖారి ఆది

మోసముచే నను బాసిపోయెనే మోహిని పాపినినై॥

1 నారులు మనధనచోరులుకూరులు నమ్మగరాదను వాక్యమును

నాడెందంబున బాటింపకనే వచ్చిమెలంగితిపోయె టక్కరి॥మో

విషయానంద:— **42.** హిం॥ కన్నడ ఆది

మన మోహిని! నీవె నా మోహిని

మానిని నీ ముఖ రమ్యముంగాంచిన మన్మథుండే

నీ దాసుండగును ॥మన మోహిని॥

1 పోలతిరె నినునేం దిలకించుటకై పుణ్యంబెంతయొ చేసితిగా

భళిరెభళిరె నినుబోలు సుందరు లీయిలలో నెందిక౯గలరు ॥మ

ఖుషాల్:— **43.** వసంత ఆది

భీతిని జెందగ నీకిటు తగునా వివేక మిదియగునా

నితయగునను మానము నీమదిలోం బెనుపగ హితమగునా॥భీతి

1 మగనను నింతగా దరమొందకుమా

మరు పితరునిదయ నరయుచు మనుమా ॥భీతి॥

ఖుషాల్:— **44** హిం. మోహనమిశ్ర, ఏక

1 సరసకు రాకుర మరితవిచారా విరసపు ప్రీతిది

తరమగునేరా-సరియగు ప్రేమంబరయువదేరా?

సారమతిగా—గాన—లేని చరితుండవని—నేగనుగొంటి

చాలునికగా—జడుండా—పోర ॥సరసకు॥

2 ఘనమున కన్నియము ఘనత చెలంగగ జొనపంగ.
తేని చెనటివిసీ వైకమగొనలేనే యు వగురీతిన్
మానసములోన నింక-మనుషన్ దగునే-మేలగు ప్రీతిన్
మానుమఘునీ- తెలియగున్-మూర్ఖా॥ సరసను

కబీరు:-- **45.** భూ ౧. ఆది
కోన్ సమఝానా మూఢజగతను।
సత్యజ్ఞాన ప్రిసంగను ఛాండకె సత్యనాశకమార్గ మెలడతె ॥కోన్
1 ముసల్మాన్హై ఖుదా కఘరజంద్
హిందూహ్హై భగవంతక అవ్లాద్
మూర్ఖ కలహాసె జిందగినా బూాద్ ॥కోన్॥
2 భాయొరెమతఖో జీవవతేరా భకుతిమె నహికుచ్ భేదబిచారా
భగవత సచ్చాభకతకప్యారా ॥కోన్

కబీరు:— **46.** పీలుమిశ్ర ఏక
రామహారహిమాన్ యేకీహై భాయి।
నామహారదోనోమె ఖుదాసమాయి ॥రామ॥
1 దేవలమసజిద్, అల్లాకె ఘరహై।
దేఖొరసూల్ రామా, నంద్ సే ఖిలేహై ॥రామ॥
2 హిందుముసల్మాన్ లడ్ తేహైఝూఠే।
భారతమాతకే దోనో హైబేటే ॥రామ॥
3 కహత కబీరా సునోమోరిభాయి।
దేశ, వినాశకర దేతీ లడాయి ॥రామ॥

కబీరు: **47.** హిం॥ దేహాద్—ఆది
[illegible] తుమకు గాహోనరు ఝగడ
[illegible] కర దేవ్ తుకడ ॥తుమమే॥
[illegible] బ్రాహ్మన బైతా మక్కా-అంవర సిజదారా।
ఏకగురు [illegible] లే ఏకపూజారి ఏకసమాజ ॥తుమమే॥

ధర్మవరం గోపాలాచార్యుల వలన
రచింపఁబడిన తెనుఁగు నాటక గ్రంథములు:-

---

1. "రాం కబీరు" ... వెల 1—4—0
2. "రుక్మిణీకల్యాణీయము" లేక ["మాయాశక్తి"] ... 1—4—0
3. రామదాసు 4 వ కూర్పు ... అచ్చగుచున్నవి.
4. "సుభద్రార్జునీయము" డిట్టో
5. "గిరిజాశంకరీయము" డిట్టో

N. B. వీ. పి. ఛార్జిలు ప్రత్యేకము.

ప్రతులు వెలకు దొరకు స్థలము:—

ధ॥ గోపాలాచార్యులు.
ప్లీడర్ బళ్ళారి.

యము.

సోదరులారా!

నా, రామదాసు నాటకముయొక్క నాల్గవకూర్పును (4 th Edition) ముద్రింపించు చున్నాఁడను. రెండవకూర్పుయొక్క యక్షరముల ముద్రిణ, చాల స్థలములయందు శిలవముగా నున్నట్లు, మూడవకూర్పుయొక్క కాగితములు రెండు ప్రక్కల ముద్రిణలకుఁదాళక యుండునట్లును, కొనినవారు నాకుఁదెలిపిరి. ఈ నాటకము నింకను యోగ్యరీతిగ నా జీవత కాలంబుననే విస్తరింపవలయునని, నా మిత్రులగువారు నాకుఁగొన్ని సూచనల నొసంగిరి. ఈ కారణములచేత నిదివఱకు నుండినపాటల కంటె నెక్కువగ (18) పాటలను, కొన్నిపద్యములను, కొంది వచనముల నధికముగా బొందుపఱచి, భక్తిమార్గమునందు కథాభాగమును విరివిం జేసి గ్రంథమును మంచి కాగితములపై నచ్చు వేయించుచున్నాఁడను.

ఇంతలోనే ఈ నాల్గవకూర్పు రామదాసునాటకము ప్రచురిత మగును.

ధర్మవరము గోపాలాచార్యులు
బళ్ళారి.

న 42
రచయిత
పుస్తకము
ఈయవలసిన తేదీ. | ఈయవలసిన తేదీ. | ఈయవలసిన తేదీ.

END OF
TITLE